SCHILLER

TEATRU

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

DON CARLOS
INFANTE DE SPANIA

POEM DRAMATIC

În romînește de
AL. PHILIPPIDE

PERSOANELE

FILIP AL II-LEA, *regele Spaniei*
ELISABETA DE VALOIS, *soția lui*
DON CARLOS, *prințul moștenitor*
ALESSANDRO FARNESE, *prinț de Parma, nepotul regelui*
INFANTA CLARA EUGENIA, *o fetiță de trei ani*
DUCESA DE OLIVAREZ, *mare maestră de ceremonii*

MARCHIZA DE MONDECAR
PRINȚESA DE EBOLI
CONTESA FUENTES
} *doamne de onoare ale reginei*

MARCHIZUL DE POSA, *cavaler de Malta*
DUCELE DE ALBA
CONTELE DE LERMA, *colonel al gărzii regale*
DUCELE DE FERIA, *cavaler al Lînei de Aur*
DUCELE DE MEDINA SIDONIA, *amiral*
DON RAMON DE TAXIS, *ministru al poștelor*
} *granzi de Spania*

DOMINGO, *duhovnicul regelui*
MARELE INCHIZITOR AL SPANIEI

STAREȚUL UNEI MĂNĂSTIRI
UN PAJ AL REGINEI
DON LUIS MERCADO, *medicul reginei*
Doamne și granzi, paji, ofițeri, garda regelui și diferite personaje mute

ACTUL ÎNTÎI

SCENA 1

Parcul regal din Aranjuez.
Carlos, Domingo

DOMINGO

Frumoasa vreme din Aranjuez
S-a isprăvit. Alteţa voastră, însă,
Nu pleacă mai senină de aici.
Am stat aici degeaba. Rupeţi dară
Această enigmatică tăcere.
Spre părinteasca inimă, alteţă,
Deschideţi-vă inima. Monarhul
Va da oricît să-l vadă mulţumit
Pe fiul său, pe unicul său fiu.

(Carlos pune ochii în pămînt şi tace)

Nici o dorinţă nu-i, pe care cerul
Să n-o fi-ndeplinit celui mai drag
Din fiii lui. Am fost şi eu de faţă
Cînd Carol, la Toledo, a primit
Omagiul de credinţă. Prinţi de seamă
Se-nghesuiau ca să-i sărute mîna

Și, prăbușite, dintr-o dată șase
Regate îi căzură la picioare.
Vedeam cum sîngele-i trufaș și tînăr
I se urca-n obraji; vedeam cum pieptul
Îi tresărea de hotărîri domnești;
Și ochiul său, aprins de bucurie,
Zbura triumfător peste mulțime.
Și ochiu-acesta glas prindea spunînd:
Sînt mulțumit.
(Carlos întoarce capul în altă parte.)
Mîhnirea asta gravă,
Solemnă, și pe care noi, alteță,
Opt luni în șir în ochi v-am urmărit-o,
Enigma-ntregii curți, îngrijorarea
Întregului regat, pe suveran
Atîtea nopți de grijă l-au costat,
Pe mama voastr-atîtea lacrimi!

CARLOS

(se întoarce repede către el)

Mama?
O, Doamne! dă-mi putere ca să iert
Pe-acela care mi-a făcut-o mamă!

DOMINGO

Alteță!

CARLOS

(luîndu-și seama și ducîndu-și mîna la frunte)

Eu, părinte, n-am avut
Noroc cu mamele. Chiar prima faptă
A mea pe lume-a fost să-mi ucid mama.

DOMINGO

Alteță, este oare cu putință
Mustrarea asta să vă stea pe suflet?

CARLOS

Și mama mea cea nouă: n-am pierdut
Iubirea tatii din pricina ei?
Prea mult n-am fost drag tatii niciodată.
Atîta merit doar aveam și eu:
Că eram singurul lui fiu. Dar ea
I-a dat acum o fiică. Cine știe
Ce zace-n hăul vremii viitoare?

DOMINGO

Glumiți cu mine-alteță! Toată Spania
Adoră pe regină. De ce numai
Alteța voastră s-o vedeți cu ură
Și glasu-nțelepciunii s-ascultați
Cînd o priviți? Alteță, cum? Femeia
Cea mai frumoasă de pe tot pămîntul,
Regină... ea care v-a fost cîndva
Logodnică? Nu, nu se poate-alteță.
E cu putință Carlos să urască
Ceea ce toți iubesc? Atît de straniu
Nu poate Carlos să se contrazică.
Băgați de seamă-alteță să nu afle
Că fiul ei o vede cu dispreț:
Aceasta ar îndurera-o.

CARLOS

Crezi?

DOMINGO

Vă amintiți, alteță, de turnirul
Din Saragosa-n care suveranul
A fost rănit de-o așchie de lance...
Cu doamnele-i regina sta-n tribuna
Din mijloc. Și deodată s-auzi
Un strigăt: „Regele-i rănit!“ Tumult!
Și zvonu-n șoapt-ajunge la urechea
Reginei. „Prințul?“ strigă ea și vrea...

Vrea să se-arunce jos de la tribună.
„Nu, regele“, răspunde cineva.
„Atunci aduceți repede un medic“,
Rostește ea trăgîndu-și răsuflarea...

(După cîteva clipe de tăcere.)

Pe gînduri stați, alteță?

CARLOS

Da. Admir
Pe veselul duhovnic al maiestății sale:
Ce priceput e-n povestiri hazlii!

(Grav și sumbru.)

Am auzit spunîndu-se mereu
Că cei ce iscodesc și clevetesc
Pe lume au adus mai multe rele
Decît aduce-otrava și pumnalul.
Părinte, osteneala ți-i degeaba.
De vrei răsplată, du-te-acum la rege.

DOMINGO

Alteță, bine faceți că sînteți
Prudent cu oamenii... Dar — cu măsură!
Nu alungați de-a valma pe prieteni
Cu bîrfitorii și cu ipocriții.
Eu numai bine vă doresc.

CARLOS

Atunci,
Vezi să nu bage tatăl meu de seamă
Că altfel purpura de cardinal s-a dus!

DOMINGO

(tresărind)

Cum?

CARLOS

Chiar așa. Nu ți-a făgăduit
El oare primul jilț de cardinal
Vacant în Spania?

DOMINGO

Alteță, rîdeți
De mine.

CARLOS

Mă ferească dumnezeu
Să rîd de-un om temut care pe tata
Îl poate binecuvînta și-l poate
Afurisi.

DOMINGO

Nu vreau să mă încumet,
Alteță, să pătrund cumva misterul
Mîhnirii voastre-adînci și respectate.
Atîta doar vreau să v-aduc aminte
Că sufletelor roase de durere
Biserica le dă un adăpost
La care n-are cheie nici un rege
Și unde chiar pe-o faptă rea s-așază
Pecetea grav-a unei Sfinte Taine.
Pricepeți ce anume vreau să spun.

CARLOS

Departe e de mine orice gînd
De-a ispiti pe cel ce are-n paza-i
Pecetea asta.

DOMINGO

Dar de ce, alteță,
Ne'ncrederea aceasta? Nu cunoașteți
Pe slujitorul vostru devotat.

CARLOS
(îl ia de mînă)

Atunci, mai bine lasă-mă! Toţi ştiu
Că eşti om sfînt. Dar drept să-ţi spun, eu cred
Că eşti prea copleşit de treburi. Drumul
Pînă la scaunul papal, părinte,
E lung; şi dacă ştii prea multe lucruri
Eşti şi mai copleşit. Du vorba asta
La rege — care te-a trimis aici.

DOMINGO

Trimis aici...

CARLOS

Da, da! O! Ştiu prea bine,
Prea bine ştiu c-aici, la curtea asta,
Eu sînt trădat... Da, ştiu că zeci de ochi
Plătiţi sînt să mă urmărească. Ştiu
Că regele feciorul şi-a vîndut
Celui mai rău din slujitorii săi
Şi fiecare vorb-a mea e prinsă
Şi-aducătorului mai scump plătită
Decît a fost vreodat-o faptă bună.
Mai ştiu... Dar nu mai spun. Inima mea
S-ar revărsa şi am vorbit destul.

DOMINGO

Chiar astă-seară regele doreşte
Să fie la Madrid. Şi curtea-i gata.
Deci daţi-mi voie-alteţă...

CARLOS

Da, da, vin.

(Domingo iese. După o pauză.)

O, Filip, vrednic eşti de plîns cum vrednic
De plîns e fiul tău. Văd de pe-acum

Cum veninosul șarpe-al bănuielii
Îți mușcă inima. Nefericita
Ta curiozitate-acum grăbește
Cea mai cumplită din descoperiri
Și mînios vei fi cînd ai s-o faci.

SCENA 2

Carlos, marchizul de Posa.

CARLOS

Dar cine vine? O, puteri cerești!
Rodrigo!

POSA

Carlos!

CARLOS

Chiar așa să fie?
E-adevărat ce văd? Tu ești?... Ești tu!
Te strîng la inimă și simt cum bate
Și inima-ți o dată cu a mea.
O, totu-i iarăși bine. În această
Îmbrățișare, inima-mi bolnavă
Se vindecă la pieptul tău, Rodrigo.

POSA

Bolnavă inima? Și de ce „iarăși
E totul bine"? Ce anume-avea
Nevoie ca să fie iarăși bine?
Mă miră tot ce-aud.

CARLOS

Dar ce te-aduce

În chip neașteptat de la Bruxelles?
Cui datoresc plăcerea asta? Cui?
Dar ce să mai întreb? Sublimă providență,
Pe cel ce-i beat de bucurie iartă-l
Și iartă-i și această pîngărire!
Cui altui' decît ție, milostivo?
Știai că n-am un înger păzitor;
Mi-ai dat pe-acesta; iar eu stau și-ntreb!

POSA

Iertare-alteță scumpă, că răspund
La bucuria asta cu mîhnire.
Nu m-așteptam să-l văd așa pe fiul
Lui Filip. O roșeață nefirească
Pe-obrazul vostru palid se aprinde
Și buzele vă tremură ca-n friguri.
Ce trebuie să cred, iubite prinț?
Acesta e viteazul către care
Am fost trimis de-un asuprit popor?
Căci eu aici nu sînt Rodrigo, nu-s
Tovarășul de joacă al lui Carlos.
Vă-mbrățișez ca sol al omenirii
Întregi; cu mine plîng la pieptul vostru
Provinciile Flandrei și vă roagă,
Stăruitor și-adînc, să le salvați.
S-a isprăvit cu-această țară, care
Vi-i scumpă, dacă ducele de Alba,
Călău mînat de fanatism, va merge
Cu pravili spaniole la Bruxelles.
Această țară nobilă își pune
Suprema ei speranță în nepotul
Destoinic al lui Carol împăratul.
Ea piere dacă inima lui uită
Să bată pentru omenirea-ntreagă.

CARLOS

Ea piere, da!

POSA

Vai mie! Ce aud?

CARLOS

Vorbești de vremuri care nu mai sînt.
Și eu visam odinioar-un Carlos
Ce s-aprindea vorbind de libertate.
Acela însă a murit de mult.
Cel care-l vezi acum nu-i Carlos care
S-a despărțit de tine la Alcala
Și care și-a închipuit că poate
Fi creatorul unor vremi de aur
În Spania. O, ce închipuire
Naivă dar zeiește de frumoasă!
S-au dus acele visuri...

POSA

Fost-au oare
Doar numai visuri?

CARLOS

Lasă-mă să plîng,
Să plîng la pieptul tău amare lacrimi,
Tu singuru-mi prieten. N-am pe nimeni,
Pe nimeni n-am în toată lumea asta.
Departe se întinde sceptrul tatii,
Departe merg corăbiile noastre,
Și totuși nici un loc pe lume n-am,
Nu, nici un loc decît doar lîngă tine,
Unde să plîng nestingherit de nimeni.
Rodrigo, pentru tot ce-odinioară
Sperat-am amîndoi, nu m-alunga.

POSA

(s-apleacă asupra lui cu emoție adîncă)

CARLOS

Gîndește-te c-aș fi un biet orfan
Pe care-n preajma tronului, cu milă,
Tu l-ai ales. Nu știu ce-nseamnă tată;
Sînt fiu de rege... De-i adevărat
Ce-mi spune inima, că dintre toți
Tu singur ești sortit să mă-nțelegi,
Dacă cumva natura creatoare
L-a repetat pe Carlos în Rodrigo
Și-n sufletele noastre-aceleași coarde
Au răsunat în răsăritul vieții
Și dac-o lacrimă de-a mea îți este
Mai scumpă ca bunăvoința tatii...

POSA

Decît orice mai scumpă!

CARLOS

Am căzut
Atît de jos, atît sînt de sărac
Că trebuie acum să-ți amintesc
Copilăria noastră, să te rog
Ca să plătești o veche datorie,
De mult uitată, pe care-ai făcut-o
Cînd înc-aveai hăinuțe de copil,
Pe vremea cînd, zburdalnici amîndoi,
Hălăduiam frățește împreună,
Cînd singuru-mi necaz era acela
De-a mă vedea întunecat de tine.
Atunci m-am hotărît cu vitejie
Să te-ndrăgesc nemăsurat de mult
Fiindcă nu-ndrăzneam să te ajung,
Și-am început să nu te las în pace
Cu dezmierdări și dragoste frățească.
Tu, suflet mîndru, mi-ai răspuns cam rece.

De multe ori — dar fără să mă vezi —
Mi se umpleau de grele lacrimi ochii
Cînd tu nu mă băgai în seamă și
Îmbrățișai copii de-un rang mai mic.
De ce numai pe ei? strigam eu trist.
Nu-ți sînt și eu la fel de drag? Tu însă
Îngenuncheai în fața-mi, grav, solemn,
Spunîndu-mi c-așa cere cuviința
Să stai de vorbă cu un fiu de rege.

POSA

O, las' alteță, aceste întîmplări
Copilărești, de care și-acuma mi-i rușine.

CARLOS

Nu eram încă vrednic să-ți fiu drag.
Și totuși n-ai putut să-ndepărtezi
De tine inima-mi disprețuită
Și sfîșiată. De trei ori pe prinț
L-ai alungat, de trei ori el s-a-ntors,
Rugîndu-te să-l îndrăgești, smulgîndu-ți
Iubirea cu de-a sila. Întîmplarea
A-nfăptuit ce nu putuse Carlos.
La joac-odată mingea ta lovi
În față pe mătușă-mea, regina
Boemiei. Ea a crezut că tu
Făcuseși asta înadins. S-a dus
La rege și s-a plîns. Și iat-acum
Că toți copiii de la curte sînt
Chemați să spuie cine-i vinovatul.
Și regele se jură că amarnic
Va pedepsi această faptă rea,
Chiar dacă fiul său ar fi făcut-o.
Tu tremurai; cînd te-am văzut așa,
În fața regelui m-am aruncat
Și am strigat: «Eu sînt cel vinovat.
Pe fiul tău acuma te răzbună!»

POSA

Ce-mi aminteşti, alteţă!

CARLOS

Şi pedeapsa
S-a-ndeplinit în faţa-ntregii curţi
Înduioşate. Ca un sclav a fost
Crunt pedepsit prietenul tău Carlos.
Eu mă uitam la tine. Nu plîngeam
Şi de durere dinţii mei scrîşneau.
Dar nu plîngeam. Şi sîngele-mi domnesc
Curgea sub lovituri în chip nemernic.
Dar nu plîngeam şi mă uitam la tine.
Pe urmă ai venit şi la picioare
Mi te-ai zvîrlit în lacrimi şi mi-ai spus:
„Mîndria mea acuma e învinsă;
Cînd vei fi rege am să mă plătesc".

POSA

(îi întinde mîna)

Da, Carlos. Jurămîntul de copil
Acuma, ca bărbat, îl înnoiesc.
Vreau să plătesc. Şi poate ceasul meu
Odată va suna.

CARLOS

A şi sunat.
E vremea să plăteşti. Nu zăbovi.
Îmi trebuie iubire. Şi o taină
Cumplită-mi arde pieptul. Dar eu vreau,
Vreau să ţi-o spun. Pe palida ta faţă
Citi-voi condamnarea mea la moarte.
Ascultă-nmărmurit, dar nu răspunde.
Eu sînt îndrăgostit de mama.

POSA

Doamne!

CARLOS

Nu! Nu vreau să mă cruți. Vorbește! Spune
Că nu-i pe lumea asta vreo durere
Care să semene cu-a mea. Vorbește.
Dar tot ce poți să-mi spui eu bănuiesc.
Un fiu îndrăgostit de mama lui!
Moravurile, legile naturii
Și pravilele Romei, tot condamnă
Această pasiune. Ce vreau eu
Lovește groaznic drepturile tatii.
Știu — și-o iubesc. Pe calea asta mergi
La nebunie ori la eșafod.
Iubesc fără speranță, pătimaș,
Cu spaima morții și primejdia vieții.
Știu asta, totuși o iubesc.

POSA

Regina
Cunoaște-această dragoste?

CARLOS

Cum oare
Puteam să-i spun ceva? Doar e soția
Lui Filip și regină; și aici
Sîntem în Spania. Păzită strașnic
De gelozia tatii și-ngrădită
De eticheta curții, cum puteam
De dînsa să mă-apropii fără martori?
Opt infernale luni s-au împlinit
De cînd am fost chemat de tata de la școală,
De cînd sînt zilnic condamnat s-o văd
Și mut să fiu într-una, ca mormîntul.
Rodrigo, sînt opt luni îngrozitoare

De cînd în pieptu-mi focu-acesta arde.
De mii de ori mi-a fluturat pe buze
Cumplita taină și de mii de ori
S-a-ntors mereu în inimă, sfioasă.
Rodrigo, de-aș fi singur două clipe
Cu dînsa...

POSA

Vai! Dar tatăl vostru-alteță?

CARLOS

De ce mi-aduci aminte iar de dînsul?
Vorbește despre remușcări și spaime,
Numai de tatăl meu să nu vorbești!

POSA

Uriți pe tatăl vostru?

CARLOS

Nu! O, nu!
Eu nu-l urăsc pe tata, dar fiorii
Și-o spaimă de răufăcător m-apucă
La numele acesta-ngrozitor.
Ce pot să fac dac-a stîrpit în mine
O creștere slugarnică sămînța
Cea gingaș-a iubirii? Șase ani
Aveam cînd am văzut întîia oară
Pe omu-acesta înspăimîntător
Și care mi s-a spus că-i tatăl meu.
Era-ntr-o dimineață-n care tocmai
Semnase patru condamnări la moarte.
Iar dup-aceea nu l-am mai văzut
Decît atunci cînd îmi primeam pedeapsa
Pentru-o greșeală oarecare... Doamne!
Simt că mă copleșește-amărăciunea.
Destul! Destul cu-acestea toate.

POSA

Nu!

Acuma trebui' să vorbiți, alteță,
Căci inima prin vorbe se descarcă.

CARLOS

Mult m-am luptat cu mine însumi, mult.
Cînd garda mea dormea, în miez de noapte,
De multe ori, plîngînd amar, în fața
Fecioarei prea curate m-aruncam
Și mă rugam să-mi dea un suflet simplu!
Dar mă rugam zadarnic. O, Rodrigo,
Dezvăluiește-mi tu enigma asta
A providenței. Din atîția tați
De ce acesta tocmai mi-a fost dat?
Iar lui, din mii de fii mai buni, de ce
I-am fost dat tocmai eu? Natura două
Firi mai deosebite n-a găsit.
Cum a putut ea două mari extreme
Ale-omenești firi să le-mpreune
Printr-o atît de sfîntă legătură?
Cumplită soartă! De ce e oare-așa?
De ce doi oameni care se resping
Se întîlnesc cumplit într-o dorință?
Tu vezi aici, Rodrigo, două stele
Vrăjmașe, care-n lungul mers al vremii
O dată numai, cutremurător,
S-ating și se despart pe veșnicie.

POSA

Presimt un mare nenoroc.

CARLOS

Și eu.

Ca Furiile iadului m-alungă
Cumplite visuri. Duhul meu cel bun

Se luptă, șovăind, cu negre gînduri.
Nefericitu-mi cuget se tîrăște,
Sucit prin labirintice sofisme
Și-ajunge-n fața unei largi prăpăstii...
Rodrigo dacă uit vreodată — văd
Din ochii tăi că știi ce vreau să spun —
Dacă vreodată uit că-i tatăl meu,
O să-mi mai pese-atunci de rege?

POSA

(după o scurtă tăcere)

Pot
Să-i fac lui Carlos oare-o rugăminte?
Orice-ați avea de gînd, făgăduiți-mi
Că n-o să faceți fără sfatul meu.
Făgăduiți?

CARLOS

Da! Totul, totul,
Tot ce prietenia ta îmi cere.
Voi face cum vei spune.

POSA

Suveranul
Se-ntoarce astăzi în oraș. Nu-i vreme
Prea multă. Dacă vreți să stați de vorbă
În taină cu regina, nu puteți
Decît aicea în Aranjuez.
Singurătatea locului și felul
De viață mai nestingherit de-aici
Prielnice-s...

CARLOS

Așa speram și eu
Dar vai, degeaba-mi fu speranța.

POSA

Nu!
Eu chiar acum mă-nfățișez la dînsa.
Dac-a rămas aceeași ca la curtea
Lui Henric și în Spania, atunci
Mă va primi deschis și sincer. Dacă-i
Citesc în ochi speranțele lui Carlos
Și văd c-ar vrea această întîlnire
Și dacă doamnele-i nu sînt de față...

CARLOS

Cele mai multe sînt de partea mea;
Din ele mai cu seamă Mondecar;
Băiatul ei mi-e paj.

POSA

Cu-atît mai bine.
Atunci, alteță, fiți pe-aproape, gata
La semnul meu îndată să veniți.

CARLOS

Da, du-te și grăbește-te.

POSA

Nu vreau
Să-ntîrzii nici o clipă. Deci, alteță,
La revedere, în curînd.
(Pleacă fiecare în altă direcție.)

SCENA 3

Curtea reginei, din Aranjuez.
O grădină cu o alee, în apropierea pavilionului reginei.
Regina, ducesa de Olivarez, prințesa de Eboli și *marchiza de Mondecar* vin pe alee.

REGINA

(către marchiză)

Stai lîngă mine, Mondecar. Prințesa
Cu ochii ei voioși m-a necăjit
Într-una toată dimineața asta.
De-abia își poate-ascunde bucuria
Că pleacă de la țară.

EBOLI

Maiestate,
E drept, mă bucur că revăd Madridul.

MONDECAR

Și maiestatea voastră nu? Atît de greu
Vă despărțiți acum de-Aranjuez?

REGINA

Da... cel puțin de locurile-acestea.
Aici sînt parcă-n lumea mea. Mi-e drag
Să stau aici. Natura cîmpenească,
Prietena copilăriei mele,
Mă-ntîmpină cu blînde adieri.
Găsesc aici copilărești petreceri
Și aerul iubitei mele Franța.
Să nu-mi luați în nume de rău asta.
Pe toți ne trage inima mereu
Spre patrie.

EBOLI

Dar nu vedeți ce triste
Și singuratice-s aceste locuri?
Sîntem aici chiar ca la mănăstire.

REGINA

Ba dimpotrivă cred. Madridu-i trist...
Ducesa noastră oare ce ne spune?

DUCESA DE OLIVAREZ

Eu, maiestate, știu că-i obiceiul
Să stăm aici o lună, și o lună
La Prado, iară iarna la palat.
A fost așa de cînd sînt regi în Spania.

REGINA

Ducesă, știți că eu am renunțat
Să mai discut ceva cu dumneavoastră.

MONDECAR

Și în Madrid ce bine-o să petrecem!
Se fac în Plaza Mayor, pentru-o luptă
Cu tauri, pregătiri. Ni s-a promis
Și-un autodafe.

REGINA

Ni s-a promis!
Așa vorbește blînda mea marchiză?

MONDECAR

Și de ce nu? Vedem cum ard de vii
Doar niște eretici!

REGINA

Sper că prințesa
De Eboli gîndește altfel.

EBOLI

Eu?
Din suflet rog pe maiestatea voastră
Să nu mă creadă o mai rea creștină
Decît marchiza Mondecar.

REGINA

Ah, da!
Uitasem unde sînt... Dar ce vorbeam?
Vorbeam de viaţa noastră-aici la ţară.
Ce repede-a trecut şi luna asta!
Credeam că mă va bucura mai mult
Şederea mea pe locurile-acestea
Dar ce sperasem totuşi n-am găsit.
Aşa-i cu orişice speranţă oare?
Nu pot de loc să aflu care-anume
Dintre dorinţe nu s-a-ndeplinit.

OLIVAREZ

Prinţesă Eboli, nu ne-aţi spus încă
De are Gomez vreo speranţă şi
Dacă veţi fi-n curînd mireasa lui.

REGINA

Da, bine că mi-aţi amintit, ducesă.
(Către prinţesă.)
Am fost rugată să vorbesc, dar nu ştiu
Într-adevăr ce pot să spun. Bărbatul
Pe care i l-aş hărăzi prinţesei
Ar trebui să fie un om vrednic.

OLIVAREZ

Aşa şi este chiar, om foarte vrednic;
Şi e ştiut că suveranul nostru
I-a dăruit înalta sa favoare.

REGINA

Asta-l va face foarte fericit.
Noi însă vrem să ştim dacă el poate

Iubi și poate fi iubit... Prințesă,
Eu asta te întreb.

EBOLI

(stă cîteva clipe tăcută și încurcată cu ochii în pămînt, apoi cade la picioarele reginei)

Regină bună,
Fiți milostivă și nu mă lăsați
Să fiu o jertfă.

REGINA

Jertfă? Nici nu vreau
Să știu mai mult. Ridică-te. E-o soartă
Amarnică și grea să fii jertfit.
Te cred. Ridică-te. E mult de cînd
Ai refuzat pe conte?

EBOLI

(ridicîndu-se)

O, de mult,
De-atunci sînt luni de zile. Prințul Carlos
Era la studii...

REGINA

(tresare și o privește cu atenție)

Nu te-ai întrebat
Din ce pricină oare?

EBOLI

(cu o oarecare tulburare)

Maiestate,
Nu vreau cu nici un preț și niciodată
Din mii și mii de pricini.

REGINA

(cu gravitate)

Una numai

Şi e prea mult. Nu-l preţuieşti. Mi-ajunge.
Şi-acuma să vorbim de altceva.

(Către celelalte doamne)

Azi, încă n-am văzut-o pe infanta.
Marchiză, adu-mi-o, te rog, aici.

OLIVAREZ

(se uită la ceas)

Dar nu e ceasul încă, maiestate.

REGINA

Nu-i ceasul cînd am voie să fiu mamă?
Îmi pare rău. Vedeţi să nu uitaţi
Să m-anunţaţi cînd va suna...

(Un paj intră şi vorbeşte încet ducesei de Olivarez, care se întoarce apoi către regină.)

OLIVAREZ

Marchizul
De Posa, maiestate...

REGINA

Posa?

OLIVAREZ

Da.
Din Franţa şi din Ţările de Jos
Soseşte-acum şi cere-ngăduinţa
Să înmîneze cîteva scrisori
De la regenta-mamă.

REGINA

Asta-i voie?

OLIVAREZ

(pe gînduri)

În protocolul meu nu se vorbește
De cazu-acesta unic cînd un grande
De Spania venind de la o curte
Străină cu-o scrisoare o-nmînează
Reginei în grădină.

REGINA

Foarte bine.
Iau *eu* asupra mea orice pericol.

OLIVAREZ

Atunci cer voie maiestății voastre
Să mă retrag...

REGINA

Veți face cum veți crede,
Ducesă.

(Ducesa pleacă. Regina face semn pajului, care iese imediat.)

SCENA 4

Regina, prințesa de Eboli, marchiza de Mondecar, marchizul de Posa.

REGINA

Fii binevenit,
Marchize, pe pămîntul spaniol.

POSA

De care n-am spus încă niciodată,
Cu-atîta bine-ndreptățită fală
Cum spun acum, că-i țara mea.

REGINA

(către cele două doamne)

Marchizul
De Posa, care-ntr-un turnir la Reims
Cu tatăl meu a rupt o lance și
Culoarea mea de trei ori a purtat-o
Învingător. Din națiunea lui
El cel dintîi mi-a dat prilej să simt
Ce glorie-i să fii regina Spaniei.

(Către marchiz.)

Cînd cea din urmă oară ne-am văzut,
La Luvru, cavalere, v-ați fi spus
Că în Castilia îmi veți fi oaspe?

POSA

Nu, maiestate, căci nu mă gîndeam
Că de la Franța noi vom cîștiga
Un prețios odor, singurul care
Îi rămăsese și i-l mai rîvneam.

REGINA

Ce spaniol trufaș! „Singurul care
Îi rămăsese!"... Și-asta unei fiice
A casei de Valois!

POSA

Da, maiestate!
Pot spune asta, pentru că acum
Sînteți a noastră.

REGINA

După cum aud,
Ați avut drum prin Franța. Ce-mi aduceți
Din partea veneratei mele mame
Și de la mult iubiții frați ai mei?

POSA

(îi dă scrisorile)

Regina mamă e bolnavă. N-are
În lumea asta altă bucurie
Decît să știe doar că fiica ei
Pe tronul Spaniei e fericită.

REGINA

Cum să nu fie oare amintindu-și
De-atîtea rude scumpe; amintindu-și
De-atîtea... Cavalere, cred c-ați fost
Prin multe țări și pe la multe curți
Și-ați cunoscut tot felul de-obiceiuri.
Acum se spune că v-ați hotărît
Să stați în țară și să fiți un prinț
Mai mare între zidurile voastre
Ca regele pe tron... Un filozof
Și un om liber!... Mă-ndoiesc profund
Că viața din Madrid o să vă placă...
E foarte multă... liniște-n Madrid.

POSA

Mai multă chiar decît îi trebuiește
Europei ca să fie mulțumită.

REGINA

Așa aud și eu... Am cam uitat
De treburile-acestei lumi; păstrez
Aproape numai amintirea lor.

(Către prințesa de Eboli.)

Prințesă Eboli, uite-o zambilă.
N-ai vrea cumva să mi-o aduci?

(Prințesa de Eboli se duce. Regina către marchiz, cu o voce mai scăzută.)

Marchize,
De nu mă-nşel, sosirea dumitale
A mai înveselit pe cineva
Aici la curte.

POSA

Da. Am întîlnit
Un om mîhnit pe care-n lumea asta
Nu l-ar înveseli decît...

(Prinţesa se întoarce cu floarea.)

EBOLI

Marchizul
Care-a văzut atîtea ţări străine
Desigur ne va spune o mulţime
De lucruri minunate.

POSA

Negreşit.
Să caute-aventuri e datoria
Oricărui cavaler şi cea mai sfîntă-i
Să apere pe doamne.

MONDECAR

De giganţi!
Acuma nu mai sînt giganţi.

POSA

Puterea
Asupritoare este un gigant
Pentru cei slabi.

REGINA

Ce spune cavalerul

E-adevărat. Mai sînt giganți pe lume
Dar nu mai sînt pe lume cavaleri.

POSA

Cînd mă-ntorceam din Napoli, am fost
De față la o tristă întîmplare
La care-am fost și eu părtaș prin sfîntul
Prieteniei legămînt. Și dacă
Nu mi-ar fi teamă c-am s-o plictisesc
Pe maiestatea voastră...

REGINA

Am de-ales?
Vedeți, prințesa nu-și mai află locul
De curiozitate. Povestiți.
Și mie-mi place să ascult istorii.

POSA

Două familii nobile-n Mirandola,
Sătule de o lungă dușmănie
Păstrată de la Guelfi și Ghibelini
De-a lungul veacurilor, hotărîră
Prin blînde legături de înrudire
Să se unească și să se împace.
Fernando, așadar, nepot de soră
Al falnicului Pietro, și Matilda,
Frumoasa fiic-a lui Colonna, fură
Sortiți să-ncheie-această legătură.
Natura niciodată două inimi
Mai potrivite una pentru alta
N-a zămislit. Și n-a fost niciodată
Mai fericit-alegere. Fernando
Logodnica-și văzuse pîn-atunci
Doar în portret. Și se-ntreba cu grijă
De-i oare chiar așa cum o arată

Portretul, căruia speranța lui
Înflăcărată mai că nu-ndrăznea
Să-i dea crezare. Și acum, în Padova,
Unde era la studii, aștepta
Cu nerăbdare fericita clipă
Cînd va putea, căzîndu-i la picioare,
Să-i spuie-ntîia oară c-o iubește.

(Regina devine mai atentă. După o scurtă pauză, marchizul continuă povestirea adresîndu-se, atît cît îi îngăduie prezența reginei, mai mult prințesei de Eboli.)

În vremea asta iată că soția
Lui Pietro moare. Și cu tineresc
Avînt, bătrînul soarbe ce se spune
Despre Matilda. Vrea s-o vadă. Vine.
O vede. O iubește. Pasiunea
Sugrumă slaba voce a naturii.
Și unchiul ia nepotului logodnica
Și-și consfințește furtul la altar.

REGINA

Ce face-atunci Fernando?

POSA

Neștiind
De-această groaznică schimbare, pleacă
Pe-aripile iubirii la Mirandola.
Spre seară calu-n goană îl aduce
La porți. Aude un bacantic vuiet
De dansuri și de muzici în palat.
În grabă urcă treptele și iată
Că-n sala nunții vede printre oaspeți
Pe Pietro-n fruntea mesei. Lîngă dînsul
E îngerul la care nopți de-a rîndul
Fernando a visat și care-n visu-i
N-a fost nicicînd atît de strălucit.

Dintr-o privire vede tot ce-a fost
Al lui și ce-a pierdut pe totdeauna.

EBOLI

Nefericit Fernando!

REGINA

Cum? Povestea
S-a isprăvit, marchize? O-ncheiere
Tot trebuie să aibă!

POSA

Nu, nu încă.

REGINA

Ne-ați spus doar că Fernando vi-i prieten!

POSA

Da, cel mai scump.

EBOLI

Atunci urmați, vă rog,
Urmați cu povestirea, cavalere!

POSA

E foarte tristă și-amintirea ei
Mă doare. Dați-mi voie să nu spun
Cum se încheie.

(Toți tac.)

REGINA

(se întoarce către prințesa de Eboli)

Cred că în sfîrșit

Am voie-acum să-mi strîng copila-n brațe.
Prințesă, adu-mi-o, te rog.

(Prințesa iese. Marchizul face semn unui paj care stătea în fund și care dispare imediat. Regina deschide scrisorile pe care i le-a dat marchizul și pare mirată citindu-le. În vremea asta, marchizul vorbește în șoaptă cu marchiza de Mondecar. Regina a citit scrisorile și se întoarce întrebătoare către Posa.)

N-ați spus
Nimic despre Matilda. Poate ea
Nu știe ce mult suferă Fernando.

POSA

În inima Matildei nimeni încă
N-a izbutit să vadă ce se-ntîmplă.
Dar sufletele mari în taină sufăr.

REGINA

Priviți în jur? Pe cine căutați?

POSA

Tot mă gîndesc ce fericit ar fi
Un om al cărui nume nu-l pot spune
De-ar fi în locul meu.

REGINA

A cui e vina
Că nu-i aici?

POSA

(cu putere)

Cum? Pot să îndrăznesc
Să cred tot ce-aș dori? Oare-ar găsi
Iertare dacă ar veni acum?

REGINA
(speriată)

Acum, marchize, acum? Ce vrei să spui?

POSA

Oare-ar putea să spere?

REGINA
(tot mai tulburată)

Mă-nspăimînţi,
Marchize... Cred că n-o să vie...

POSA

Iată-l.

SCENA 5

Regina, Carlos.
Marchizul de Posa şi marchiza de Mondecar se retrag în fund.

CARLOS
(îngenunchind în faţa reginei)

O, iată în sfîrşit sosită clipa,
Pe care-atîta vreme am dorit-o,
Cînd pot s-ating această mînă scumpă!

REGINA

Ce îndrăzneală... Şi ce nebunească
Surprindere... Ridică-te, te rog.
Ne vede lumea. Curtea mea e-aici.

CARLOS

Nu mă ridic. Vreau veşnic în genunchi

Să stau aici ca fermecat, să prind
În locu-acesta rădăcini.

REGINA

Nebun!
Ce cutezanță, datorită numai
Bunăvoinței mele! Nu-ți dai seama
Că vorbele acestea îndrăznețe
Le spui reginei, mamei? Nu-ți dai seama
Că regelui chiar eu... chiar eu voi spune
Aceasta...

CARLOS

Chiar dac-aș muri, nu-mi pasă!
Pot să mă duc de-aici la eșafod.
O clipă petrecută-n paradis
Cu moartea nu-i de loc prea scump plătită!

REGINA

Și-atunci regina ta?...

CARLOS
(se ridică)

O, doamne! Plec...
Da, trebuie să plec numaidecît
Odată ce-mi ceri asta! Mamă! Mamă!
Ce groaznic joc cu mine joci! Un semn,
O șoaptă, o jumătate de privire
Îmi poruncesc să mor sau să trăiesc.
Ce vrei cu mine să se mai întîmple?
Ce lucru oare-a mai rămas pe lume
Pe care nu ți l-aș aduce jertfă
Dac-ai dori?

REGINA

Să fugi de-aici!

CARLOS

O, doamne!

REGINA

Atîta numai eu îți cer cu lacrimi:
Să pleci pîn' nu vin doamnele, să pleci
Pîn' nu vin temnicerii mei să vadă
Că sîntem împreună și să spună
Tatălui tău!

CARLOS

Nu! Soarta mi-o aștept
Aicea, fie viață, fie moarte.
De-aceea oare pusu-mi-am eu toate
Speranțele în clipa asta care
Mi-ai dăruit-o între patru ochi,
Pentru ca niște-nchipuiri deșarte
Să mă alunge? Nu, regină. Lumea
În jurul polilor se va-nvîrti
De sute și de mii de ori, norocul
Acesta însă nu va mai veni.

REGINA

Și nici nu trebuie în veci să vie!
Nefericite! Ce vrei de la mine?

CARLOS

Regină! M-am luptat cu mine însumi
Așa cum nici un om nu s-a luptat.
Mi-e martor cerul. Totul în zadar!
Curajul meu s-a dus! Și sînt răpus!

REGINA

Nu! Pentru liniștea mea, taci, o, taci!

CARLOS

Erai a mea; în fața lumii, mie
De două tronuri mari făgăduită,
De cer și de natură hărăzită.
Și Filip, Filip, el mi te-a răpit!

REGINA

E tatăl tău!

CARLOS

Și soțul tău!

REGINA

Cel care
Drept moștenire-ți va lăsa regatul
Cel mai frumos din lume.

CARLOS

Și pe tine
Drept mamă!

REGINA

Dumnezeule! Ce spui?

CARLOS

Dar știe oare ce bogat e? Are
El inimă s-o simtă pe a ta?
Nu, nu mă tîngui. Vreau să uit acum
Ce fericit puteam să fiu cu tine
De-aș ști că el e fericit. Dar nu e!
Și-acesta-i chinul iadului, cumplit!
Nu-i fericit, nu va fi niciodată,
Tu mi-ai luat cu sila paradisul
Și l-ai zdrobit în brațele lui Filip.

REGINA

Ce gînd îngrozitor!

CARLOS

O! știu prea bine
Cine-a urzit căsătoria asta.
Știu cum iubește Filip, cum te-a luat!
Ce ești tu în acest regat? Ascultă!
Regentă? Nu! Dacă ai fi regentă
Cum ar putea să mai ucidă Alba?
Și Flandra-n sînge nu și-ar apăra
Credința. Ești lui Filip tu soție?
Nu, nu pot crede. O soție este
Pe inima bărbatului stăpînă.
A cui e însă inima lui Filip?
Și dac-un gest mai gingaș poate-i scapă
El repede-l socoate că nu-i vrednic
De sceptrul lui, de părul lui cărunt.

REGINA

Dar cine-ți spune oare că aș fi
Nefericită?

CARLOS

Inima mi-o spune,
Fiindcă simte cît de fericită
Ai fi cu mine.

REGINA

Ce-ncrezut mai ești!
Dar dacă inima *mea* spune altfel?
Și dacă dragostea lui Filip, plină
De-adînc respect și ochii lui vorbind
În limba mută a privirilor
Mă mișcă mult mai mult ca elocvența

Cutezătoare-a fiului său mîndru?
Și dacă stima unui om în vîrstă...

CARLOS

Atunci, e altceva... Atunci... mă iartă.
Eu nu știam că îl iubești pe rege.

REGINA

Vreau să-l respect și-mi place să-l respect.

CARLOS

Iubit-ai tu vreodată?

REGINA

Ce-ntrebare!

CARLOS

Iubit-ai tu cîndva?

REGINA

... Nu mai iubesc.

CARLOS

Te-oprește inima sau jurămîntul?

REGINA

Te rog să pleci. Te rog să nu mai vii
Cu astfel de cuvinte niciodată.

CARLOS

Te-oprește inima sau jurămîntul?

REGINA

M-oprește datoria... Dar de ce
Această tristă cercetare-a sorții
La care trebuie să ne supunem?

CARLOS

Să ne supunem? Trebuie?

REGINA

Ce vrei
Să spui cu tonu-acesta grav, solemn?

CARLOS

Atîta: Carlos nici nu se gîndește
Supus s-asculte glasul datoriei
Cînd poate să-și arate dîrz voința.
El nici nu se gîndește să rămînă
Cel mai nefericit om din regat
Cînd ar putea doar să răstoarne legea
Ca să ajungă cel mai fericit.

REGINA

Pricep eu bine? Tot mai speri? Cutezi
Să speri cînd totul, totul e pierdut?

CARLOS

Numai pe morți eu îi socot pierduți.

REGINA

La mine speri s-ajungi? La mama ta?

(Se uită lung și pătrunzător la el. Apoi gravă și demnă.)

Şi de ce nu? O! nou alesul rege
Mai mult chiar poate... Poate-orînduiala
Unui defunct s-o nimicească-n foc,
Portretele să i le sfarme, chiar
Mumia mortului — cine-l opreşte? —
Din tihna ei de la Escurial
S-o scoată iarăşi la lumina zilei
Şi pîngărita-i pulbere s-o ia
Şi-n cele patru vînturi s-o arunce
Şi-apoi, pentru ca vrednic să sfîrşească...

CARLOS

O, nu mai spune, pentru dumnezeu!

REGINA

Şi-apoi cu mama lui să se însoare.

CARLOS

Fiu blestemat!

(Stă o clipă cu ochii ţintă în gol.)

Da! S-a sfîrşit! Acuma
E gata tot. Văd limpede tot ceea
Ce pîn-acum mi-era nelămurit.
O, te-am pierdut, pierdut, pierdut
Pe veşnicie. Sorţii au căzut.
Pe veci pierdută! O! în sentimentul
Acesta-i iadul! Iad ar fi şi dacă
Ai fi a mea! Vai, nu mai am putere
Şi nervii mei încep să se destrame!

REGINA

Sărmane, scumpe Carlos! Simt adînc,
Simt nemaipomenita ta durere
Ce inima ţi-o roade. Fără margini,

Ca dragostea, ți-i chinul. Fără margini
Ar fi și gloria de-a ți-l învinge.
Încearcă s-o cîștigi ca un erou.
Răsplata-i demnă de-un viteaz ca tine,
Tu, în al cărui suflet se adună
Virtuțile atîtor regi strămoși.
Fii curajos, o! nobil prinț!... Nepotul
Marelui Carol prinde dîrz să lupte
Acolo unde alții, slabi, se-opresc.

CARLOS

E prea tîrziu!

REGINA

Să fii bărbat? O, Carlos,
Virtutea noastră-ntr-adevăr e mare
Cînd inima din pricina-i se rupe!
Destinul sus te-a așezat, mai sus
Ca milioane de alți frați de-ai tăi.
Te-a părtinit, ți-a dat tot ce-a luat
De la ceilalți. Și mulți acum se-ntreabă:
„Demn a fost el să fie prețuit,
Din sînul mamei chiar, mai mult decît,
Noi, ceilalți muritori?" Curaj! Fii vrednic
De bunătatea cerului! Fii vrednic
De-a sta în fruntea lumii și jertfește
Ceea ce nimeni încă n-a jertfit.

CARLOS

Pot asta, da! Putere uriașă
Am ca să te cîștig, nu să te pierd!

REGINA

Mărturisește, Carlos, că sfidarea
Și ciuda și trufia te îndeamnă

Spre mama ta cu-atîta foc. Iubirea
Şi inima pe care mi-o jertfeşti
Este-a imperiilor peste care
Ai să domneşti cîndva. Deci risipeşti
Averea dată ţie spre păstrare.
Iubirea-i marea ta dregătorie.
Dar pîn-acum greşit s-a îndreptat
Spre mama ta. Îndreaptă-ţi-o mai bine
Spre viitoarele-ţi imperii. Simte
În loc de ghimpii cugetului rău
Plăcerea de-a fi zeu! Elisabeta
A fost iubirea ta dintîi. A doua
Să fie Spania! Ce bucuroasă
Voi fi, o, scumpe Carlos, să fac loc
Acestei noi iubite mult mai bune.

CARLOS

(se aruncă, copleşit de emoţie, la picioarele ei)

Ce suflet mare ai! Aşa voi face.
Voi face tot ce-mi ceri. Va fi cum vrei.

(Se ridică.)

În mîna providenţei sînt şi jur...
Îţi jur, îţi jur pe veşnicie că...
O, doamne, nu! Jur veşnică tăcere
Dar veşnică uitare, nu!

REGINA

Cum pot
Să cer lui Carlos ceea ce nici eu
Nu sînt în stare...

POSA

(vine repede pe alee)

Regele!

REGINA

O, doamne!

POSA

Plecați de-aici, numaidecît! Plecați,
Alteță!

REGINA

Bănuiala lui ar fi
Cumplită dacă te-ar vedea...

CARLOS

Nu plec!

REGINA

Și cine-atunci va fi jertfit?

CARLOS

(trăgîndu-l pe marchiz de braț)

Plecăm!
Rodrigo, hai!

(Pleacă și se întoarce imediat.)

Ce pot să iau cu mine?

REGINA

Prietenia mamei.

CARLOS

Prietenie! Mamă!

REGINA

Și-aceste lacrimi care vin din Flandra.

(Îi dă cîteva scrisori. Carlos și Posa ies. Regina se uită neliniștită să vadă unde îi sînt doamnele care nu se zăresc nicăieri. Face un pas către fundul scenei. Intră regele.)

SCENA 6

Regele, regina, ducele de Alba, contele de Lerma, Domingo, cîteva doamne și cîțiva granzi, care rămîn deoparte.

REGELE

(se uită mirat împrejur și o clipă nu spune nimic)

Ce văd? Ce-i asta? Singură aici?
Cum? Nici o doamnă nu te însoțește?
Mă miră... Unde-s doamnele și curtea?

REGINA

Slăvite soț, te...

REGELE

Singură? De ce?
(Către suită.)
De-această grea, de neiertat greșeală
Să mi se dea întocmai socoteală.
Cu protocolul cine-i la regină?
Al cui e rîndul astăzi s-o servească?

REGINA

O, soțul meu! să nu fii supărat.
A mea e toată vina! Pe prințesa
De Eboli eu însămi am trimis-o.

REGELE

De ce-ai trimis-o?

REGINA

Ca să cheme doica.
Voiam s-o iau în brațe pe infanta.

REGELE

Şi pentru asta a plecat suita?
Aceasta scuză doar pe-ntîia doamnă.
Dar unde-a fost a doua?

MONDECAR

(care în vremea asta s-a întors şi s-a amestecat printre celelalte doamne, iese în faţă)

Maiestate,
Simt că sînt vinovată...

REGELE

De aceea,
Vă hărăzesc un timp de zece ani
Să meditaţi, departe de Madrid,
La toate-aceste lucruri, pe-ndelete.

(Marchiza se retrage cu ochii înlăcrimaţi. Tăcere generală. Toţi cei de faţă se uită consternaţi la regină.)

REGINA

Pe *cine* plîngi, marchiză?
(regelui)

Dacă eu,
Slăvite soţ, greşit-am cu ceva,
Atunci coroana-acestei ţări, pe care
Nu mi-am dorit-o, ar fi trebuit
Să nu mă facă să mă înroşesc.
E-o lege-n ţara asta care cheamă
Pe fiicele de regi la judecată?
În Spania doar paza ocroteşte
Femeile? Le apără un martor
Mai bine chiar decît virtutea lor?
Şi-acum, iertare, soţul meu! Nu sînt

Deprinsă să dau drumu-n lacrimi celor
Ce m-au slujit cu bucurie. Mondecar!
(Își scoate cingătoarea și o dă marchizei.)
L-ai supărat pe rege, nu pe mine.
Ia de la mine amintirea asta;
Un semn al clipelor de-acuma. Du-te.
Greșeala dumitale nu-i greșeală
Decît în Spania. În Franța mea
Cu bucurii se șterg astfel de lacrimi.

(Se sprijină de marea maestră de ceremonii și-și acoperă fața.)

Ah! Totdeauna îmi aduc aminte
Că-n Franța era altfel!

REGELE

(cu oarecare emoție)

Dar se poate
Ca o mustrare a iubirii mele
Să te jignească și-un cuvînt, pe care
Pe buze mi l-a pus cea mai duioasă
Îngrijorare, să te tulbure?
(Se întoarce către nobili.)
Vasalii tronului îmi sînt de față!
Mi-a copleșit vreodată somnul ochii
Fără să număr, seară după seară,
Cum bate inima popoarelor
Din cele mai îndepărtate
Unghere ale-mpărăției mele?
Mai mare grijă să am eu de tron
Decît de soața sufletului meu?
Căci de poporul meu răspunde spada-mi
Și... ducele de Alba. De iubirea
Soției mele numai ochii mei.

REGINA

De te-am jignit cumva, o! soțul meu...

REGELE

Se spune pretutindeni că sînt omul
Cel mai bogat din țările creștine.
N-apune soarele în statul meu.
Dar toate-acestea le-a avut la fel
Și altul înaintea mea și toate
Au să le aibă după mine alții.
Pe cînd ce am aici e bunul meu.
Ce are regele-aparține soartei.
Elisabeta numai e-a lui Filip.
Aici e punctul unde-s muritor.

REGINA

Ți-i teamă?

REGELE

O! De părul meu cărunt?
Cînd am purces odată să mă tem
Am și-ncetat de-a mă mai teme.

(Către nobili.)

Număr
Curtenii... Cel dintîi din ei lipsește.
Infantul meu, don Carlos, unde-i?

(Nimeni nu răspunde.)

Carlos
De la o vreme mă cam necăjește.
De cînd s-a-ntors de la înalta școală
De la Alcala, parcă se ferește
De mine. Are sîngele fierbinte;
De ce privirea lui e-atît de rece?
Purtarea lui atît de măsurată
Și de solemnă? Cu luare-aminte
Să fiți mereu. De veghe stați!

DUCELE DE ALBA

Eu stau!
Cît bate-o inimă sub zaua asta
Don Filip poate liniștit să doarmă.
Ca heruvimul la intrarea-n rai
Stă ducele de Alba lîngă tron.

LERMA

Pot să-ndrăznesc, cu toată umilința,
Să contrazic pe cel mai înțelept
Din regi? Slăvesc prea mult și prea adînc
Pe suveranul nostru ca să pot
Pe fiul său să-l judec cu asprime.
De sîngele-i fierbinte, da, mi-i teamă,
De inima lui, nu!

REGELE

Conte de Lerma,
Vorbești cum trebuie ca să-l îndupleci
Pe tatăl lui don Carlos. Însă reazem
Al regelui e ducele de Alba...
Atît.

(Se întoarce spre suită.)

Și-acum plec la Madrid. Mă cheamă
Regala-mi slujbă. Ciuma ereziei
Se-ntinde molipsindu-mi tot mai tare
Popoarele. Răscoala crește-n Flandra.
Nu-i vreme de pierdut. Și un exemplu
Cumplit va converti pe rătăciți.
Chiar mîine eu voi face jurămîntul
Cel mare-al regilor creștinătății.
Va fi o judecată fără seamăn.
Întreaga curte e solemn poftită.

(Pleacă conducînd pe regină. Ceilalți îl urmează.)

SCENA 7

Don Carlos, cu niște scrisori în mînă și *marchizul de Posa* vin din direcții diferite.

CARLOS

M-am hotărît. Va fi salvată Flandra.
Ea vrea — și asta mi-i destul.

POSA

O clipă
Nu-i de pierdut. Căci ducele de Alba
Se zice c-a și fost de pe acum
Numit guvernator.

CARLOS

Chiar mîini voi cere
Audiență tatii. Și voi cere
Această slujbă pentru mine. Este
Întîia rugăminte ce i-o fac.
Nu poate să refuze. El de mult
Mă vede în Madrid cu neplăcere.
Ce bun prilej ca să mă-ndepărteze!
Și-apoi — mai trebuie să-ți spun, Rodrigo —
Sper chiar mai mult. Poate voi izbuti
Ca între patru ochi cu el să-i capăt
Din nou bunăvoința. Niciodată
N-a auzit el vocile naturii
Și-acuma vreau să văd, Rodrigo, dacă
Le poate asculta prin gura mea.

POSA

Acuma, în sfîrșit, l-aud pe Carlos
Al meu. Acum sînteți din nou voi înșivă.

SCENA 8

Aceiaşi, contele Lerma.

LERMA

Monarhu-a părăsit Aranjuezul
Şi eu am ordin...

CARLOS

Bine, conte Lerma.
Îndată plec şi eu.

POSA

(vrea să plece; ceremonios)
Alteţa voastră
Mai are a-mi împărtăşi ceva?

CARLOS

Nu, cavalere. Vă doresc s-ajungeţi
Cu bine la Madrid. Şi îmi veţi spune
Acolo încă multe despre Flandra.
(Către Lerma, care aşteaptă.)
Îndată vin şi eu.
(Lerma pleacă.)

SCENA 9

Don Carlos, Posa.

CARLOS

Te-am înţeles.
Îţi mulţumesc. Constrîngerea aceasta
E bună cînd e-al treilea de faţă.

Nu sîntem fraţi? Această mascaradă
A rangului să fie-n viitor
Din legătura noastră izgonită!
Să-ţi spui că amîndoi ne-am întîlnit
Cu măşti pe faţă la un bal. Tu-n haine
De sclav iar eu în purpură. Atîta
Cît ţine balul să păstrăm minciuna,
Jucînd un rol, ridicol de serioşi,
Spre-a nu trezi mulţimea ameţită.
Dar eu prieteneşte îţi fac semn
Prin mască, tu în treacăt îmi strîngi mîna,
Şi ne-nţelegem.

POSA

Visu-i minunat!
Dar oare va dura? E sigur Carlos
De el pînă-ntr-atîta-ncît ispita
Neţărmuritei maiestăţi s-o-nfrunte?
Căci va veni o zi... o zi în care
Acest eroic gînd — să ştiţi, alteţă —
O să vă pună la o grea-ncercare.
Don Filip moare. Carlos moşteneşte
Împărăţia cea mai mare din
Creştinătate. Între el şi oameni
Se cască o prăpastie adîncă.
Şi, azi e zeu cel care ieri fu om.
Acuma nu mai are slăbiciuni.
Îndatoririle eternităţii
Îi amuţesc simţirea. Omenirea
— O vorbă încă mare pentru el —
Se vinde singură şi se tîrăşte
În faţa idolului. Mila lui
Se stînge-o dată cu durerea lui.
Virtutea lui în voluptăţi se stoarce.
Peru-i dă aur pentru orice pofte.
Şi doarme îmbătat în raiu-acesta
Pe care sclavii lui l-au înjghebat.

Divinitatea lui dureaz-atîta
Cît îi durează visul. Vai de-acela
Ce-ar vrea prietenește să-l trezească.
Ce-ar face-atunci Rodrigo? Prietenia
Are curaj; bolnava maiestate
Nu suferă cumplitele ei raze!
N-ați izbuti, alteță, să răbdați
Curajul cetățeanului, nici eu
Mîndria regelui.

CARLOS

Tablou-acesta
Al suveranului, cum îl faci tu, e groaznic
Și-adevărat. Te cred. Dar către viciu
Numai plăcerea sufletu-l deschide.
La douăzeci și trei de ani eu sînt
Curat. Ce alții înaintea mea
Au risipit în voluptăți, vigoarea
Trupească și puterea clar-a minții,
Eu am păstrat domniei viitoare.
Afară de femei ce te-ar putea
Goni din inima-mi?

POSA

Chiar eu pe mine!
Cum aș putea să vă mai fiu prieten
Cînd mi-ar fi teamă de alteța voastră?

CARLOS

N-o să se-ntîmple asta niciodată!
Nevoie ai de mine? Ai tu patimi
Cerșind favoarea tronului? Vrei aur?
Ești un supus mult mai bogat decît
Voi fi vreodată eu ca rege. Vrei
Onoruri? Tu de tînăr ai avut

Cîte-ai dorit — și le-ai respins pe toate.
Deci care dintre noi va fi datornic
Și care creditor? Nu spui? Ți-i teamă
De ispitire? Șovăi? Nu ești sigur
De tine însuți?

POSA

Bine. Mă înduplec.
Dau mîna.

CARLOS

Ești cu mine?

POSA

Pe vecie
Și-n cel mai strîns al vorbei înțeles.

CARLOS

Fidel și cald ca astăzi cu infantul
Vei fi deci și cu regele cîndva?

POSA

Vă jur că da.

CARLOS

Atunci cînd vechiul vierme
Al lingușirii se va-ncolăci
În jurul inimii, fără de veste,
Cînd ochii mei uita-vor că odată
Au plîns și ei și cînd urechea mea
Se va închide rugăminții — tu,
Străjer al cugetului meu cel bun,
Ai să mă scuturi zdravăn deșteptîndu-mi
Din nou porniri înalte-n suflet?

POSA

Da.

CARLOS

Mai am o rugăminte. Spune-mi „tu".
Urechea-mi de-acest „tu" frățesc se-ncîntă
Și inima prin el mi se-amăgește
Cu-o presimțire de egalitate.
Nu, nici o vorbă! Știu ce vrei să spui.
Ce-i pentru tine-un fleac e pentru mine,
Ca fiu de rege, mult de tot. Vrei frate
Să-mi fii?

POSA

Da, frate-ți sînt!

CARLOS

Și-acum la rege!
Nu mă mai tem. Și braț la braț cu tine
Înfrunt întreaga lume-a vremii mele!

(Pleacă amîndoi.)

ACTUL AL DOILEA

SCENA 1

Palatul regal din Madrid.
RegeleFilip sub un baldachin. La oarecare distanță de rege, *ducele de Alba* cu capul acoperit.
Carlos.

CARLOS

Regatul are-ntîietate. Carlos
Se dă-napoi în fața ministrului. Acesta
Vorbește pentru Spania. Iar eu
Sînt fiul casei.
(Se dă înapoi, cu o plecăciune.)

REGELE

Ducele rămîne
Aici; infantul poate să vorbească.

CARLOS

(întorcîndu-se către Alba)
Atunci, eu bunătății voastre, duce,
Voi cere să mi-l dea acum pe rege.
Știți doar că un copil tatălui său

Are de spus atîtea lucruri care
Nu-s pentru un al treilea. Monarhul
E-al dumneavoastră. Eu nu vreau decît
Cu tata să vorbesc cîteva clipe.

REGELE

E-amicul regelui.

CARLOS

N-am meritat
Să cred că este și amicul meu?

REGELE

Ai încercat să meriți? Nu-mi prea plac
Copiii care-aleg mai bine
Decît părinții lor.

CARLOS

Cavalereasca
Mîndrie-a ducelui de Alba poate
S-asculte ce se spune-acum aici?
Cu nici un preț eu n-aș putea primi
Să joc pe indiscretul care între
Un fiu și-un tată-ncearcă să se vîre,
Nerușinat, și-n nesimțirea lui
Se blestemă să stea-nrădăcinat.
N-aş face asta nici pentru-o coroană!

REGELE

(se scoală, cu o privire mînioasă către prinț)

Retrageți-vă!

(Alba vrea să iasă pe ușa principală pe care a intrat Carlos. Regele îi arată alta.)

Nu, în cabinet,
Pînă vă chem.

SCENA 2

Regele, Don Carlos.

CARLOS

(îndată ce iese ducele, cade la picioarele regelui; cu adîncă emoţie)

Acum eşti tatăl meu
Din nou, al meu din nou, şi pentru asta
Îţi mulţumesc adînc. Dă-mi mîna, tată...
O, dulce clipă! Fiul tău de mult
Nu mai putuse să-ţi sărute mîna.
De ce m-ai alungat atîta vreme
Din inima ta, tată? Ce-am făcut?

REGELE

Nu te pricepi în astfel de tertipuri.
Nu-mi plac. Scuteşte-mă.

CARLOS

(se ridică)

Ah! Asta este!
Parcă aud vorbind curtenii... Tată,
Nu-i tot adevărat, o, nu e totul
Adevărat din ce vorbeşte-un preot
Sau creatura lui. Eu nu sînt rău.
Am sînge-aprins, aceasta-i răutatea
Mea toată; crima mea e că sînt tînăr.
Dar nu sînt rău, chiar dacă uneori
De-un crîncen clocot inima-mi se umple.
Dar inima mi-i blîndă...

REGELE

Ştiu, curată
Aşa cum e şi rugăciunea ta.

CARLOS

Acum sau niciodată! Sîntem singuri.
Peretele meschin al etichetei
Nu se mai'nalță între fiu și tată.
Acum sau niciodată! Îmi lucește
Speranța și o dulce presimțire
Îmi umple inima. Tot cerul parcă
Cu îngeri veseli peste noi s-apleacă
Și cel de trei ori sfînt cu-nduioșare
Privește-acest frumos spectacol. Tată,
Împacă-te cu mine!

(Îi cade la picioare.)

REGELE

Încetează!
Ridică-te!

CARLOS

Împacă-te cu mine!

REGELE

(vrea să se smulgă de lîngă el)

Prea îndrăzneață tinde să ajungă
Această comedie...

CARLOS

Prea-ndrăzneață
Iubirea fiului tău?

REGELE

Cum? Și lacrimi?
Nedemn spectacol! Fugi din ochii mei!

CARLOS

Acum sau niciodată... Împăcare!

REGELE

Să fugi din ochii mei! Chiar de-ai veni
De la război învins în chip nevrednic
Eu te-aș primi cu brațele deschise.
Acum te-alung. O vină lașă numai
Se spală poate-n astfel de izvoare.
Cel care nu roșește de căință
Nu va fugi de fapte care dau
Mustrări de cuget.

CARLOS

(către sine)

Cine-i oare-acesta?
Prin ce eroare s-o fi strecurat
S-ajungă printre oameni? Plînsul este
Mereu adeverința omenirii.
Dar ochii lui sînt reci și sînt uscați...
Nu din femeie s-a născut...

(tare)

O, lasă-ți ochii niciodată umezi
Să-nvețe plînsul cît mai este timp,
Căci dacă nu, silit ai să-l înveți
În cine știe ce greu ceas al vieții!

REGELE

Crezi poate c-ai să zdruncini îndoiala
Tatălui tău cu vorbe?

CARLOS

Îndoială?
Eu îndoiala asta vreau s-o șterg.
De inima părintelui meu vreau

Să mă atîrn; şi inima aceasta
S-o scutur vreau, s-o scutur cu putere,
Să cadă de pe ea pietroasa coajă
A îndoielii. Cei ce m-alungară
Din sufletul monarhului meu cine-s?
În schimbul fiului ce dădu tatii
Călugărul? Şi Ducele de Alba
În schimbul unei vieţi fără copii
Ce poate să-i ofere?... Vrei iubire?
Aici în pieptu-mi este un izvor
De dragoste mai limpede, mai proaspăt
Ca în haznalele băltoase, tulburi,
Deschise doar de aurul lui Filip.

REGELE

Nesocotitule, destul! Aceia
Pe care tu-ndrăzneşti să-i ponegreşti
Sînt slujitorii mei bine-ncercaţi
Şi deci ai să-i respecţi!

CARLOS

Nu, niciodată!
Eu simt şi ştiu că tot ce face-un Alba
De-al tău şi eu pot face, chiar mai mult,
Ce-i pasă unui mercenar de-o ţară
Ce niciodată nu va fi a lui?
Ce-i pasă lui că părul lui Filip cărunţeşte?
Lui Carlos însă drag tu i-ai fi fost.
Cu groază mă gîndesc cît eşti de singur,
De părăsit pe tronul tău...

REGELE

(mişcat de vorba asta, stă cîteva clipe pe gînduri; după o pauză)

Sînt singur.

CARLOS

(înaintînd către el, cu putere și căldură)

Ai fost, nu ești. O, nu mă mai urî.
Te voi iubi cu foc, copilărește,
Dar nu mă mai urî. Ce minunat
Și dulce-i să te simți slăvit de-un suflet
Frumos, să știi că bucuria ta
Aprinde alți obraji, că teama ta
Cuprinde și alt piept și că durerea-ți
Adîncă umple și alți ochi de lacrimi.
Frumos și minunat e mînă-n mînă
C-un fiu iubit să te întorci din nou
Pe drumul plin de roze-al tinereții
Și visul vieții iarăși să-l visezi.
Măreț și dulce-i să durezi mereu,
Nemuritor în marile virtuți
Care vor crește în copilul tău,
Și pentru veacuri binefăcător!
Să semeni ceea ce un fiu iubit
Odată va culege, să aduni
Comoară pentru dînsul, să presimți
Recunoștința lui adîncă... Tată,
De paradisu-acesta pe pămînt,
Prudenți, călugării tăi niciodată
N-au spus nici un cuvînt.

REGELE

(cu oarecare emoție)

O, fiul meu,
Te-nvinuiești tu singur. Zugrăvești
O fericire care nu mi-ai dat-o.

CARLOS

Mi-i martor cerul că m-ai izgonit,
La fel ca din simțirea ta de tată,

De lîngă sceptrul tău. Și pînă azi,
Da, pînă azi — și bine a fost asta? —
Am trebuit eu, prinț moștenitor
Al Spaniei, să fiu pe-acest pămînt
Un venetic, captiv în țara asta
În care-odată voi fi domnitor.
Drept a fost asta? O, de cîte ori
Roș de rușine, ochii mi-i plecam
Cînd de la vreun ambasador străin
Sau din vreo foaie zilnică aflam
Știri de la curtea din Aranjuez!

REGELE

Prea iute-ți curge sîngele prin vine.
Mai mult ai tulbura.

CARLOS

Dă-mi, tată, dă-mi
Ceva să tulbur. Sîngele mi-i iute,
Am douăzeci și trei de ani și n-am
Făcut nimica pentru nemurire.
M-am deșteptat și știu ce pot. Chemarea-mi
De rege strigă ca un creditor,
Trezindu-mă din amorțeală; toată
Pierduta vreme-a tinereții mele
Mă-mpunge ca o datorie veche
Și iat-acum frumoasa, marea clipă
În care trebuie să plătesc dobînda
Înaltelor virtuți pe care soarta
Mi le-a împrumutat. Mă cheamă
Istoria și slava strămoșească
Și trîmbița răsunătoare-a Faimei.
Acum e vremea să pornesc și eu
Pe drumuri glorioase. Maiestate,
Pot spune rugămintea pentru care
Sînt azi aici?

REGELE

Ce? Iar o rugăminte?
Poţi s-o rosteşti.

CARLOS

Răscoala din Brabant
Se-ntinde. Împotriva îndîrjirii
Rebelilor e grabnică nevoie
De-o apărare tare şi-nţeleaptă.
Ca să-i înfrîngă, ducele de Alba
Aud că merge cu-o armată-n Flandra,
De rege învestit cu suverane
Puteri. E-o-nsărcinare de onoare
Şi tocmai potrivită ca să-l ducă
În templul gloriei pe fiul tău...
O, daţi-mi mie-armata-aceea, sire.
Flamanzilor li-s drag. Sîngele meu
Mi-l pun chezaş pentru credinţa lor.

REGELE

Visezi! E-o-nsărcinare care cere
Un om matur şi nu un tînăr.

CARLOS

Cere
Numai un om şi-atît, adică tocmai
Ceea ce Alba n-a fost niciodată.

REGELE

Nu pui răscoalei frîu decît cu spaima.
Să fii milos aici e-o nebunie,
Tu eşti prea bun la suflet, fiul meu,
În timp ce ducele-i temut. Deci lasă
Această rugăminte.

CARLOS

Trimite-mă în Flandra.
Încrede-te în sufletul meu bun.
Chiar numai numele-mi care-o să zboare,
Luînd-o steagurilor înainte,
Va cuceri acolo unde zbirii
Lui Alba pustiesc și nimicesc.
Eu în genunchi te rog, te rog fierbinte.
E-ntîia rugăminte-a vieții mele.
Încredințează-mi Flandra.

REGELE

(cu o privire pătrunzătoare)

Și, o dată
Cu Flandra, setei tale de putere
Să-ncredințez armata-mi cea mai bună!
Și celui care vrea să mă ucidă
Să-i dau chiar eu pumnalul.

CARLOS

Doamne sfinte!
N-am izbutit nimic. Deci iată roada
Acestor clipe-atît de mult dorite!
(După o clipă de gîndire, cu blîndă gravitate.)
Răspunde-mi mai domol. Nu m-alunga.
Nu m-alunga așa. N-aș vrea să plec
Cu-acest răspuns urît. N-aș vrea să plec
Cu inima îngreuiată. Asta-i
Nevoia mea adîncă, o-ncercare
A deznădejdii — și e cea din urmă!
Nu pot pricepe, nu pot îndura
Să nu-mplinești nimic din ce te rog.
Și-acum dă-mi drumul. Ne'nțeles de nimeni,
De presimțiri frumoase înșelat,
Eu plec din fața ta. Acum Domingo
Și Alba vor trona victorioși

Acolo unde fiul tău a plîns.
Grandezza lașă, tagma ticăloasă
A-ntunecaților călugări, șleahta
Curtenilor, toți mă văzură cînd
Mi-ai dăruit solemn-audiență.
O, nu mă umili! Nu mă răni
De moarte, tată! Nu mă arunca,
Nu mă lăsa să fiu nemernic prada
Batjocurii slugoilor de curte.
Să nu se bucure numai străinii
De bunătatea ta, în timp ce Carlos
Nu poate-avea nimic. Drept chezășie
Că vrei să mă cinstești, trimite-mă
În Flandra.

REGELE

Nu mai pomeni de asta,
Mînia regelui să n-o stîrnești!

CARLOS

Înfrunt mînia regelui și iată,
Te rog o dată pentru totdeauna,
Încredințează-mi Flandra. Vreau să plec
Numaidecît din Spania. Să stau
Aici înseamnă să trăiesc în mîna
Călăului; și cerul din Madrid
Atîrn-asupra mea ca amintirea
Unui omor. Și pentru mine nu-i
Alt leac decît o repede schimbare
A cerului. De vrei să mă salvezi
Trimite-mă ne'ntîrziat în Flandra.

REGELE

(se silește să fie calm)

Bolnavi așa ca tine au nevoie
De-o bună îngrijire chiar sub ochii

Atenţi ai medicului. Tu rămîi
Iar ducele de Alba pleacă-n Flandra.

CARLOS

(scos din fire)

Păziţi-mă, puteri divine!

REGELE

(face un pas înapoi)

Stai!
Ce sînt aceste gesturi?

CARLOS

(cu voce şovăitoare)

Tată, asta
E hotărîrea ta nestrămutată?

REGELE

E-a regelui.

CARLOS

Atunci, am isprăvit!
(iese, agitat.)

SCENA 3

Regele rămîne cîtva timp cufundat în gînduri, apoi face cîţiva paşi încoace şi încolo. *Alba* se apropie de el, stingherit.

REGELE

Fii gata de plecare la Bruxelles.

ALBA

Sînt gata, sire.

REGELE

Împuternicirea
E-n cabinetul meu, pecetluită.
Și înainte de plecare, ia-ți
De la regină bun rămas și-apoi
Infantelui te-nfățișezi de-asemeni.

ALBA

Chiar adineauri l-am văzut ieșind
Grăbit de-aici cu gesturi furioase...
Și maiestatea voastră pare de-altfel
Să fie tulburată. Din pricina
Subiectului acestei convorbiri?

REGELE

(după ce se plimbă cîteva clipe încoace și încolo)

Subiectul a fost ducele de Alba.

(Se oprește, privindu-l cercetător, întunecat.)

Eu bucuros aș auzi că prințul
Mi-urăște sfetnicii; dar aflu-acum,
Cu supărare, *că-i disprețuiește.*

ALBA

(Se face palid și vrea să răspundă.)

REGELE

Nu, nu-mi răspunde. Îți îngădui, duce,
Să-mpaci pe prinț.

ALBA

Dar, maiestate!...

REGELE

Spune,
De veste cine oare-ntîi mi-a dat
Că fiul meu ar unelti ceva?
Te-am ascultat atunci pe *dumneata*
Nu însă și pe *el*. Acuma, duce,
La încercare vreau să-l pun. Deci Carlos
De-acum va sta de tronu-mi mai aproape.

(Regele intră în cabinetul lui. Alba iese pe altă ușă.)

SCENA 4

O anticameră la regina.
Don Carlos intră vorbind cu *un paj*, pe ușa din mijloc. *Curtenii* care se aflau în anticameră se împrăștie la sosirea lui prin încăperile învecinate.

CARLOS

Scrisoarea-i pentru mine? Și o cheie?
Și înmînate cu atîta taină?
Vin' mai aproape. Cine ți le-a dat?

PAJUL

(misterios)

Am înțeles că doamna-ar vrea să fie
Mai mult ghicită decît zugrăvită...

CARLOS

(tresărind)

O doamnă? Cum? ... Ce spui?

(Privindu-l mai de aproape pe paj)

Tu cine ești?

PAJUL

Eu sînt un paj al maiestății sale
Regina...

CARLOS

(speriat, se repede la el și îi astupă gura)

Mori, de mai vorbești! Destul!

(Smulge repede pecetea scrisorii și se duce să citească în celălalt capăt al sălii. În vremea asta ducele de Alba vine, trece prin fața prințului care nu-l vede și intră la regină. Carlos începe să tremure din tot trupul, cînd înroșindu-se, cînd îngălbenindu-se. După ce sfîrșește de citit, stă cîtva timp tăcut, cu ochii pe scrisoare. În sfîrșit, se întoarce către paj.)

CARLOS

Chiar ea ți-a dat scrisoarea?

PAJUL

Da, chiar ea.

CARLOS

Chiar ea ți-a dat scrisoarea?... Nu glumi!
Eu niciodată nu i-am văzut scrisul,
Așa că te voi crede dacă juri.
Dar spune drept, nu e vreo păcăleală?
Nu mai glumi cu mine...

PAJUL

Să glumesc?

CARLOS

(se uită din nou în scrisoare, apoi la paj, cu îndoială; face apoi cîțiva pași)

Ai tată? Mamă? Da? Și tatăl tău
Slujește regelui? E spaniol?
De unde-i?

PAJUL

A căzut la Saint-Quentin.
Era în călărimea ducelui
Savoiei colonel și îl chema
Alonso conte de Henarez.

CARLOS

(luîndu-l de mînă și privindu-l cercetător)

Nu ți-a dat regele scrisoarea asta?

PAJUL

(jignit)

De ce mă bănuiți așa, alteță?

CARLOS

(citește scrisoarea)

„Deschizi cu cheia asta odăile din fundul
Pavilionului reginei. Intri
Și mergi pînă ajungi la cea din urmă.
Alături este o cămăruță-n care
Nici umbră de spion n-a străbătut.
Aici iubirea va rosti în voie
Tot ce-arătase pînă azi prin semne.
Sfiosul o să fie ascultat
Și cel ce pîn-acum a așteptat
Va dobîndi frumoasă răsplătire."

(Trezindu-se ca dintr-o amețeală.)

Nu, nu visez... nu aiurez... Acesta
Mi-i brațul drept... și asta-i spada mea...

Şi-acestea sînt silabe scrise. Tot
Ce văd aici e-aievea. Mă iubeşte.
Da, mă iubeşte! Da, ea mă iubeşte!

(Aleargă încoace şi încolo, cu braţele ridicate în sus.)

PAJUL

Veniţi, alteţă, am să vă conduc.

CARLOS

Întîi să-mi vin în fire. Fericirea
Aceasta mă cutremură de spaimă.
Sperat-am asta eu cîndva? Nici chiar
În vis n-aş fi crezut-o! Unde-i omul
Ce s-ar obişnui atît de iute
Să fie zeu? Ce-am fost? Ce sînt acum?
Alt cer e-acum deasupra mea, alt soare
Îmi dă acum lumină... Mă iubeşte!

PAJUL

(vrea să-l ia cu dînsul)

Alteţă, alteţă... Nu aici... Uitaţi...

CARLOS

(încremenind deodată)

Pe tatăl meu... pe rege!

(Lasă braţele în jos, se uită sfios împrejur şi începe să se liniştească.)

E cumplit!
Da, ai dreptate şi îţi mulţumesc.
Am fost cam tulburat. Dar groaznic este
Să nu pot spune asta, să îngrop
În pieptul meu atîta fericire!

(Luîndu-l pe paj de mînă şi ducîndu-l deoparte.)

Tot ce-ai văzut — auzi? — și n-ai văzut
Ca un sicriu să fie-n pieptul tău.
Și-acuma du-te. Vin și eu. Hai, du-te.
Să nu ne vadă nimeni stînd așa
De vorbă împreună!

(Pajul vrea să plece.)

Stai! Ascultă!

(Pajul se întoarce. Carlos îi pune o mînă pe umăr și îl privește drept în față, grav și solemn.)

Tu iei cu tine o cumplită taină
Și care-asemeni cu o otravă tare
Sfărîmă sticla-n care e închisă.
Să-ți stăpînești orice mișcare-a feței
Și capul să nu-ți afle niciodată
Ce ai în inimă. Să fii la fel
Cu un cornet care primește-un sunet
Și-l trece mai departe dar n-aude.
Ești un copil, rămîi așa mereu.
Aceea care-a scris nici nu putea
Găsi un sol al dragostei mai bun.
Și regele aici nu se gîndește
Să-și caute năpîrcile.

PAJUL

Și eu,
Alteță, voi fi mîndru să mă știu
Stăpîn pe-o taină care n-o cunoaște
Nici regele.

CARLOS

Nesocotit ce ești!
De asta tocmai să te temi! Vreodată
De mă-ntîlnești cînd alții sînt de față
Să fii supus cu mine și sfios.
Să nu te lași momit de vanitate

Și să-mi faci semne, oricît ar fi infantul
De bun cu tine. Și să știi, greșeala
Cea mai grozavă ce-ai putea s-o faci
E să-mi placi mie. Tot ce ai a-mi spune
Să nu rostești cu vorbe niciodată.
Și vestea ce-mi aduci să nu pășească
Pe calea gîndului, obișnuită.
Vorbește cu pleoapele, c-un deget;
Eu cu privirile am să te-aud.
Văzduhul și lumina în jurul nostru sînt
În slujba regelui, pereții surzi
În solda lui... Dar vine cineva...

(Ușa de la odaia reginei se deschide și apare ducele de Alba)

La revedere! Fugi!...

PAJUL

Vedeți, alteță,
Să nu greșiți cumva odaia...

(Iese.)

CARLOS

Nu...
E ducele... Nu, nu! Da, bine, bine...
Găsesc eu, las'!

SCENA 5

Don Carlos, ducele de Alba.

ALBA

(tăindu-i calea)

Alteță, două vorbe...

CARLOS

Da, da, desigur, altă dată...
(Vrea să plece.)

ALBA

Locul
Nu-i cel mai potrivit. Dar poate că
Alteţa voastră va binevoi
Să mă asculte în odaia sa.

CARLOS

De ce? Se poate şi aici. Dar scurt
Şi repede.

ALBA

Ce mă aduce-aici
E prea supusa-mi mulţumire pentru
Cele ştiute...

CARLOS

Mulţumire? Mie?
De ce?... Şi de la ducele de Alba?...

ALBA

Fiindc-abia aţi părăsit odaia
Monarhului şi mi s-a spus să plec
În Flandra...

CARLOS

Da? În Flandra?

ALBA

Cui, alteţă,
Decît stăruitoarei voastre vorbe
Pe lîngă rege pot să-i mulţumesc?

CARLOS

O, mie nu, de loc într-adevăr...
Plecați?... Atunci, drum bun!

ALBA

Numai atîta?
Mă miră mult... Alteța voastră n-are
Să-mi dea nimica pentru Flandra?

CARLOS

Eu?...
Ce-anume?... Ce-i pe-acolo?

ALBA

Nu de mult
Destinu-acestor țări părea să ceară
Prezența chiar a lui don Carlos...

CARLOS

Cum?
A! da... da, da... A fost cîndva... Da, bine...
Și-așa e bine... bine, chiar mai bine...

ALBA

Ascult aceasta uluit...

CARLOS

(fără ironie)

Sînteți
Un mare general... toți știu... și chiar
Invidia mărturisește asta...
Iar eu... eu sînt prea tînăr. De părerea

Aceasta e şi regele. Şi are
Dreptate regele, dreptate-ntocmai.
Acuma văd şi eu şi-s mulţumit...
Aşa că... vă urez drum bun... Nu pot
Acuma — cum vedeţi — să stau mai mult...
Am treburi o mulţime... Mai vorbim
Noi mîine, sau cînd vreţi... sau, şi mai bine,
Cînd vă întoarceţi...

ALBA

Cum?

CARLOS

(după o pauză, văzînd că Alba nu pleacă)

Aveţi o vreme
Plăcută... O să treceţi prin Milano,
Lorena şi Burgundia şi prin
Germania... Germania? Da, da,
Pe-acolo lumea vă cunoaşte bine...
Sîntem acum în april... mai... iunie...
În iulie, să zicem la-nceputul
Lui august veţi ajunge la Bruxelles.
Vom auzi-n curînd, nu mă-ndoiesc,
Despre victoriile dumneavoastră.
Veţi fi prea vrednic de înalta noastră
Încredere...

ALBA

(cu înţeles)

Cu nesimţirea mea?

CARLOS

(după o pauză, cu mîndră demnitate)

Sînteţi jignit cu drept cuvînt. Am fost,
Mărturisesc, fără cruţare cînd

V-am înfruntat cu arma cu care nu sînteți
În stare să-mi răspundeți...

ALBA

Nu-s în stare?

CARLOS

(îi întinde zîmbind mîna)

Păcat că n-am acuma timp să lupt
Cum trebuie cu ducele de Alba...
Pe altă dată...

ALBA

Ne-nșelăm, alteță,
Dar fiecare altfel. Dumneavoastră
Vă-nchipuiți cu douăzeci de ani
De viață mai tîrziu, iar eu
Vă văd cu tot atîția mai devreme...

CARLOS

Ei și?

ALBA

Și mă gîndesc eu cîte nopți
N-ar fi răpit monarhul frumoasei lui soții
Numai să poată dobîndi un braț
Pentru coroana sa, cum e acesta...
Știa desigur că e mai ușor
Să semeni și să crești monarhi decît
Regate — și că-i mai ușor să dai
Un rege lumii decît unui rege,
Să-i dai o lume.

CARLOS

Foarte-adevărat.
Dar, duce, ce-i cu asta?

ALBA

Și cît sînge,
Cît sînge de-al poporului a curs
Pînă cînd două-alese picături
Au izbutit să zămislească-un rege.

CARLOS

Da, foarte drept. Și-n două vorbe-ați spus
Tot ce mîndria meritului poate
S-aducă împotriva îngîmfării
Norocului. Și-acum — la ce slujește
Aceasta, duce? Spuneți...

ALBA

Vai de pruncul
Regesc ce chiar din leagăn poate rîde
De doica lui! Ce dulce doarme el
Pe pernele victoriilor noastre!
Desigur, pe coroană strălucesc
Doar perlele dar nu și rănile
Cu care au fost plătite. Spada asta
A scris pentru popoarele străine
Legi spaniole și-a sclipit în fața
Drapelelor creștine și-a săpat
În partea ast-a lumii brazde-adînci
De sînge pentru germenul credinței.
Cum dumnezeu în ceruri judeca
Eu judecam aicea pe pămînt.

CARLOS

Ori dumnezeu ori dracul — dumneavoastră
Ați fost brațul său drept... Știu toate-acestea,
Și-acum destul. Vă rog. Sînt amintiri
De care-aș vrea să mă scutesc. Respect
Alegerea pe care-o face tata.

Avea nevoie de un Alba — dar
Eu nu-l invidiez că a găsit
Pe-acesta tocmai. Mare om sînteți.
Tot ce se poate. Mai c-aş crede asta
Şi eu. Mi-i teamă însă c-ați venit
Cu cîteva milenii prea devreme.
Un Alba, cred eu, trebuia s-apară
Tîrziu de tot, chiar la sfîrşitul lumii.
Cînd îndrăzneala viciului va-ntrece
Răbdarea cerului, cînd holda mare
A relelor va fi bogată-n spic
Şi cînd va fi numaidecît nevoie
De-un nemaipomenit secerător.
Atunci veți fi la locul dumneavoastră.
O, Doamne! Flandra mea! O, raiul meu!
Să nu mă mai gîndesc. Destul! Se spune
Că duceți o mulțime de sentințe
De moarte, dinainte iscălite.
O bună precauție. Așa
Înlături orice uneltiri. O, tată,
Ce rău te-am înțeles! Cum am putut
Să te cred aspru fiindcă nu mi-ai dat
O treabă bună doar pentru vreun Alba?...
A fost chiar o dovadă de stimă pentru mine...

ALBA

Alteță, vorba ast-ar merita...

CARLOS

(tresărind)

Ce?

ALBA

Faptul că sînteți fecior de rege
Vă apără...

CARLOS

(cu mîna la spadă)

Aceasta cere sînge!
Să scoateți spada, duce!

ALBA

(rece)

Contra cui?

CARLOS

(se vîră în el)

Să scoateți spada! Dacă nu, să știți
Că vă străpung...

ALBA

(scoate spada)

Atunci, voi fi silit...

(Se bat.)

SCENA 6

Regina, Carlos, ducele de Alba

REGINA

(ieşind speriată din odaia ei)

Ce-i asta? Săbiile scoase?

(Către prinț, supărată şi poruncitoare)

Carlos!

CARLOS

(tulburat la vederea reginei, lasă brațul în jos, rămîne o clipă nemișcat, apoi se duce repede la duce și îl sărută)

Să ne-mpăcăm și să uităm ce-a fost!

(Se aruncă în tăcere la picioarele reginei, apoi se ridică repede și, zbuciumat, iese în fugă.)

ALBA

(plin de mirare, uitîndu-se fix la amîndoi)

Ciudat! Ciudat de tot...

REGINA

(Rămîne cîteva clipe neliniștită și nehotărîtă; apoi se îndreaptă încet spre odaia ei; la ușă se întoarce.)

Duce de Alba!

(Ducele intră după ea în odaie.)

SCENA 7

Odaia prințesei de Eboli.
Prințesa de Eboli, îmbrăcată simplu dar cu gust, cîntă acompaniindu-se cu lăuta. Intră *pajul reginei*.

PRINȚESA EBOLI

(îi sare înainte)

Ei, vine?

PAJUL

(repede)

Singură sînteți? Mă mir
Că n-a venit; dar trebuie să vie
Din clipă-n clipă.

EBOLI

Trebuie? Atunci
Înseamnă că primește... Foarte bine.

PAJUL

E-n urma mea... Prințesă, vă iubește
Așa cum nimeni n-a iubit vreodată.
De-ați ști la ce-am fost față!

EBOLI

(Îl ia de mînă)

Haide, spune!
Hai, spune! Ai vorbit cu el? Ce-a zis?
Ce vorbe a rostit? Și ce-a făcut?
S-a tulburat? Părea-ncurcat, uimit?
A bănuit cine-a trimis scrisoarea
Și cheia? Spune: a ghicit ori nu?
Sau s-a gîndit la alta? Cum? Răspunde!
Stai și nu scoți nici un cuvînt. Rușine
Să-ți fie! N-ai fost niciodată
Așa de bleg și de nesuferit!

PAJUL

Dar mă lăsați, prințesă, să vorbesc?
I-am dat în anticamera reginei
Și cheia și scrisoarea. Tresărind,
M-a pironit cu ochii cînd i-am spus
Că m-a trimis o doamnă.

EBOLI

Da? Așa?
A tresărit? Bun. Spune mai departe.

PAJUL

Voiam să-i spun mai multe, dar deodată
S-a-ngălbenit, mi-a smuls din mîini scrisoarea
Privindu-m-amenințător și-a spus
Că știe tot. Pe urmă a citit
Scrisoarea cu uimire și-a-nceput
Să tremure...

EBOLI

A spus că știe tot?
Așa a spus?

PAJUL

Da; și m-a întrebat
De trei sau patru ori dacă mi-ați dat
Scrisoarea chiar domnia voastră...

EBOLI

Dacă
Ți-am dat chiar eu scrisoarea? Dar atunci
Mi-o fi rostit și numele, desigur...

PAJUL

Nu, numele nu l-a rostit. Zicea
Că s-ar putea s-audă careva
Și regelui să-i spună...

EBOLI

(cu uimire)

Cum așa?

PAJUL

Zicea că regele grozav ar vrea
Să afle ce e cu scrisoarea asta.

EBOLI

Că regele ar vrea? Ai auzit
Tu bine? Regele? Așa a spus?

PAJUL

A spus că e o taină cu primejdie
Și mi-a spus cu vorba și cu semne
Să fiu foarte prudent, ca nu cumva
Să cadă regele la bănuială.

EBOLI

(pe gînduri cîteva clipe; apoi cu mirare)
Se potrivește totul. Nu se poate
Să fie altfel. Trebuie să știe
Povestea-ntreagă! E de ne'nțeles.
Cine-a putut să-i spună? Cine oare?
Ei, cine altul vede-atît de-adînc
Și de pătrunzător decît iubirea
Cu ochii ei de vultur?... Dar urmează.
Scrisoarea a citit-o și...

PAJUL

Scrisoarea
Cuprinde, zice el, o fericire
De care-i este frică și la care
Nici n-a visat vreodată. Din păcate
În clipa-aceea tocmai a intrat
În sală ducele de Alba.

EBOLI

(mînioasă)
Ce dumnezeu mai căuta pe-acolo
Și ducele?... Dar el de ce nu vine?
Ce face? Unde stă atîta? Oare

De ce întîrzie? Ei, vezi acuma
Că nu-i adevărat? Ce fericit
Ar fi putut să fie el în timpul
Pe care tu l-ai petrecut spunîndu-mi
Că vrea să fie fericit!

PAJUL

Eu cred
Că ducele...

EBOLI

Iar ducele? Ce treabă
Să aibă ducele aici? Ce-amestec
Să aibă un ostaș ca el
În fericirea mea?... N-avea decît
Să-l lase sau să-i spună că-i grăbit...
Oricui poți spune-așa ceva. Dar prințul
La fel de bine se pricepe-n dragoste
Ca și în inimi femeiești. Nu știe
Ce-nseamnă clipele. Dar parc-aud
Pe cineva venind. Hai, fugi, E prințul.

(Pajul se repede să iasă.)

Fugi! Fugi! Dar unde mi-i lăuta? Vreau
Să mă găsească-așa. Și cîntecul
Va fi un semn că sînt aici.

SCENA 8

Prințesa de Eboli, don Carlos.

EBOLI

(se aruncă pe o sofa și cîntă)

CARLOS

(intră repede; dă cu ochii de prințesă și rămîne ca lovit de trăsnet)

O! Doamne!
Ce-i asta? Unde sînt?

EBOLI

(lasă lăuta; îi iese înainte)

A! Prințul Carlos!

CARLOS

Ce-i asta? Unde sînt? M-am înșelat
Și am intrat în altă parte.

EBOLI

Bine
Mai știe prințul să găseasc-odăi
În care-s doamne singure!

CARLOS

Prințesă,
Te rog să... să mă ierți... dar am găsit
Deschisă anticamera.

EBOLI

Se poate?
După cît știu, chiar eu am încuiat-o.

CARLOS

Nu, vi se pare... sigur vi se pare...
Vă înșelați... Inchisă, da, e drept,
Închisă... Încuiată însă nu...

Trecînd pe-aici am auzit deodată
Un sunet de lăută... N-a fost care
Lăută?...

(Se uită cu îndoială împrejur.)

Da, aşa e, uite-o colo...
Lăuta mie... ce să spun... lăuta
Îmi place nemaipomenit de mult.
De-aud un cîntec de lăută sînt
Ca fermecat şi nu mai ştiu de mine.
Aşa şi-acum... M-am năpustit s-o văd
La faţă pe măiastra cîntăreaţă
Ce m-a mişcat şi m-a vrăjit atîta
Şi s-o privesc în ochii ei frumoşi...

EBOLI

O delicată curiozitate
Pe care-ndată v-aţi şi potolit-o...

(După o clipă, cu înţeles.)

Eu preţuiesc pe-un om sfielnic, care
Nevrînd să ruşineze o femeie,
Se-ncurcă în asemenea minciuni.

CARLOS

Prinţesă, simt că stric mai rău aceea
Ce vreau să dreg. Dă-mi voie deci să las
Un rol pe care eu nu-l pot juca.
Ai căutat să fugi aici de lume,
Ai vrut, departe de-oameni, să trăieşti
Cum îţi şopteşte inima. Şi iată
Că eu, nefericitul, vin deodată
Şi stingheresc frumosul vis. De-aceea
Voi şi pleca numaidecît...

(Vrea să plece.)

EBOLI

(uimită și jignită, dar stăpînindu-se repede)

Don Carlos...
Cît ești de rău...

CARLOS

Prințesă, înțeleg
Ce-nseamnă în această încăpere
O astfel de privire și respect
Această virtuoasă tulburare.
Vai de bărbatu-acela care prinde
Curaj cînd o femeie se-nroșește!
Eu dimpotrivă-s mai sfios cînd văd
Cum tremur-o femeie-n fața mea.

EBOLI

Se poate? Pentr-un tînăr și un fiu
De rege e un scrupul fără seamăn...
Acuma însă, prințule, rămîi.
Te rog chiar. Lîngă-asemenea virtute
O fată e cu totul liniștită...
Cînd adineauri ai dat buzn-aici
Cîntam o arie ce-mi place mult...

(Îl duce la sofa. Luînd lăuta.)

Și-acum, don Carlos, aria aceasta
Am s-o mai cînt o dată... Drept pedeapsă
Ai s-o asculți din nou...

CARLOS

(așezîndu-se cam fără voie lîngă ea)

E o pedeapsă
Plăcută ca și vina mea. Și-i drept,
Mi-a mers la inimă atît de-adînc

Şi-atît de dulce-ncît aş auzi-o
Şi-a treia oară...

EBOLI

Cum? Ai auzit-o
Chiar toată? Vai, e groaznic... Era vorba
De dragoste...

CARLOS

O dragoste-mplinită.
Un text frumos spus de frumoase buze,
Mai mult frumos decît adevărat...

EBOLI

Cum, te-ndoieşti c-ar fi adevărat?

CARLOS

(grav)

Da, mă-ndoiesc că s-ar putea-nţelege
Prinţesa şi cu Carlos cînd e vorba
De dragoste.

(Prinţesa tresare; el observă asta şi urmează cu o uşoară galanterie.)

Da. Cine-ar putea crede,
Văzînd aceşti obraji trandafirii,
Că-n pieptu-acesta patimi clocotesc?
Ar fi-n primejdie prinţesa Eboli
Vreodată să suspine în zadar?
Ce-i dragostea numai acela ştie
Care iubeşte fără de speranţă.

EBOLI

(cu toată veselia ei de mai înainte)

O, taci! Ce spui e groaznic. S-ar părea
Că dintre toţi tocmai pe *dumneata*

Te urmărește soarta asta crudă,
Și mai cu seamă astăzi și aici.

(Luîndu-l de mînă, insinuantă.)

Nu ești prea vesel, prințule... Chiar suferi;
Da, suferi. Dar de ce? Se poate asta?
De ce să suferi dumneata pe care
Natura te-a-nzestrat din plin cu daruri,
Făcîndu-ți drum spre bucuria vieții
Și spre plăcerile acestei lumi?
Cum? *Dumneata*, un fiu de mare rege...
Și, mult mai mult decît atît, din leagăn
Ursit cu însușiri ce adumbresc
Chiar strălucirea rangului ce-l ai;
Cum? *Dumneata* ce chiar în tribunalul
Femeilor găsești judecători
Părtinitori (căci cine alții dau
Sentințe făr-apel cînd este vorba
De meritul unui bărbat?)
Cum? *Dumneata* ce cucerești și-aprinzi
Doar cu-o privire — rece să rămîi
Acolo unde-ar trebui să arzi,
Să dăruiești o fericire cum
Nu-i nici în paradis, dumnezeiască?
Cum? *Dumneata* pe care te-a-mpodobit natura
Cu-aceleași daruri pentru fericirea
Și-a celor mulți și-a celor mai puțini,
Cum? *Dumneata* să fii nenorocit?
O, cerule, tu care i-ai dat totul,
De ce, de ce nu i-ai dat ochi să vadă,
Să-și vadă biruința?...

CARLOS

(care tot timpul a stat cufundat în gînduri, se trezește deodată din meditația lui, cînd tace prințesa și tresare)

Minunat!
Fără pereche! Dacă vrei, mai cîntă
Pasaju-acesta înc-o dată...

EBOLI

(privindu-l mirată)

Carlos,
Dar unde-ai fost cu gîndul?

CARLOS

(sare în sus)

Da, așa e!
E bine că-mi aduci aminte. Plec...
Chiar trebuie să plec. Și-n grabă...

EBOLI

(oprindu-l)

Unde?

CARLOS

(cu îngrijorare)

Am treabă... Lasă-mă, te rog, prințesă...
S-aprinde parcă lumea-n jurul meu,
Și-i tot văzduhu-n flăcări...

EBOLI

(îl ține cu forța)

Dar ce ai?
Ce-nseamnă toate-aceste ciudățenii?

(Carlos rămîne cîteva clipe pe gînduri. Ea se folosește de asta, îl duce la sofa și îl așază lîngă dînsa.)

Îți trebuie odihnă, dragă Carlos,
Ești tulburat. Ia șezi aici și lasă
Închipuirile bolnăvicioase.
Întreabă-te mai bine dacă mintea
Ta știe ce-ți apasă inima.
Și chiar de-ar ști... Nu este oare nimeni
La curtea asta, nici un cavaler,
Sau nici o doamnă... să te lecuiască...

Să te-nțeleagă vreau să spun... nici una
Care-ar fi vrednică?...

CARLOS

(cu gîndul în altă parte)

Poate prințesa
De Eboli...

EBOLI

(repede, veselă)

Adevărat?

CARLOS

Te rog
Dă-mi o scrisoare de recomandare
La tatăl meu. Dă-mi. După cît se spune,
Ai mare trecere...

EBOLI

Dar cine spune?

(aparte)

Ah! *Asta-i* bănuiala ce-l făcea
Să nu vorbească...

CARLOS

Uite ce-i: mi-am pus
În gînd să plec în Flandra... să-mi cîștig
Acolo pintenii... Dar nu vrea tata.
S-o fi temînd că dac-am să comand
Armate, o să-mi zdruncin vocea...

EBOLI

Carlos,
Joci fals. Mai bine spune că ai vrea

Cu-aceste-ntortocheri să scapi de mine...
Fățarnicule, uită-te la mine...
Ia spune, oare-un om care visează
Numai isprăvi cavalerești se lasă
Ademenit să-nhațe pe ascuns
O panglică pierdută de o doamnă?
Și-apoi...

(desfăcîndu-i repede gulerul de dantelă și scoțînd o fundă)

Cu-atîta grijă s-o păstreze?

CARLOS

(dîndu-se înapoi uimit)

Prințesă... Nu, e prea mult... Sînt trădat...
Cu neputință să ascund ceva.
Ai legături cu duhuri și cu demoni.

EBOLI

Te miri? De ce? Am să-ți aduc aminte
Acum de cîteva-ntîmplări mărunte...
Și cînd astfel de fapte ne'nsemnate,
Nevinovate glume, un cuvînt
De-abia șoptit și amuțit în aer,
Un zîmbet stins în clipa cînd răsare,
Cînd chiar asemenea-ntîmplări și gesturi
În care nu puneai nici gînd, nici suflet,
Nu le-am lăsat să scape nezărite,
Poți să-ți închipui că am înțeles
Aceea ce voiai să se-nțeleagă.

CARLOS

Într-adevăr... Te-ai prinde deci, prințesă,
Să faci în inima-mi descoperiri
Pe care chiar eu însumi niciodată
Nu le-ași fi bănuit?...

EBOLI

(ușor atinsă, gravă)

Cum? Niciodată?
Gîndește-te. Privește împrejur.
Nu ești în vreo odaie de-a reginei
În care trebuie să fii cu mască.
Tresari? Te înroșești deodată? Sigur,
Cine-ar fi oare-atît de iscusit
Și de-ndrăzneț pe Carlos să-l pîndească
Atunci cînd Carlos nezărit se crede?
Cine-a văzut că la un bal la curte
A părăsit deodată pe regină,
Cu care pîn-atunci dansase, și
Într-o pereche ce dansa alături
S-a repezit și-n loc să-ntindă mîna
Reginei, a întins-o principesei
De Eboli? Fu o greșeală care
Chiar suveranul a băgat-o-n seamă.

CARLOS

(zîmbind ironic)

Chiar *el*? Eu cred că pentru el, prințesă,
N-a fost greșeală.

EBOLI

N-o fi fost greșeală
Nici altă dată-n paraclis... Ceva
De care Carlos nu-și mai amintește
Desigur... La picioarele Madonei
Stăteai și te rugai... Deodat-auzi
Foșnind o rochie... Și-atunci, feciorul
Viteaz al lui don Filip a-nceput
Să tremure la fel ca un eretic
În fața sfintei judecăți. Pe buze,
Înveninată, ruga i se stinge

Şi — ce duioasă comedie, altețăl —
Cu patimă ai apucat atunci
Mîna cea rece-a Maicii Domnului...

CARLOS

Nu-i drept. Era evlavie, prințesă.

EBOLI

Atunci e altceva. Atunci desigur
Că doar de teamă să nu pierzi la joc
Cînd jucam cărți odată, cu regina,
Mi-ai luat cu minunată-ndemînare
Mănușa și ai pus-o dup-aceea
Pe masă-n loc de carte...

CARLOS

O, Doamne! Doamne! Doamne! Ce-am făcut?

EBOLI

Cred că nimica rău. Cum m-am speriat
(Mărturisesc c-a fost plăcută spaima)
Cînd m-am trezit c-un mic răvaș pe care
Îl strecuraseși în mănușă. Carlos,
Era romanța cea mai mișcătoare...

CARLOS

(luîndu-i repede vorba din gură)

Doar poezie și atît... Prin cap
De multe ori îmi umblă-astfel de gînduri
Care se sting cum s-au ivit. Atîta
A fost. Să nu mai pomenim de asta.

EBOLI

(mirată, se îndepărtează și-l observă cîteva clipe de la distanță)

Cu neputință! Orice încercare
E în zadar cu omu-acesta straniu!

(Pauză.)

Dar nu cumva e numai o mîndrie
Ce-o tăinuiește iscusit sub masca
Timidității — ca să facă haz?

(S-apropie de Carlos și-l privește nedumerită.)

Dar spune-mi în sfîrșit ce este. Stau
Ca-n fața unui scrin închis de-o vrajă,
La care nu pot să găsesc vreo cheie.

CARLOS

Cum stau și eu în fața dumitale.

EBOLI

(îl lasă, se plimbă cîteva clipe încoace și încolo prin odaie, pe gînduri: apoi, grav și solemn)

Atuncea, fie! Trebuie o dată
Și-o dată să mă hotărăsc. Te-aleg
Judecător. Ești om mărinimos,
Ești prinț și cavaler. M-arunc la pieptu-ți.
Ai să mă scapi sau, dacă sînt pierdută
Fără scăpare, ai să-mi plîngi de milă.

(Carlos se apropie de ea, mirat.)

Un favorit al regelui, Rui Gomez
De Silva, umblă ca să-mi ceară mîna.
Monarhul vrea. Și treaba-i ticluită.
Și sînt vîndută-acestui om.

CARLOS

(mişcat adînc)

Vîndută?
Iar o vînzare? și e tot vestitul
Negutător din sudul Europei?

EBOLI

Nu. Stai. Întîi ascultă tot. Nu numai
Că sînt politicii adusă jertfă;
Chiar nevinovăția mea e-n joc...
Privește cum un sfînt își dă arama
Pe față.

(Îi dă o scrisoare. Carlos o ia și fără s-o citească ascultă cu interes mai departe.)

Unde să găsesc scăpare?
O, Carlos, pîn-acum întotdeauna
Mîndria mea îmi apăra virtutea;
Acuma însă...

CARLOS

Ai căzut? O, nu!
Nu, pentru dumnezeu...

EBOLI

(mîndră și cu noblețe)

Să cad? Prin cine?
Ciudată lipsă de pătrundere
A spiritelor mari! Să socotească
Drept marfă dragostea unei femei.
Dar dragostea aceasta-nfățișează
Singurul lucru pe pămînt ce n-are
Cumpărător decît pe sine însuși.

Iubirea n-are preț decît iubirea.
E diamantul minunat pe care
Îl dăruiesc sau, neatins de nimeni,
Mai bine îl îngrop, ca negustorul
Acela mare, care, neluînd
În seamă aurul de la Rialto
Și regilor făcîndu-le în ciudă,
A azvîrlit o perlă scumpă-n valuri
Și-a dat-o îndărăt bogatei mări,
Prea mîndru ca s-o vîndă fără preț.

CARLOS

(aparte)

Dar ce frumoasă e femeia asta!

EBOLI

Capriciu, vanitate, nu știu. Dar
Eu bucuria nu mi-o-mpărtășesc
Decît bărbatului ce l-am ales.
Lui îi dau tot. Eu dăruiesc o dată,
O dată numai, dar pe veșnicie.
Iubirea mea va face fericit
Pe unul numai, dar pe-acesta unul
Ea îl va face zeu. Mîngîietorul
Acord al sufletelor — un sărut —
Plăcerile îmbrățișării, vraja
Cereasc-a frumuseții, toate sînt
Culori cuprinse în *aceeași* rază,
Petalele aceleiași corole.
Cum aș putea să dăruiesc eu oare
Doar o petală din această floare
Și-nalta măreție a femeii,
Această capodoperă a firii,
S-o ciopîrțesc ca să-ndulcesc cu dînsa
Amurgul vieții unui desfrînat?

CARLOS

(aparte)

De necrezut! Asemenea femeie
Era-n Madrid și eu... abia acum
Să aflu?...

EBOLI

Aș fi părăsit de mult
Această curte, lumea asta și
M-aș fi înmormîntat în ziduri sfinte.
Mai este îns-o legătură care
De lume mă mai ține strîns legată!
Este-o fantasmă poate, dar mi-i scumpă.
Iubesc și... nu-s iubită.

CARLOS

(cu foc, ducîndu-se la ea)

O, nu! Ești
Așa cum este de adevărat
Că-n ceruri e un dumnezeu, ți-o jur
Că ești iubită mult, nespus de mult.

EBOLI

Juri asta? Dumneata? O glas din ceruri!
Vorbește îngerul meu păzitor.
O, Carlos, dacă juri, atuncea cred
Că sînt iubită, da!

CARLOS

(o ia cu duioșie în brațe)

Copilă dulce!
Ființă vrednică de adorație!
Sînt numai ochi! numai urechi! Și sînt

Plin de-admirație și de-ncîntare.
Cine-ar putea privindu-te să spuie
Că niciodată n-a iubit? Dar spune
Ce cauți tu la curtea lui don Filip?
Ce cauți, îngere, în adunătura
Aceasta de călugări și de popi?
Nu-i loc aicea pentru flori ca tine.
Dacă le rupe cineva? O, nu!
Pe viața mea îți jur c-am să te iau
În brațe și în brațe-am să te scot
Din iadu-acesta. Înger păzitor,
Îți voi fi înger păzitor.

EBOLI

(privindu-l cu dragoste)

O, Carlos!
Cît de puțin te-am cunoscut! Ce mare,
Nemărginit de mare e răsplata
Aceluia ce osteneală-și dă
Să te-nțeleagă...

(Îi ia mîna și vrea să i-o sărute.)

CARLOS

(trăgîndu-și mîna înapoi)

Dar ce-ai, prințesă?

EBOLI

(cu gingășie și grație, uitîndu-i-se în palmă)

O, ce frumoasă mînă! Mîna asta
Mai are două daruri de făcut:
O diademă scumpă și inima lui Carlos.
Și amîndouă unei muritoare?
Cum? Numai uneia? Un mare dar,
Un dar dumnezeiesc! Aș spune chiar

Prea mare pentru-o singură femeie!
Dar ce-ar fi dac-ai face-o împărțeală?
Nu se pricep reginele-n iubire.
Femeia care știe să iubească
Nu se pricepe la coroane. Carlos,
Ar fi mai bine de pe-acum să faci
O împărțeală. Ori ai și făcut?
Ai și făcut? Atunci cu-atît mai bine.
Și cine-i fericita?

CARLOS

Ai să știi.
Neprihănirii tale mă destăinui.
La curtea asta ești cea mai curată,
— Ești singura, ești cea dintîi
Ce-mi înțelege sufletul. Așa e.
Nu mai ascund. Iubesc!

EBOLI

Cît ești de rău!
Atît de grea ți-a fost mărturisirea?
A trebuit să par nenorocită
Ca să mă crezi că-s demnă de iubire?

CARLOS

(tresare)

Ce spui?

EBOLI

Cu mine să te joci așa!
N-a fost frumos de loc. Pînă și cheia
Să spui că n-ai primit-o...

CARLOS

(după o clipă de gîndire)

Cheia! Cheia!
Ah, da! Așa-i... Acuma văd... O, doamne!..

(Genunchii îi șovăie. Se sprijină de un scaun și își acoperă fața.)

EBOLI

(după o lungă tăcere, scoate un strigăt și se prăbușește)

E groaznic! Ce-am făcut?

CARLOS

(ridicîndu-se adînc îndurerat)

Atît de-adînc
Să cad din toate cerurile mele!
E-ngrozitor...

EBOLI

(cu fața în perne)

Ce aflu-acuma, doamne!

CARLOS

(aruncîndu-i-se la picioare)

Nu-i vina mea, prințesă!... Pasiunea...
Ne-am înțeles greșit unul pe altul...
Nu-i vina mea...

EBOLI

(îl respinge)

Să fugi din ochii mei!
Fugi, pentru dumnezeu!

CARLOS

Cu nici un preț!
Nu pot în starea asta să te las.

EBOLI

(îl împinge cu putere)
De milă, din mărinimie, pleacă
Din ochii mei! Fugi! Vrei să mă omori?
Te văd cu ură.

(Carlos vrea să plece.)
Dă-mi întîi scrisoarea
Pe care ți-am trimis-o, dă-mi și cheia...
Și cealaltă scrisoare unde-i?

CARLOS

Care
Cealaltă?

EBOLI

Da, scrisoarea de la rege.

CARLOS

(tresărind)
Cum?

EBOLI

Cea pe care chiar acum ți-am dat-o.

CARLOS

E de la rege? Către dumneata?

EBOLI

O, doamne! Cum m-am încurcat de rău!
Scrisoarea! Dă-mi-o! Trebuie să mi-o dai!

CARLOS

Îți scrie regele?

EBOLI

Dă-mi înapoi
Scrisoarea — pentru dumnezeu!

CARLOS

Scrisoarea
Aceasta poate să arate multe...

EBOLI

Vai, sînt pierdută! Dă-mi...

CARLOS

Scrisoarea asta...

EBOLI

(frîngîndu-și mîinile)

Nemernica de mine, ce-am făcut?

CARLOS

Scrisoarea-i de la rege? Da, prințesă...
Aceasta schimbă totul dintr-o dată.

(Fluturînd vesel scrisoarea.)

Scrisoarea asta-i scumpă... n-are preț...
S-o cumpere n-ar izbuti nici toate
Coroanele lui Filip. Nu! Scrisoarea
Am s-o păstrez.

(Pleacă.)

EBOLI

(aruncîndu-se în fața lui)

O, doamne! Sînt pierdută.

SCENA 9

EBOLI

(Singură. Stă o clipă ca ameţită. După ce Carlos a ieşit, se repede după el şi vrea să-l cheme.)

Te rog, te rog, o vorbă numai, Carlos!
Nu! Mă dispreţuieşte. Sînt acum
Îngrozitor de singură... respinsă
Şi alungată...

(Cade într-un fotoliu. Pauză.)

Nu. Înlăturată,
Înlăturată numai de-o rivală.
E-ndrăgostit. Nu-i nici o îndoială.
Chiar el a spus. Dar cine-i fericita?
Văd doar atîta că-i îndrăgostit
De cineva de care n-ar trebui să fie.
Nu vrea să ştie nimeni. Şi s-ascunde
De rege mai ales... De ce de rege,
Care-ar dori să-l vadă-ndrăgostit?
Sau poate că s-o fi temînd de rege
Din altă pricină? Cînd a aflat
Că regele-mi trimite scrisorele
Galante, mai că a sărit în sus
De bucurie. Aspra lui virtute
De ce aici deodat-a amuţit?
De ce tocmai aici? Ce-ar cîştiga
Cînd regele ar fi necredincios
Reginei?...

(Se opreşte deodată, lovită de un gînd. Îşi smulge din sîn funda pe care i-a dat-o Carlos, se uită repede la ea şi o recunoaşte.)

O, ce zăpăcită sînt!
Acuma, în sfîrşit... Unde mi-i capul?
Acuma ştiu... Ei s-au iubit de mult
Şi înainte de-a o lua monarhul...
Şi prinţul niciodată fără dînsa

Nu m-a văzut... El despre *ea* vorbea,
Da, despre *ea* cînd eu credeam că sînt
Cu-atîta înfocare adorată!
O înşelătorie fără seamăn!
Şi m-am descoperit faţă de *ea*!

(Pauză.)

Să fi iubit el chiar fără speranţă?
Nu cred. O dragoste fără speranţă
Nu s-ar lupta cu-atîta îndîrjire
S-alunge-o voluptate după care
Monarhul cel mai strălucit din lume
Tînjeşte-n van... Nu! O iubire fără
Speranţă nu aduce-astfel de jertfe!
M-a sărutat cu-atîta foc! M-a strîns
Atît de drăgăstos la pieptul lui!
A fost o încercare grea, prea grea
Pentr-o romantică fidelitate
Ce nu e răsplătită... A crezut
Că, după cum fusese vorba, cheia
Regina i-a trimis-o... A crezut
Că dragostea ei face pasu-acesta
Şi a venit... Deci crede că soţia
Lui Filip hotărîtă-i să... Cum poate
Să creadă asta dacă n-ar avea
Dovezi mai mari? Clar ca lumina zilei!
Ea îl iubeşte... Sfînta asta simte
Şi ea la fel cu orice muritoare.
Şi eu care sfioasă tremuram
În faţ-acestei splendide virtuţi!
Desigur e-o fiinţă mai înaltă
Şi eu mă sting în strălucirea ei.
Invidiam neprihănita pace
A frumuseţii ei netulburate
De clocotele patimilor noastre.
Părere deci era această pace?
Voia să soarbă două cupe-o dată?
S-arate strălucirile virtuţii

Și totodată tainicul deliciu
Al viciului să-l guste cu-ndrăzneală?
Așa să fi făcut? Și-a izbutit
Fățarnica? A izbutit fiindcă
Nu s-a găsit răzbunătorul. Da!
O adoram! Dar vreau să mă răzbun
Și regele-o să afle. Da! Dar cum?

(Se gîndește o clipă.)

Știu eu un drum pîn' la urechea lui!

(Iese.)

SCENA 10

Odaie în palatul regal.
Ducele de Alba, Domingo.

DOMINGO

Și ce voiați să-mi spuneți?

ALBA

Am făcut
Azi o descoperire însemnată.
Și-aș vrea s-o lămuresc.

DOMINGO

Descoperire?
Dar despre ce e vorba?

ALBA

Azi, spre-amiază,
Don Carlos și cu mine ne-ntîlnim
În anticamera reginei. El
Îmi spune-un lucru care mă jignește.

Ne-nfierbîntăm. Și cearta se-nteţeşte
Și tragem spadele. La larma noastră
Regina iese din odaia ei,
S-aruncă între noi și îl privește
Pe prinț poruncitor și totodată
Cu dragoste... O singură privire
Și-atuncea prinţul lasă braţu-n jos,
Mă ia de după gît și mă sărută...
Și pleacă-n fugă.

DOMINGO

(după o pauză)

Dă de bănuit,
E drept. Ce-mi spui trezește-n mine gînduri
Ce-au încolțit, mărturisesc, de mult
În mintea mea... Alung astfel de gînduri
Și nimănui nu le încredinţez.
Sînt săbii care au două tăișuri,
Prieteni nestatornici. Mă feresc.
E greu pe oameni să-i cunoști și greu,
Chiar și mai greu, să afli ce gîndesc.
Cuvinte care-ţi scapă sînt amici
Pe care îi jignești. Mi-am îngropat
Deci taina pîn-atunci cînd timpul iarăși
Va scoate-o la lumină. Sînt servicii
Pe care regilor nu-i tocmai bine
Să le aduci — ca o săgeată care
Dacă-și greșește ţinta se întoarce
Asupra vînătorului. Sînt gata
Să jur pe sfînta cruce că-i așa.
Ceea ce vezi cu ochii sau o vorbă
Pe care-o prinzi, o foaie de hîrtie,
Atîrnă la cîntar mai greu decît
Ceea ce știi și simţi adînc. Păcat
Că locuim în Spania.

ALBA

De ce?

DOMINGO

La orice altă curte pasiunea
Se poate arăta. Aicea însă
E-oprită-n loc de legi cu străşnicie.
Reginele în Spania cu greu
Păcătuiesc, dar din nefericire
Acolo numai unde ne-ar fi nouă
Mai lesne să le prindem.

ALBA

Înc-un lucru.
Azi Carlos a avut audienţă
La rege. A ţinut audienţa
Un ceas. Şi prinţul l-a rugat să-i dea
Ocîrmuirea Ţărilor de Jos.
Stăruitor şi tare l-a rugat.
L-am auzit din cabinet. Şi cînd
L-am întîlnit în uşă, avea ochii
Roşii de plîns. Către amiază însă,
Cînd l-am văzut din nou, avea o faţă
Triumfătoare. Mai mult. E-ncîntat
Că regele m-a preferat pe mine.
Îi este recunoscător. Şi spune
Că lucrurile stau acum mai bine.
Şi el e-un om ce nu ştie să mintă.
Ce-nseamnă toate-aceste contradicţii?
El e voios c-a fost înlăturat
Iar mie regele îmi dă o slujbă
Înaltă, dar c-un aer de mînie.
Ce trebuie să cred? Dregătoria
Aceasta nouă pare mai degrabă
Exil decît favoare.

DOMINGO

Iată deci
Unde-am ajuns! O clipă a sfărmat
Tot ce clădirăm noi în ani de zile.
Şi dumitale parcă nici nu-ţi pasă!
Ştii cine-i tînărul acesta? Ştii
Ce ne aşteaptă cînd va fi puternic?
Să ştii că prinţul (eu nu-l duşmănesc,
Am multe griji, am grija tronului
Şi a Bisericii), infantul însă
(Eu îl cunosc şi ştiu ce are-n suflet)
Nutreşte-un plan îngrozitor, smintit...
Regent ar vrea s-ajungă şi ar vrea
Să-nlăture credinţa noastră sfîntă.
E-nflăcărat de o virtute nouă
Ce, plină de încredere în sine
Şi de mîndrie, nu mai vrea să ştie
De ajutorul nici unei credinţe.
Vezi, asta-i: prinţul *cugetă*. Şi este
Înfierbîntat de-o stranie himeră:
Respectă omul. Ar fi bun el oare
De rege? Dumneata ce zici?

ALBA

Fantasme!
Ei şi? E doar mîndria unui tînăr
Ce-ar vrea să joace-un rol şi nu găseşte
Ceva mai bun. Dar o să-i treacă asta
Cînd o să-i vie rîndul să ordone.

DOMINGO

Mă îndoiesc. E mîndru că e liber,
Nu vrea să se supună; dar nu ştie
Că numai supunîndu-te supui.
E bun de rege? Uriaşu-i spirit

Va rupe cu-ndrăzneală țesătura
Politicii de stat. Am încercat
Să-nduplec sufletul acesta dîrz
Spre voluptăți istovitoare, dar
Orice-ncercare a dat greș cu dînsul.
Un duh cumplit s-ascunde-n trupu-acesta.
Și Filip va-mplini șaizeci de ani...

ALBA

Privirea-ți merge prea departe.

DOMINGO

Prințul
Și cu regina sînt uniți. În ei
Se furișează de pe-acum otrava
Doctrinei celei noi. Și în curînd
Se va lăți și va cuprinde tronul.
Eu îi cunosc pe-acești Valois. Mi-i teamă
De răzbunarea-acestei tăinuite
Dușmance, dacă Filip își îngăduie
Vreo slăbiciune. Încă e norocul
De partea noastră. Dar să ne grăbim.
Să-i prindem pe-amîndoi într-o capcană.
Să aruncăm deci regelui o vorbă
Întemeiată sau ne'ntemeiată...
E mult dacă el șovăie. Iar noi
N-avem nici-o-ndoială. Să convingi
Nu-i greu atunci cînd singur ești convins.
Și negreșit că vom afla mai multe
Fiindcă dinainte sîntem siguri
Că trebuie s-aflăm.

ALBA

Acum însă,
Cea mai de căpetenie-ntrebare:
Pe rege cine-l va înștiința?

DOMINGO

Nici dumneata, nici eu. Să-ți spun acum
Ce-am plănuit de mult, cu sîrguință,
Ca să ne-ajungem țelul mai curînd.
Pentru-ntărirea alianței noastre
Mai e nevoie de-o persoană încă
Și cea mai însemnată. Suveranul
Iubește pe prințesa Eboli.
Iar eu ațîț această pasiune
Ce-mi înlesnește de minune planul.
Am pregătit cu-ncetul pe prințesă
Ca să ne-ajute-n scopurile noastre.
Avem s-o facem aliata noastră,
Vom face-o chiar regină. Azi mi-a spus
Că vine-aici. Am mari speranțe-ntr-însa.
O spaniolă va călca-n picioare
Și va distruge crinii de Valois
Chiar într-o noapte poate.

ALBA

Ce aud!
E adevărat? Pe dumnezeul meu,
Sînt uluit. Acum e totul gata.
Dominicanule, te-admir. Acuma
Vom izbîndi.

DOMINGO

Sst! Vine cineva.
E ea, chiar ea.

ALBA

Atunci, eu trec alături
Și dacă...

DOMINGO

Bun. Am să vă chem.

(Ducele de Alba iese.)

SCENA 11

Prințesa de Eboli, Domingo.

DOMINGO

Prințesă,
Sînt gata să v-ascult.

EBOLI

(uitîndu-se curioasă în urma ducelui)

Dar mi se pare
Că nu sîntem chiar singuri. Mai aveți
Un martor.

DOMINGO

Cum?

EBOLI

Cine-a ieșit de-aici
În clipa asta?

DOMINGO

Ducele de Alba,
Prințesă, și vă roagă să-l primiți.

EBOLI

Ce vrea? Ce are ducele de Alba
Să ceară de la mine? Poate știi?

DOMINGO

Eu?... Da, dar n-aș putea și eu să aflu
Prin ce-ntîmplare mi-este dat acuma
Să am de mult dorita fericire

De-a sta de vorbă iarăşi cu prinţesa
De Eboli?

(Pauză în care Domingo aşteaptă un răspuns.)

S-o fi ivit cumva
Vreo-mprejurare sau vreun fapt prilenic
Dorinței regelui? S-a împlinit
Nădejdea mea c-o bună chibzuire
O să vă împace cu-o propunere
Pe care numai îndărătnicia
Şi toanele-au respins-o. Am venit
Aici plin de speranțe şi...

EBOLI

Ai dus
Răspunsul meu la rege?

DOMINGO

Încă nu.
Întîrzii încă să-l rănesc de moarte.
Mai este timp, prințesă, să-ndulciți
Răspunsul.

EBOLI

Spune regelui atunci
Că îl aştept.

DOMINGO

Oare să cred, frumoasă
Prințesă, că-i adevărat ce-mi spuneți?

EBOLI

Dar nu glumesc! O, doamne! Chiar mă faci
Să-mi fie teamă. Oare ce-am făcut
De te-ai îngălbenit chiar dumneata?

DOMINGO

Prințesă, nu știu ce să cred... Aproape
Că nici nu pot pricepe...

EBOLI

Nu, părinte,
Chiar nici nu trebuie. Nici pentru toate
Averile din lume n-aș dori
Ca dumneata să înțelegi. Destul
Că e așa. Și poți să te scutești
De osteneala de-a afla ce-anume
Prilejui această-ntorsătură.
Spre mîngîierea dumitale-adaug:
N-ai nici o parte în acest păcat;
Și nici Biserica, deși mi-ai spus
Că sînt împrejurări anume, cînd
Biserica-ntrebuințează chiar
Și trupurile fiicelor ei pentru
Înalte scopuri. Dar aicea nu.
Asemenea cucernice principii,
Părinte, sînt prea-nalte pentru mine.

DOMINGO

De-aceea bucuros le și retrag
Atunci cînd nu mai sînt de trebuință.

EBOLI

Pe suveran să-l rogi din partea mea
Ca în privința mea să nu se-nșele.
Ce-am fost mai sînt și-acum. Atîta numai
Că-mprejurările s-au cam schimbat.
Cînd i-am trimis cu indignare vorbă
Că nu primesc propunerile lui,
Credeam că-i fericit lîng-o regină

Frumoasă, şi pe ea o socoteam
Soţie credincioasă şi gîndeam
Că este vrednică de jertfa mea.
Aşa credeam atunci... Atunci; acum
Ştiu alte lucruri.

DOMINGO

Da, prinţesă, spuneţi.
Văd că ne înţelegem.

EBOLI

Deocamdată
Atît. Am prins-o. N-o mai cruţ. Hoţoaica
Făţarnic-a fost prinsă. A-nşelat
Pe rege, toată Spania, pe mine.
E-ndrăgostită. Ştiu că ea iubeşte.
Şi am dovezi, dovezi care-au s-o facă
Să tremure. A-nşelat pe rege.
Dar el nerăzbunat nu va rămîne.
Voi smulge masca ei de renunţare
Sublimă, supraomenească, astfel
Încît să vadă bine toată lumea
Figura păcătoasei. Scump mă costă,
Cumplit de scump mă costă toate-acestea
Dar — şi aici e tot triumful meu —
Cu mult mai scump o va costa pe dînsa.

DOMINGO

Acum e totul gata. Daţi-mi voie
Să chem pe ducele de Alba.
(Iese.)

EBOLI
(mirată)

Cum?
Ce-nseamnă asta?

SCENA 12

Eboli, ducele, Domingo.

DOMINGO

(întorcîndu-se cu ducele)

Vestea noastră, duce,
Soseşte prea tîrziu. Prinţesa Eboli
Ne spune un secret pe care tocmai
Avea să-l afle de la noi.

ALBA

Atunci
N-o va mira prea mult că sînt aici.
Eu n-am încredere în ochii mei.
Descoperiri de felu-acesta cer
Ochi de femeie.

EBOLI

Ce descoperiri?

DOMINGO

Am vrea să ştim, prinţesă, cînd şi unde
Doriţi să ne...

EBOLI

V-aştept mîini la amiază.
Neapărat eu trebuie să dau
Pe faţ-această vinovată taină
Şi regelui să nu i-o mai ascund.

ALBA

Chiar asta m-a adus aici. Monarhul
Va trebui numaidecît să afle,

Va trebui prin dumneata, prințesă,
Prin dumneata, să afle tot. Pe cine,
Pe cine altul ar putea să creadă
Decît pe iscusita și severa
Tovarășă-a soției sale?

DOMINGO

Pe cine altul decît dumneata,
Care să vrei și-ndată-l stăpînești
Cu-o stăpînire fără margini?

ALBA

Sînt
Dușman pe faț-al prințului.

DOMINGO

La fel
Sînt socotit și eu de către lume.
Prințesă, dumneavoastră însă sînteți
Cu totul liberă. Acolo unde
Noi trebuie să amuțim,
Aveți îndatorirea să vorbiți.
E-ndatorirea slujbei dumneavoastră.
Și regele va fi de partea noastră
Cînd va afla — iar noi vom izbuti
Să isprăvim ce-am început.

ALBA

Dar asta,
Numaidecît. Nu-i vreme de pierdut.
Aștept din clipă-n clipă să primesc
Un ordin de plecare.

DOMINGO

(după o clipă de gîndire, către prințesă)

N-am putea
Să punem mîna pe niscai scrisori?

Ne-ar fi de mare ajutor vreuna
De la don Carlos... Dar ia stați! Prințesă,
Dormiți într-o odaie cu regina,
De nu mă-nșel...

EBOLI

Nu chiar. În cea de-alături.
Dar ce-i cu asta?

DOMINGO

Cine se pricepe
În chei și broaște... Unde-și ține cheia
De la casetă? N-ați văzut cumva?

EBOLI

(pe gînduri)

Da... n-ar fi rău să... Cheia s-ar putea
Găsi, cred eu...

DOMINGO

Scrisorile sînt duse
Și-aduse iar de cineva... Suita
Reginei e destul de numeroasă...
Vreo urmă-aici poate-am găsi. Cu aur
Poți multe...

ALBA

Nu se știe dacă are
Don Carlos vreun prieten bun?...

DOMINGO

Nici unul,
Nici unu-n tot Madridul.

ALBA

E ciudat.

DOMINGO

Așa e cum vă spun. Disprețuiește
Întreaga curte. Am dovezi.

ALBA

Și totuși...
Acum mi-aduc aminte. Astăzi cînd
Ieșeam de la regină l-am văzut
C-un paj de-al ei stînd într-un colț de vorbă...
Vorbeau în șoaptă...

EBOLI

(repede)

Nu! O, nu! Era
Cu totul altceva.

DOMINGO

Dar n-am putea
Să știm... Aceasta dă de bănuit...

(Către duce.)

Știți care paj anume?

EBOLI

Fleacuri! Fleacuri!
Ce altceva să fie? Știu ce este...
Nimic de seamă... Ne vedem din nou
Aicea, înainte de-a vorbi
Cu regele. Iar pînă-atuncea multe
Se pot afla.

DOMINGO

(o ia deoparte)

Și suveranul poate
Să spere? Ce să-i spun? Te-ai hotărît?
Și cînd va fi frumoasa clipă-n care
Dorința lui se va-mplini? Să-i spun?

EBOLI

Zilele-acesta mă îmbolnăvesc
Și nu mai stau lîngă regină. Știi
C-așa e obiceiul curții. Deci
Voi sta-n odaia mea.

DOMINGO

E minunat.
Partida-i cîștigată. Și desfid
Toate reginele din lume!
Auzi! Mă cheamă. A-ntrebat regina
De mine. Plec. La revedere.

(Iese repede.)

SCENA 13

Alba, Domingo

DOMINGO

(după o pauză în care a urmărit-o cu ochii pe prințesă)

Duce,
Acești frumoși obraji trandafirii,
Cît și victoriile dumneavoastră...

ALBA

Şi dumnezeul tău... Aş vrea să văd
Ce trăsnet ar putea să ne sfărîme!

(Ies amîndoi.)

SCENA 14

O mănăstire.

Don Carlos, Stareţul.

CARLOS

(intrînd cu stareţul)

Cum? A şi fost aici? Îmi pare rău.

STAREŢUL

De-azi dimineaţă de trei ori a fost
Şi a plecat acum un ceas.

CARLOS

Se-ntoarce
Neapărat. Dar n-a lăsat vreo vorbă?

STAREŢUL

Pîn' la amiază vine.

CARLOS

(privind pe o fereastră împrejurimile)

Mănăstirea
Nu-i lîngă drum. Abia se văd în zare

Cîteva turnuri din Madrid. Și colo
E Manzanaresul. Sînt niște locuri
Sălbatice, pustii, pe placul meu,
Și tainice.

STAREȚUL

Așa cum e intrarea
În lumea cealaltă.

CARLOS

Am dat pe mîna
Sfinției tale tot ce am mai scump,
Mai sfînt. Nu trebuie să știe nimeni,
Și nici să bănuiască chiar, *cu cine*
Am stat aici de vorbă *pe ascuns*.
Am grave pricini să tăgăduiesc
Orice-ntîlnire-a mea cu omu-acesta
Pe care îl aștept acum aici.
Am și ales anume mănăstirea
Aceasta. De-o trădare, de-un atac,
Sîntem feriți aici? Ți-aduci aminte,
Părinte, de cuvîntul ce mi-ai dat?

STAREȚUL

S-aveți încredere în noi, alteță.
De bănuiala regilor ferite-s
Mormintele. Urechi care s-asculte
Sînt doar la ușa fericirii, doar
La ușa patimei. Și-aici, în preajma
Acestor ziduri, lumea încetează.

CARLOS

Crezi poate că în teama mea s-ascunde
Un cuget vinovat?

STAREȚUL

Nu cred nimic.

CARLOS

Atunci, te-nșeli părinte. Te înşeli.
Secretul meu se teme doar de oameni
Nu însă și de dumnezeu.

STAREȚUL

De-acesta, fiule, noi n-avem grijă.
Aceste ziduri stau deschise-oricui,
Și nevinovăției ca și vinei.
Ceea ce faci, de-i rău sau de e bine,
De-i drept sau nu, tu vei avea să dai
Inimii tale numai socoteală.

CARLOS

(cu căldură)

Ce-ascundem noi nu poate supăra
Pe dumnezeu. E-un lucru prea frumos.
Și dumitale ți-l pot spune.

STAREȚUL

Nu!
Lăsați, alteță! Mi-am făcut bocceaua
Cu tot ce-mi trebuie-n călătoria
Cea mare. Așadar, de ce acum,
În scurta vreme ce mi-a mai rămas,
S-o mai desfac și s-o încarc mai tare?
Nu ai nevoie de prea multe lucruri
În fericirea veşnică. Mă duc,
Mă cheamă clopotul la rugăciune.

(Iese.)

SCENA 15

Carlos, Posa, intră.

CARLOS

A! În sfîrșit!

POSA

Grea încercare pentru
Un vechi și bun prieten care-așteaptă
Nerăbdător! Sînt, iată, două zile
De cînd e hotărîtă soarta ta
Și eu voi ști abia acuma. Spune,
V-ați împăcat?

CARLOS

Cum? Cine să se-mpace?

POSA

Tu și cu regele. Și ce-i cu Flandra?
S-a hotărît ceva?

CARLOS

S-a hotărît
Că ducele de Alba pleacă mîine
Acolo. Asta-i.

POSA

Nu se poate. Nu!
Să fie tot Madridul păcălit?
Se spune c-ai avut audiență
Secretă și că regele...

CARLOS

E neclintit.
Sîntem de-a pururi despărţiţi. Şi chiar
Mai mult decît eram.

POSA

Şi nu te duci
În Flandra?

CARLOS

Nu! Nu! Nu!

POSA

Speranţa mea
S-a stins.

CARLOS

Să lăsăm asta. O, Rodrigo,
Atîtea lucruri mi s-au întîmplat
De cînd ne-am despărţit! Acuma însă
Să-mi dai un sfat. Vreau să vorbesc cu dînsa.

POSA

Cu mama ta? O, nu! De ce?

CARLOS

Fiindcă
Nădăjduiesc... Te sperii... Fii pe pace.
Mi se cuvine fericit să fiu
Şi am să fiu. Dar lasă deocamdată...
Acuma dă-mi un sfat, cum aş putea
Vorbi cu ea.

POSA

Și visul ăsta nou
Pe ce se-ntemeiază?

CARLOS

Nu-i un vis.
O, nu-i un vis! E numai adevărul:

(scoate scrisoarea regelui către Eboli)

Cuprins aicea, în hîrtia asta!
Regina-i liberă. În fața lumii
Și-n fața cerului. Citește-aici
Și nu te mai mira.

POSA

(desface scrisoarea)

Ce văd? Acesta
E scrisul regelui.

(După ce citește.)

Și către cine-i
Scrisoarea asta?

CARLOS

E către prințesa
De Eboli. Alaltăieri, un paj,
Care mi-a spus că-i al reginei, vine
Și îmi aduce un răvaș, c-un scris
Pe care nu-l cunosc și-o cheie. Aflu
Că-ntr-o odaie prin aripa stîngă
De la palat, în care stă regina,
O doamnă m-ar fi așteptînd pe care
Eu o iubesc de mult. Și m-am și dus
Îndată într-acolo.

POSA

Te-ai şi dus?

CARLOS

Ţi-am spus că nu ştiam al cui e scrisul...
Eu ştiu pe lume-o *singură femeie*...
Şi care alta decît ea s-ar crede
De Carlos într-atîta adorată?...
Zbor într-acolo, beat de bucurie.
Un cîntec minunat ce din odaie
Mă-ntîmpină îmi este călăuză.
Deschid cu cheia şi pe cine crezi
Că văd? Te las să judeci spaima mea...

POSA

O, da, ghicesc.

CARLOS

Eram fără scăpare,
Pierdut, Rodrigo, de n-aş fi căzut
În mîna unui înger. Ce-ntîmplare!
Lăsîndu-se se vede înşelată
De imprudentele-mi priviri, prinţesa
Şi-a-nchipuit că ea ar fi zeiţa
Privirilor acestora. Mişcată
De chinul tainic al simţirii mele,
Se lasă dusă cu mărinimie
De inima ei bună şi-mi răspunde
Cu dragoste. Luînd tăcerea mea
Drept sfiiciune, capătă curaj
Şi îşi deschide sufletul.

POSA

Spui asta
Atît de liniştit! Prinţesa Eboli

Fără-ndoială te-a ghicit și taina
Iubirii tale a descoperit-o.
Deci ai jignit-o tare. Știi că ea
Pe rege-l stăpînește.

CARLOS

(cu convingere)

E cinstită.

POSA

Din egoismul dragostei. Virtute
De care foarte mult mă tem, căci știu
Ce greu se-nalță pînă'la idealul
Care răsare dintr-un suflet mîndru
Și plin de har și grație-nflorește
Făr-ajutorul unui grădinar.
Dar asta-i, dimpotrivă, un vlăstar
Străin, adus din zone călduroase
Și răsădit într-un climat mai aspru.
Zi-i creștere, principiu, zi-i cum vrei
E-o nevinovăție dobîndită
Cu vicleșug și trudă, dintr-un sînge
Fierbinte căpătată, pusă însă
Pe seama cerului care-o plătește
Și o nutrește harnic și cu grijă.
Dar judecă și tu. Să ierte ea
Reginei că un tînăr a trecut
Pe lîngă marile ei însușiri
Cu-atîta osteneală cîștigate,
Ca să tînjească fără de speranță
După soția lui don Filip?

CARLOS

Tu
Cunoști așa de bine pe prințesă?

POSA

O, nu, de două ori dac-am văzut-o.
Atîta doar îți spun. Mi s-a părut
Că se ferea de-a patimei capcane
Și-și *cunoștea* virtutea ei prea bine...
Pe urmă am văzut-o pe regină.
O, Carlos, ce deosebire-adîncă!
Cu o splendoare calmă, înnăscută,
Cu voie bună, fără stinghereala
Purtării învățate pe de rost,
Fără-ngîmfare dar și fără frică,
Cu-același pas eroic ea pășește
Pe drumul mijlociu al *cuviinței;*
Și ea nu știe că e adorată
Căci niciodată n-a visat să fie.
Mai recunoști tu în acest portret
Pe Eboli? Prințesa a rămas
Statornică fiindcă te iubea,
Numai iubirea-i sprijinea virtutea.
N-ai răsplătit-o și ea va cădea.

CARLOS

(cu vioiciune)

Nu, nu, îți spun!

(După ce face cîțiva pași, agitat.)

O, dac-ar ști Rodrigo
Ce bine-i stă pe Carlos să-l despoaie
De-o mare fericire, de credință-n
Desăvîrșirea omenească!

POSA

Să merit oare-o astfel de mustrare?
Nu, dragul meu, nu, pentru dumnezeu,
N-am vrut aceea ce tu spui. Prințesei,
De-ar fi un înger, eu m-aș închina
În fața ei la fel cu tine — dacă
N-ar fi ghicit secretul tău!

CARLOS

Ei, vezi
Ce fără de temei ți-i bănuiala?
Mai are ea dovezi afar' de-acelea
Ce-ar face-o pe ea însăși de rușine?
Va cumpăra ea trista mulțumire
A răzbunării cu onoarea ei?

POSA

Ca să se spele de-o insultă, mulți
Au vrut mai bine să-și jertfeasc-onoarea.

CARLOS
(cu putere)

Nu, ești prea crud. E nobilă și mîndră.
Eu o cunosc și nu mă tem. Zadarnic
Încerci speranțele să mi le-alungi.
Aș vrea să stau de vorbă cu regina.

POSA

Acum? De ce?

CARLOS

Fiindcă nu mai am
Nimica de cruțat și vreau să știu
Care mi-i soarta. Vezi și fă așa
Să pot vorbi cu ea.

POSA

Vrei să-i arăți
Scrisoarea asta? Vrei într-adevăr?

CARLOS

Nu mă-ntreba! Și-acuma cum să fac
Ca să vorbesc cu ea?

POSA

(cu înțeles)

Nu mi-ai spus tu
Că *o iubești?*... Și vrei numaidecît
Să-i dai scrisoarea?

(Carlos pune ochii în pămînt și tace.)

Carlos, eu citesc
Pe fața ta ceva... ceva străin,
Ceva ce pîn-acuma nu văzusem.
De ce-ntorci capul? Spune, *pentru ce*
Îți întorci ochii de la mine? Deci
E-adevărat?... Ia dă-mi să mă mai uit
Dac-am citit cum trebuie... O clipă...

(Carlos îi dă scrisoarea. Posa o rupe.)

CARLOS

Ce, ești nebun?

(Cu un ton mai domol.)

Eu drept să-ți spun, puneam
Speranțe mari în ea...

POSA

Mi s-a părut
Și mie-așa, de-aceea am și rupt-o.

(Se uită cercetător la Carlos, care îl privește cu îndoială. Lungă pauză.)

Iubirea ta ce are ea de-a face
Cu pîngărirea patului regal?
Primejdios e Filip pentru tine?
Ce legătură-i între încălcarea
Îndatoririlor pe care-un soț
Le are și-ndrăznețele-ți speranțe?
Acuma te-nțeleg. Cît de greșit
Ți-am socotit eu pîn-acum iubirea!

CARLOS

Rodrigo, cum? Ce crezi?

POSA

O, știu acum
Ce trebui' să-nțeleg. Odinioară
Era cu totul altfel. Tu erai
Atît de-nflăcărat și de bogat!
Un univers întreg putea să intre
În sufletul tău larg. Dar toate-acestea
S-au spulberat acuma, înghițite
De-o pasiune unică și-avidă,
De-un egoism mărunt. Inima ta
E strînsă. Nici o lacrimă măcar
Nu ai pentru nefericita soartă
A Țărilor de Jos. Cît de sărac,
Sărac lipit, o, Carlos, ai ajuns,
De cînd nu te iubești decît pe tine!

CARLOS

(Se aruncă într-un jilț. După o pauză, cu lacrimi în glas.)

Da — văd că tu nu mă mai prețuiești.

POSA

Nu, Carlos, n-o lua așa. Eu știu
Ce-nseamnă frămîntarea ta. Ai fost
Momit de-o lăudabilă simțire.
A ta a fost regina. Ți-a răpit-o
Monarhul... Totuși, pîn-acum, modest,
Nu te-ncredeai în drepturile tale.
Gîndeai că poate Filip ar fi vrednic
De ea. În șoaptă numai îndrăzneai
Să-l judeci cu asprime. Dar acum
Scrisoarea asta te-a stîrnit. Ți-ai spus

Că numai tu ești vrednic. Vesel, mîndru,
Învinuit-ai soarta de răpire,
De tiranie. Și te-ai bucurat
Că ești jignit; căci sufletele mari
Se bucură cînd sînt nedreptățite.
Închipuirea-ți, iată, s-a-nșelat.
Mîndria ta a fost satisfăcută
Și-n inimă ți-a răsărit speranța.
Vezi așadar ce bine am ghicit
Că tu te-ai înțeles greșit pe tine.

CARLOS

(mişcat)

Rodrigo, nu! Te-nșeli. Nici pe departe
Nu mi-aŭ fost gîndurile-atît de-nalte
Cum ai vrea tu să mă convingi.

POSA

Crezi tu
Că nu te știu cum ești? De cîte ori
Greșești, eu caut repede-o virtute
Pe seama căreia să pun greșeala.
Și-acum cînd ne-nțelegem, bine, fie!
Vei sta de vorbă cu regina...

CARLOS

(îmbrățișîndu-l)

Ce rușinat mă simt față de tine!

POSA

Îți dau cuvîntul. Lasă-mă acum
Să fac cum știu. Un gînd ciudat, semeț
Și tocmai potrivit îmi vine-n minte.
Dar ai să-l afli mai tîrziu, rostit
De-o gură mai frumoasă. Eu mă duc

Îndată la regina. Poate chiar
Şi mîine vom putea găsi un mijloc.
Dar pîn-atuncea, Carlos, nu uita
Că un proiect urzit de-o minte mare,
Chiar dacă îl încerci de mii de ori
Zadarnic, tot nu trebuie să-l laşi
Cînd suferinţa omenirii cere
Să fie-ndeplinit. Adu-ţi aminte
De Flandra.

CARLOS

Da, voi face totul, tot
Ce tu şi-naltele virtuţi veţi cere.

POSA

(se duce la fereastră)

E timpul. Văd suita ta că vine.

(Se îmbrăţişează)

Acum sîntem iar prinţul şi vasalul.

CARLOS

Pleci în oraş acuma?

POSA

Chiar acum.

CARLOS

O vorbă numai! Cît pe ce să uit.
O veste însemnată pentru tine.
Orice scrisoare către Flandra trece,
Deschisă, pe la rege. Fii prudent.
Sînt pentru poştă-n Spania porunci
Secrete.

POSA

Cine spune?

CARLOS

Don Ramon
De Taxis, mi-i prieten.

POSA

(după o pauză)

Foarte bine.
Scrisorile, de-acuma înainte,
Vor ocoli prin țările germane.

(Ies în direcții diferite.

ACTUL AL TREILEA

SCENA 1

Iatacul regelui.
(Pe măsuța de noapte ard două lumînări. fundul odăii, *cîțiva paji* adormiți, în genunchi. *Regele*, pe jumătate dezbrăcat, îngîndurat, șade lîngă masă; un braț îi atîrnă pe marginea fotoliului. Pe masă, în fața lui, se află un medalion și cîteva hîrtii.)

REGELE

C-a fost întotdeauna exaltată
E-adevărat. Iubire niciodată
Eu nu i-am dat; și totuși nu părea
Că-i simte lipsa. Asta dovedește
Că e cu două fețe.

(Face un gest și tresare. Se uită uimit în jurul lui.)

Unde sînt?
Aicea numai regele veghează?
Cum? Lumînările-s aproape arse?
Doar nu e încă ziuă... Somnul meu
S-a dus. Tu ia-l drept împlinit, natură!
Un rege n-are timp să-și mai cîștige

Iar nopțile pierdute. Eu nu dorm,
Deci trebuie să fie ziuă.

(Stinge lumînările și dă într-o parte perdeaua de la o fereastră. Apoi se plimbă cîteva clipe prin odaie și-i vede pe pajii adormiți. Se oprește în fața lor, apoi trage clopoțelul.)

Or fi dormind și dincolo cu toții?

SCENA 2

Regele, Lerma.

LERMA

(speriat cînd îl vede pe rege)

Nu vă simțiți prea bine, maiestate?

REGELE

În aripa palatului, din stînga,
A izbucnit un foc mai adineauri.
N-ai auzit strigînd?

LERMA

Nu, maiestate.

REGELE

Nu? Cum așa? Să fi visat eu oare?
Cu neputință. Spune, nu-i iatacul
Reginei în pavilionu-acela?

LERMA

Da, maiestate.

REGELE

Visul m-a speriat.
Să se-ntărească garda-n partea-aceea
În fiecare seară. Înțelegi?
Dar totu-n taină, în cea mai mare taină.
Nu vreau să... Dar de ce te uiți așa
De lung la mine?

LERMA

Maiestate, ochii
Vi-s roșii de nesomn. Îngăduiți-mi
Să v-amintesc că viața voastră-i scumpă
Și că popoarele-ar vedea cu grijă
Pe chipul maiestății voastre urma
Atîtor nopți de veghe. Poate-un ceas
De somn sau două, dimineața...

REGELE

(cu privirea rătăcită)

Somn?
Somn voi găsi-n Escurial. Cît timp
Monarhul doarme își primejduiește
Coroana, soțul — inima soției.
Nu, nu, e-o calomnie! Nu mi-a spus
Aceasta o femeie? Și femeia
Mai are înc-un nume: Calomnie.
Învinuirea n-am s-o cred decît
Atunci cînd un bărbat va dovedi-o.

(Către paji, care în vremea asta s-au trezit.)

Chemați pe ducele de Alba.

(Pajii ies.)

Conte,
Apropie-te. E adevărat?

(Se uită cercetător la Lerma.)

O clipă numai dac-aş putea şti!
O, spune, spune, de-i adevărat!
Sînt înşelat? E-adevărat că sînt?

LERMA

O, maiestate...

REGELE

(tresărind)

Veşnic maiestate!
Atîta numai. Nici un alt răspuns
Decît această vorbă găunoasă!
Dar eu izbesc în stînca asta şi
Vreau apă, apă limpede cu care
Să-mi sting adînca sete... Dumneata
Îmi dai doar aur care clocoteşte.

LERMA

Dar ce anume, sire, vreţi să fie
Adevărat?

REGELE

Nimica. Poţi pleca!
(Contele vrea să iasă. Regele îl cheamă înapoi.)
Eşti însurat? Eşti tată? Da?

LERMA

Da, sire,

REGELE

Eşti însurat şi poţi să stai de veghe
O noapte-ntreag-aicea?... Eşti cărunt
Şi fără să te ruşinezi poţi crede
Că ţi-i soţia credincioasă? Du-te,
O, du-te-acasă şi ai s-o găseşti

Îmbrățișîndu-se nelegiuit
Cu fiul dumitale. Crede, crede
Ce-ți spune regele și du-te! Ești
Uimit? Te uiți la mine cu-nțeles,
Fiindcă sînt și eu cărunt? Să știi,
Nenorocitule, că o regină
Nu-și murdărește cinstea. Mort ești dacă
Te îndoiești...

LERMA

(cu căldură)

Cine-ar putea să creadă?...
Pe tot întinsu-mpărăției voastre
Cine-ar putea vreodată să-ndrăznească
Să-mproaște cu veninul bănuielii
Pe cea mai sfîntă și pe cea mai bună
Dintre regine?

REGELE

Cea mai bună zici?
Și pentru dumneata e cea mai bună?
Cum văd, ea are-n preajma mea prieteni
De-ncredere. O fi costat-o mult
Să-i capete... mai mult decît știu eu
Că ar putea să dea... Dar poți pleca.
Să vie ducele.

LERMA

L-aud venind.

(Gata să plece.)

REGELE

(mai blînd)

Tot ce-adineauri, conte, îmi spuneai
Era adevărat. De nedormire

Îmi arde capul. Uită ce-am vorbit
Visînd cu ochi deschişi. Auzi? Să uiţi!
Şi ai bunăvoinţa mea întreagă.

(Îi dă mîna să i-o sărute. Lerma pleacă şi deschide ducelui de Alba uşa.)

SCENA 3

Regele, ducele de Alba.

ALBA

(se apropie de rege, şovăitor)

Mi-aţi poruncit să viu la vremea asta?
La ceasu-acesta neobişnuit?...

(Se opreşte cînd îl vede mai bine pe rege.)

Dar ce-aveţi, maiestate?...

REGELE

(s-a aşezat, a luat medalionul; se uită o clipă, în tăcere, la duce)

Aşadar
Nu-mi mai rămîne nici un slujitor
De-ncredere.

ALBA

(copleşit)

Cum?

REGELE

Sînt jignit de moarte.
Toţi ştiu şi nimeni nu mi-a spus.

ALBA

(părînd uimit)

Jignire

Adusă regelui, pe care eu
Să n-o fi cunoscut?

REGELE

(îi arată scrisorile)

Al cui e scrisul
Acesta?

ALBA

Este scrisul lui don Carlos.

REGELE

(după o pauză, privindu-l fix)

Şi tot nu bănuieşti nimic? Mi-ai spus
Că este ambiţios. Dar oare numai
De-ambiţia lui trebuie să mă tem?

ALBA

Ambiţia e un cuvînt în care
Se pot ascunde foarte multe lucruri.

REGELE

Şi altceva nimic n-ai mai putea
Ca să-mi descoperi?

ALBA

(după o clipă, cu rezervă)

Maiestatea voastră
Mi-aţi dat în pază statul. Sînt dator
Să cercetez, să aflu, să păzesc
Tot ce priveşte statul. În afară

De asta tot ce ştiu, gîndesc sau cred
E-al meu, e un domeniu sfînt pe care
Un rob vîndut ca şi-un vasal e-n drept
Să-l ţie-ascuns faţă de regii lumii.
Nu tot ce mie-mi pare clar se cade
Să ştie regele. Dar dacă vrea
Să afle, eu îl rog să nu mă-ntrebe
Ca un stăpîn.

REGELE

(îi dă scrisorile)

Citeşte.

ALBA

(citeşte şi se-ntoarce speriat spre rege)

Cine-a fost
Atît de ticălos încît să dea
Monarhului hîrtia asta?

REGELE

Cum?
Ştii despre cine-i vorba în scrisoare?
De nici un nume nu se pomeneşte.

ALBA

(tulburat, se dă un pas înapoi)

M-am prea grăbit.

REGELE

Ştii cine-i?

ALBA

(după o clipă de gîndire)

Voi vorbi.
Stăpînul porunceşte. Îndărăt
Nu pot să dau. Da, ştiu de cine-i vorba.

REGELE

(ridicîndu-se, cu vehemență)

Ajută-mi, zeu cumplit al răzbunării,
O moarte nouă să găsesc! Secretul
E-atît de cunoscut de toată lumea,
Atît de clar încît dintr-o privire
Îl află orișicine. E prea mult.
Aceasta nu știam. Nu, nu știam!
Sînt cel din urmă care a aflat,
Sînt cel din urmă-n tot regatul meu...

ALBA

(se aruncă la picioarele regelui)

Da, recunosc că-s vinovat, slăvite
Monarh! Mă rușinez acum de-o lașă
Înțelepciune, care m-a îndemnat să tac
Deși onoarea regelui, dreptatea
Și adevărul, mă-mboldeau la vorbă.
Dar dacă toți acum au amuțit
Și vraja frumuseții leagă limba
Bărbaților, atunci da, voi vorbi.
Dar știu că ceea ce va spune-un fiu
Iubit și mîngîierile soției
Și lacrimile ei vor fi mai tari...

REGELE

(cu putere)

Ridică-te! Vorbește fără frică!
Îți dau cuvîntul meu de rege.

ALBA

(se ridică)

Sire!
Vă amintiți ce s-a-ntîmplat atunci
În parcul din Aranjuez. Regina
Era, cînd ați venit, cam tulburată

Şi singură într-un boschet...
Şi nici o doamnă lîngă dînsa....

REGELE

A!
Ce-aud? Urmează. Ce-a mai fost?

ALBA

Marchiza
De Mondecar se-alese cu exilul
Fiindcă s-a grăbit pentru regină
Să se jertfească cu mărinimie.
Acuma ştiu. Marchiza nu făcuse
Decît ce i se poruncise. Prinţul
Fusese-acolo.

REGELE

(sărind în sus)

A! Fusese-acolo!

ALBA

Au dat de bănuială nişte urme
De paşi — paşi de bărbat — de pe nisipu
Aleii care duce din boschet
Spre-o grotă unde s-a găsit de altfel
Şi o batistă-a lui Don Carlos.
Un grădinar l-a şi văzut pe-acolo
În clipa chiar cînd maiestatea voastră
Intra-n boschet.

REGELE

(tresărind de negre gînduri)

Ea a început să plîngă
Cînd m-a văzut mirat. Şi m-a făcut
Să mă-nroşesc în faţa-ntregii curţi!

Să mă-nroșesc față de mine însumi...
Pe dumnezeul meu, parc-aș fi fost
Un osîndit în fața cinstei ei!

(Lungă pauză. Se așază iar și își acoperă fața.)

Da, duce. Ai dreptate. Asta poate
La lucruri groaznice să mă îndemne.
O clipă lasă-mă...

ALBA

Dar, maiestate,
Nici asta nu-i hotărîtor...

REGELE

(apucînd hîrtiile)

Nici asta?
Și asta nu? Nici asta? Nici această
Îngrămădire de dovezi cumplite?
O, e mai clar decît lumina zilei!
E ceea ce de mult am bănuit.
Nelegiuirea a-nceput atunci
Cînd am primit-o, duce, în Madrid
Din mîna dumitale. Văd și-acum
Paloarea-i și privirea ei de spaimă
Oprindu-se la părul meu cărunt.
Atunci a început tot jocul.

ALBA

Prințul
În tînăra lui mamă a pierdut
Logodnica. Ei amîndoi de mult
Se-nțeleseseră-n dorinți și gînduri,
Oprite-acum de starea ei cea nouă.
Sfiala care însoțește cele
Dintîi mărturisiri fusese-nfrîntă.

Ispita deci era cu-atît mai mare
Prin dulcile-amintiri ce le aveau.
De armonia vîrstei și-a simțirii
Uniți și de constrîngere-ațîțați,
Din ce în ce mai mult ei ascultară
De neînvinsul patimei imbold.
Politica le frînse înclinarea,
Cum deci să recunoască ei vreun drept
Consiliului de stat asupra lor,
S-asculte de alegerea făcută
De cabinetul regelui, cînd ei
Erau de pasiune copleșiți?
Ea aștepta iubire și-a primit
O diademă.

REGELE

(jignit, cu amărăciune)

Faci o înțeleaptă
Deosebire, duce, foarte înțeleaptă.
Admir argumentarea dumitale.
Îți mulțumesc.

(Se ridică, rece și mîndru.)

Desigur, ai dreptate.
Rău a făcut regina, foarte rău
Că nu mi-a dat scrisorile acelea
Și nu mi-a spus nimic de vinovata
Sosire a infantului în parc.
Dintr-o mărinimie prost aleasă
Ea a greșit și voi lua măsuri
S-o pedepsesc.

(Trage clopoțelul.)

Mai este cineva
În anticameră? De dumneata,
Duce de Alba, nu mai am nevoie
Și poți pleca.

ALBA

N-am supărat cumva
Din nou acum pe maiestatea voastră
C-un zel prea mare?

REGELE

(unui paj care tocmai a intrat)

Cheamă pe Domingo.

(Pajul iese.)

Te iert că trei minute m-ai făcut
Să-mi fie teamă *mie* de o crimă
Care-ar putea să fie săvîrșită
Vreodată împotriva *dumitale*.

(Alba iese.)

SCENA 4

Regele, Domingo.

Regele se plimbă încoace şi încolo ca să se mai liniştească.

DOMINGO

(intră la cîteva clipe după ce a ieşit ducele şi se apropie de rege, pe care îl contemplă într-o tăcere solemnă)

Cu bucurie și mirare văd
Că sînteţi, sire, liniștit.

REGELE

Mirare?

DOMINGO

Dau slavă cerului că teama mea
N-a fost întemeiată! Pot acuma
Să am speranţe.

REGELE

Teama dumitale?
De ce anume-ți era teamă?

DOMINGO

Sire,
Nu pot s-ascund că știu o taină care...

REGELE

(sumbru)

Am spus eu oare c-aș dori s-o-mpart
Cu dumneata? Cine-a vorbit în locul meu?
Pe cinstea mea, ce îndrăzneală!

DOMINGO

Sire,
Atît împrejurarea cît și locul
În care am aflat cît și pecetea
Sub care mi s-a dat această taină
Mă dezvinovățesc. La spovedanie
Mi s-a încredințat drept un păcat
Ce-apasă greu pe inima aceleia
Care-a descoperit-o și care-acum se roagă
Cerînd iertare cerului. Prințesei
Îi pare rău — dar prea tîrziu — de-o faptă
De care își dă seama c-o să aibă
Urmări, pentru regină, foarte grave.

REGELE

Adevărat? Ce inimă miloasă!
Da, ai ghicit prea bine pentru ce
Ți-am spus să vii. Vei trebui să-mi dai
O mînă de-ajutor, să pot ieși

Din labirintu-acesta-ntunecos,
În care-un zel îngust m-a aruncat,
Vreau adevărul să mi-l spui. Vorbește
Deschis cu mine. Ce să cred? Și ce
Să hotărăsc? Menirea dumitale
Pe lume este adevărul.

DOMINGO

Sire,
Chiar dacă bunătatea tagmei mele
Nu m-ar sili a fi-ngăduitor
Tot m-aș ruga de maiestatea voastră,
Spre-a vă păstra un cuget liniștit,
Să rămîneți la ce-ați descoperit,
Să nu-ncercați să scormoniți o taină
Ce numai bucurii nu poate-aduce.
Ce știți acuma poate fi iertat.
O vorbă de la rege — și regina
N-a săvîrșit nici o greșeală. Voia
Monarhului dă fericiri și cinste;
Și numai chipul pașnic și senin
Al suveranului va alunga
Acele zvonuri mîrșave pe care
Le răspîndește calomnia.

REGELE

Zvonuri?
Sînt zvonuri despre mine în popor?

DOMINGO

Minciuni! Minciuni nerușinate. Jur.
Dar se întîmpl-adesea că poporul
— Deși fără dovadă — crede lucruri
Departe de-orice adevăr.

REGELE

O, doamne!
La fel se-ntîmplă poate și acuma.

DOMINGO

Un nume bun e lucrul cel mai scump
Și singurul în care o regină
Se-aseamănă cu orișice femeie.

REGELE

Nădăjduiesc că în privința asta
Nu poate fi-ndoial-aici.

(Se uită neîncrezător la Domingo. După o pauză.)

Părinte!
Simt că mai ai un lucru rău să-mi spui.
Nu-ntîrzia. L-am și citit pe fața
Aceast-aducătoare de necazuri.
Vorbește. Fie cum o fi! Nu vreau
Să mai îndur aceste cazne. Spune,
Poporul ce gîndește?

DOMINGO

Înc-o dată
Vă spun, poporul poate să greșească
Și chiar greșește fără îndoială.
Ce spune el pe suveran nu poate
Să-l tulbure. Atîta numai doar
Că... dacă a ajuns pînă-ntr-acolo
Încît să spună...

REGELE

Ce să spună? Ce?
Mult timp va trebui să te mai rog
Să-mi dai o picătură de otravă?

DOMINGO

Poporu-şi aminteşte-acum de vremea
Cînd maiestatea voastr-aţi fost bolnav,
Pe pragul morţii... Şi-şi mai aminteşte
Că numai şapte luni şi jumătate
După aceea a născut regina...

(Regele se ridică, trage clopoţelul.)
(Intră ducele de Alba.)

DOMINGO

(uluit)

Mă miră, sire...

REGELE

(înaintînd către duce)

Duce! Eşti bărbat!
De preotul acesta să mă aperi!

(Domingo şi ducele se uită nedumeriţi unul la altul. Pauză.)

DOMINGO

Dacă ştiam c-aducătorul ştirii
Acesteia va fi mustrat...

REGELE

Bastard?
Bastard ai spus? Eram pe pragul morţii
Cînd ea s-a simţit mamă? Mi se pare
Că asta s-a-ntîmplat pe vremea cînd
Slăveaţi pe sfîntul Dominic în toate
Bisericile pentru că făcuse
Cu mine o minune. Dar ce-a fost

Minune-atunci acuma nu mai este?
Deci, ori acuma, ori atuncea, voi
M-ați înșelat. Cum să mai cred ce spuneți?
V-am înțeles acum. Dac-ar fi fost
Complotul gata de pe-atunci, minunea
Lui sfîntul Dominic s-ar fi pierdut.

ALBA

Complot!

REGELE

Ați trebuit să vă-ntîlniți
În armonia asta fără seamăn
Și totuși nu vă înțelegeți? Vreți
Să mă convingeți că-i așa? Pe mine?
Și nu cumva ați vrea să nu-mi dau seama
Cu cîtă pătimașă lăcomie
V-ați aruncat asupra pradei voastre?
Cu cîtă voluptate-acum gustați
Priveliștea durerii și a mîniei mele?
Să nu-mi dau seama cum zelosul duce
De nerăbdare arde să cîștige
Favoarea ce-ar fi avut-o fiul meu
Și cum cucernicul părinte-ar vrea
Să înarmeze micul lui necaz
Cu brațul tare al mîniei mele?
Vă-nchipuiți voi poate că sînt arcul
Pe care îl întindeți după plac?
Mai am și eu voință și de-i vorba
Să mă-ndoiesc, atunci mai bine-ncep
Cu voi.

ALBA

N-a meritat credința noastră
Să fie tălmăcit-așa.

REGELE

Credință!
Credința dă de veste să te aperi
De crime viitoare; răzbunarea
Vorbește doar de cele ce-au trecut.
Ia spuneți ce foloase am avut
Din zelul vostru? De-i adevărat
Ce-ați spus, ce-mi mai rămîne decît rana
Adînc-a despărțirii și triumful
Mîhnit al răzbunării? Totuși, nu.
Voi numai născociți și-mi insuflați
Șovăitoare bănuieli și-apoi
Pe malul rîpei iadului mă-mpingeți
Și repede fugiți de lîngă mine.

DOMINGO

Pot fi dovezi acolo unde ochii
Nu pot pătrunde?

REGELE

(după o lungă pauză, grav și solemn către Domingo)

Voi chema-n curînd
Pe nobilii regatului, și stînd
În fruntea lor, voi judeca eu însumi.
Atunci, de vă încumetați, veniți
Și-nvinuiți-o de-adulter. Și dacă
E vinovată, va muri. Infantul
Va fi și el lovit de-aceeași moarte.
Băgați de seamă însă, dacă ea
Se poate dezvinovăți.... atunci veți fi
Voi înșivă... Cinstiți voi adevărul
Atît de mult ca să-i puteți aduce
Această jertfă? Hotărîți-vă!
Nu vreți? Ați amuțit? Nu vreți?... Atunci
A fost doar zelul tulbure-al minciunii!

ALBA

(rece și calm)

Eu vreau.

REGELE

(întorcîndu-se mirat și privindu-l cîteva clipe în tăcere)

Ce semeție!... Dar e drept
Că dumneata-n războaie ți-ai pus viața
Adesea în primejdie chiar pentru
Mult mai puțin decît atîta,
Cu ușurința unui jucător
De zaruri: pentru-o glorie neroadă.
Ce-i viața pentru dumneata? Nu dau
Eu sîngele regesc unui nebun
Ce nu mai are-n lume vreo speranță
Decît să-și dăruie mărunta viață
În chip sublim. Deci jertfa ți-o resping.
Plecați. În sala de audiență
Veți aștepta noi ordine. Plecați.

(Cei doi ies.)

SCENA 5

REGELE

(singur)

Și-acum, o! providență, dă-mi un om.
Mi-ai dat atîtea lucruri. Dăruiește-mi
Acum un om. Tu singură pătrunzi
Cu ochii tăi tot ce-i ascuns. Te rog
Dă-mi un prieten; eu nu sînt ca tine,
Nu sînt ca tine — atotcunoscător.

Pe cei ce mi i-ai dat ca să m-ajute
Îi ştii. I-am răsplătit cum se cuvine.
Le-am îmblînzit metehnele, astfel
Ca să slujească scopurilor mele,
Aşa cum tu cu trăsnetele tale
Purifici lumea. Am nevoie-adîncă
De adevăr. A-i dezgropa izvorul
Din tina şi noroaiele greşelii
Nu-i soarta regilor. De-aceea dă-mi,
O, dă-mi pe-acel om rar, deschis la suflet,
Cu minte limpede şi ochi senini,
Cu-al cărui ajutor să-l pot găsi.
Azvîrl acuma sorţii. Dintre mii
De oameni care se îngrămădesc
În jurul soarelui puterii, fă-mă
Să aflu pe-acel unic om ales.

(Deschide o casetă şi scoate nişte carnete. După ce a întors cîteva file.)

Doar nişte nume, asta-i tot ce-arată
Carnetu-acesta. Pentru care merit
Se află-aici nu scrie nicăieri.
Ce-i mai uituc decît recunoştinţa?
În celălalt carnet, în schimb, citesc
Cu de-amănuntul fiecare crimă.
De ce? Nu-i bine. Oare răzbunarea
Mai are ea nevoie să i se-aduc-aminte?

(Citeşte mai departe.)

Contele Egmont? Ce-o fi căutînd
Aici? Izbînda de la Saint-Quentin
Uitată e de mult. La morţi cu dînsul!

(Şterge numele acesta şi îl scrie în celălalt carnet. După ce a mai citit cîtva timp.)

Marchizul Posa? Posa?... Posa?... Cine
Să fie? Nu-mi aduc de loc aminte.
Subliniat de două ori... dovadă
Că-l hărăzisem unor scopuri mari.

Dar omu-acesta pîn-acuma oare
De ce nu mi s-a-nfățișat? N-a vrut
Să vadă pe regescul său datornic?
E singurul pe tot cuprinsul țării
Care de mine n-a avut nevoie!
Dac-ar avea ambiție și pofte
De mult venea la mine. Dar ce-ar fi
Să-ncerc cu-acest original?
Un om care de mine se lipsește
Desigur că-mi va spune adevărul.

(*Iese.*)

SCENA 6

Sala de audiență

Don Carlos stînd de vorbă cu *prințul de Parma. Ducii de Alba, Feria* și *Medina Sidonia, contele de Lerma* și *alți granzi* cu hîrtii în mînă. Toți așteaptă pe rege.

MEDINA SIDONIA

(de care toți se feresc în chip vădit, se duce la ducele de Alba care, singur și pe gînduri, se plimbă încoace și încolo)

Ai stat cu regele de vorbă, duce...
Cum l-ai găsit?

ALBA

Plin de mînie față
De dumneata și veștile ce-aduci.

MEDINA SIDONIA

Sub focul tunurilor englezești
Mai bine mă simțeam decît aici.

(Carlos, care s-a uitat la el pînă acum cu multă simpatie, se apropie de dînsul și îi strînge mîna.)

Vă mulțumesc, alteță, pentru-această
Mărinimoasă lacrimă. Vedeți
Cum fug de mine toți. Pieirea mea
E hotărîtă.

CARLOS

Speră, dragul meu,
În nevinovăția dumitale
Și-n bunătatea tatii.

MEDINA SIDONIA

I-am pierdut
O flotă cum n-a fost pe lume alta...
Ce-nseamn-un cap pe lîngă șaptezeci
De galioane scufundate?...
Și-apoi... alteță... cinci băieți... și toți
Plini de speranță ca și dumneavoastră...
Și asta-mi rupe inima mai mult
Decît orice...

SCENA 7

Regele, ceilalți.

Toți se descoperă și se dau într-o parte și în alta formînd un semicerc în jurul lui. Pauză.

REGELE

(aruncînd o privire repede asupra tuturora)

Acoperiți-vă!

(Don Carlos și prințul de Parma se apropie cei dintîi și sărută mîna regelui. El se întoarce cu bunăvoință către acesta din urmă și nu se uită de loc la fiul său.)

Nepoate, mama dumitale vrea
Să știe dacă sîntem mulțumiți
De dumneata la curtea din Madrid.

PRINŢUL DE PARMA

Să-ntrebe după prima bătălie
În care voi lupta.

REGELE

N-ai nici o grijă.
Neapărat are să-ți vie rîndul
Cînd trunchiurile-acestea se vor rupe.

(Către ducele de Feria.)

Ce-aveți acolo, duce?

FERIA

(punînd un genunchi în pămînt în fața regelui)

Comandorul
Cel mare-al ordinului Calatravei
Azi dimineață a murit. V-aduc
Aicea crucea lui de cavaler.

REGELE

(ia ordinul și se uită de jur împrejur)

Mai vrednic cine este după dînsul
S-o poarte?

(Face un semn ducelui de Alba, care pune un genunchi în pămînt în fața lui și căruia îi atîrnă ordinul pe după gît.)

Duce, ești cel mai de frunte
Din căpitanii mei de oști. Să fii
Atîta și *nimic mai mult*, și-n veci
Bunăvoința mea n-o să-ți lipsească.

(Zărindu-l pe Medina Sidonia.)

A, iată amiralul!

MEDINA SIDONIA

(se apropie șovăitor și îngenunchează cu capul plecat în fața regelui)

Asta-i, sire,
Tot ce aduc din tineretul Spaniei
Și din Armada.

REGELE

(după o pauză lungă)

Dumnezeu mă vede.
Eu te-am trimis să lupți cu oameni numai,
Nu cu furtuni și stînci. Bine-ai venit
La curtea noastră.

(Îi dă mîna să i-o sărute.)

Și îți mulțumesc
Că mi-ai păstrat un vrednic slujitor
În dumneata. Așa-l socot și vreau
De toți să fie socotit la fel.

(Îi face semn să se ridice și să se acopere. Apoi, către ceilalți.)

Ce este încă?

(Lui don Carlos și prințului de Parma.)

Prinți, vă mulțumesc.

(Aceștia ies. Ceilalți granzi se apropie, îngenunchează și îi înmînează regelui hîrtiile cu care au venit. El se uită în treacăt la ele și le dă ducelui de Alba.)

Duceți-mi-le-n cabinet. E gata?

(Nimeni nu răspunde.)

Cum s-a făcut că pînă acum marchizul
De Posa nu s-a arătat? Eu știu
Prea bine că marchizul m-a slujit
Cu glorie. Nu mai trăiește, poate?
De ce nu se arată?

LERMA

Cavalerul
De-abia sosi din lungi călătorii
Pe care le-a făcut prin Europa.
Acum e-aici și-aștept-audiența
Obștească pentru ca să vină
Și-n fața tronului să-ngenuncheze.

ALBA

Marchizul Posa? El e, maiestate,
Viteazul cavaler de Malta care
A săvîrșit o faptă minunată.
La ordinul maestrului cel mare
Cînd cavalerii toți s-au adunat
Pe insula lor greu asediată
De Soliman, marchizul dispăru
De la înalta școală din Alcala.
Avea pe-atunci doar optsprezece ani.
Ajunse la Valetta, nechemat,
Și spuse: „Crucea mea de Cavaler
Familia mi-a cumpărat-o; eu
Acuma însă vreau să mi-o cîștig".
El a fost unul din cei patruzeci
De cavaleri ce-au apărat cetatea
Sant-Elmo împotriva lui Piali,
Lui Ulucciali și-a lui Mustafa
În trei asalturi, unul după altul,
În plină zi. Cînd în sfîrșit cetatea
A fost luată și toți cavalerii
Căzură, el se aruncă în mare
Și-ajunse la Valetta. Peste-o lună,

Cînd părăsiră insula dușmanii,
S-a-ntors și cavalerul iar la studii.

FERIA

Și tot marchizul Posa, mai tîrziu,
Descoperi vestita uneltire
Din Catalonia și datorită
Destoiniciei sale-a izbutit coroana
Acest ținut de seamă să-l păstreze.

REGELE

(în sine)

Mă mir. Ce fel de om e-acesta care
A săvîrșit asemenea isprăvi —
Și totuși din trei oameni ce-i întreb
Nici unul nu-l invidiază?
Ori are-un caracter cu totul rar
Ori n-are nici un fel de caracter.
Vreau să vorbesc cu el.

(Ducelui de Alba.)

Să mi-l aduci
Îndată după liturghie.

(Lui Feria.)

Duce,
Vei prezida consiliu-n locul meu.

(Iese.)

FERIA

Ce bun e astăzi suveranul!

MEDINA SIDONIA

Spune
Că e un zeu! Cu mine-așa a fost.

FERIA

Ţi-ai meritat norocul, amirale!
Mă bucur foarte mult.

UN GRANDE

Şi eu.

ALTUL

Şi eu.

AL TREILEA

Eram îngrijorat. Un general
Atît de vrednic cum sînteţi!

PRIMUL

Monarhul
N-a fost mărinimos cu dumneavoastră
Ci numai drept.

LERMA

(trecînd pe lîngă Medina Sidonia)
Cît de bogat ajuns-aţi
Deodată numai doar cu două vorbe?
(Toţi ies.)

SCENA 8

Cabinetul regelui.
Marchizul de Posa, Ducele de Alba.

POSA

(intrînd cu ducele)
Vrea să-mi vorbească? Mie? Nu se poate!
O fi alt nume. Şi ce oare vrea
Cu mine?

ALBA

Vrea atît: să vă cunoască.

POSA

Din curiozitate! E păcat
De timpul irosit degeaba. Viața
Se duce-atît de repede.

ALBA

Vă las
În grija stelei dumneavoastră bune.
Monarhul e în mîna dumneavoastră,
Deci folosiți-vă și cît mai bine,
De clipa asta; dacă o veți pierde,
Va fi din vina dumneavoastră numai.

(Iese.)

SCENA 9

POSA

(singur)

Da, bine-ai spus. Să folosesc o clipă
Ce vine-o dată numai. Da, curteanul
Acesta m-a învățat de bine — dar
Nu bine-n felul lui ci-n felul meu.

(Face cîțiva pași încoace și încolo.)

Ce caut însă eu aici? Să fie
Doar numai o-ntîmplare că aceste
Oglinzi răsfrîng acuma chipul meu,
Că tocmai eu din mii și mii de oameni
Am fost ales să mă ivesc deodată

În gîndurile regelui? Să fie
O întîmplare? Poate chiar mai mult...
Ce-i oare întîmplarea decît piatra
Ce prinde viață-n mîna unui sculptor?
De providență-i dată întîmplarea
Dar omul trebuie s-o mînuiască...
Orice-ar vrea regele cu mine, eu...
Eu știu ce vreau cu el... Dac-aș putea
Doar o scînteie de-adevăr s-arunc
În sufletul despotului, ce rodnică
S-ar dovedi în mîna providenței!
Tot ce mi s-a părut că-i întîmplare
Ar fi atunci un lucru chibzuit
Mai dinainte. Fie cum o fi,
Eu cu credința asta voi lucra.

(Face cîțiva pași încoace și încolo și se oprește în fața unui tablou. Regele apare în odaia de alături, unde dă cîteva ordine. Apoi intră și se uită cîtva timp la marchiz fără ca acesta să-l vadă.)

SCENA 10

Regele, Posa

Posa cînd îl vede pe rege, se duce la el și pune un genunchi în pămînt în fața lui, apoi se ridică și rămîne foarte liniștit în așteptare.

REGELE

(privindu-l cu mirare)
Ai mai venit aici?

POSA

Nu.

REGELE

Ai adus
Servicii mari coroanei. Pentru ce

Ai stat de mulțumirea mea departe?
În amintirea mea sînt foarte mulți;
Și numai domnu-i atotștiutor.
Se cuvenea ca făr-a fi chemat
Să vii la rege. De ce n-ai venit?

POSA

Abia de două zile m-am întors
În țară, sire.

REGELE

Nu vreau să rămîn
Dator acelora ce mă slujesc.
Deci poți să-mi ceri acuma o răsplată.

POSA

De ocrotirea legilor mă bucur
Și mi-i destul.

REGELE

De-această ocrotire
Se poate bucura și-un ucigaș.

POSA

Cu-atît mai mult un vrednic cetățean.
Aceasta, sire, mie îmi ajunge.

REGELE

(aparte)

Ce simț al demnității! Ce curaj!
Era de așteptat. Așa-l și vreau
Pe spaniol. Îmi place, chiar cînd cupa
De plină ce-i se varsă.

(Tare.)

Ai plecat
Din slujba mea. De ce?

POSA

M-am dat în lături
Ca să dau locul altuia mai bun.

REGELE

Îmi pare rău. Cînd oameni de-acest soi
Se dau deoparte, statul pierde mult.
Sau, poate, slujba ce-o îndeplineai
Ți s-a părut prea ne-nsemnată pentru
Destoinicia dumitale?...

POSA

Nu.
Sînt sigur că un bun cunoscător
De suflete-omenești ar fi văzut
De la-nceput ce pot și ce nu pot.
Sînt recunoscător pentru răsplata
Ce-mi dăruiește maiestatea voastră
Cînd îmi arată buna sa părere.
Și totuși...

(Se oprește brusc.)

REGELE

Stai la gînduri?

POSA

Maiestate,
Mărturisesc că nu sînt pregătit
Să-mbrac în vorbe de supus al vostru
Tot ce-am gîndit ca cetățean al lumii;
Fiindc-atunci cînd m-am îndepărtat
Pe totdeauna de coroană,
N-am socotit că trebui' să vă spun
Pricina pentru care am plecat.

REGELE

Atît de slabă e pricina asta?
Sau crezi că e primejdios s-o spui?

POSA

De am răgaz s-o spun în întregime
Mi-aş pune cel mult viaţa în primejdie.
Dar dacă nu-mi îngăduiţi aceasta,
Las la o parte adevărul. Dacă
E vorba să aleg acum dispreţul
Sau să aleg dizgraţia... mai bine
Vreau să mă socotiţi drept vinovat
Decît nebun...

REGELE

(în aşteptare)

Da, spune.

POSA

Eu nu pot
Să fiu un servitor regesc.
(Regele îl priveşte mirat.)
Nu vreau
Să-nşel cumpărătorul, sire. Dacă
Vreţi să mă folosiţi, vreţi negreşit
Ca tot ce fac să fie dinainte
Cu de-amănuntul bine cîntărit.
Vreţi numai braţul şi curajul meu
La luptă, numai mintea mea la sfaturi.
Şi scopul cel din urm-al faptei mele
Nu va fi fapta însăşi, ci încuviinţarea
Pe care-o dobîndeşte de la tron.
Dar pentru mine-o faptă de ispravă
E preţioasă-n sine. Fericirea,
Pe care regele prin mîna mea

Ar semăna-o, aş putea eu singur
S-o semăn şi atunci ar fi un lucru
Ales de mine şi o bucurie
Iar nu o datorie-ndeplinită.
Vreţi asta? Maiestatea voastră poate
Să rabde în creaţiunea sa
Un creator străin? Nici eu nu pot
Să mă scobor atîta-ncît s-ajung
O daltă-acolo unde pot fi sculptor.
Mi-i dragă, sire, omenirea-ntreagă
Şi într-o monarhie eu nu pot
Să mă iubesc decît pe mine însumi.

REGELE

Înflăcărarea asta se cuvine
Să fie lăudată. Poţi să faci
Un lucru bun care să mulţumească
Pe-un patriot cît şi pe-un înţelept.
Încearcă de găseşte-n vreun regat
De-al meu dregătoria potrivită
Cu-acest înalt avînt al dumitale.

POSA

Eu nu găsesc nici una.

REGELE

Cum aşa?

POSA

Ceea ce maiestatea voastr-ar vrea
Cu ajutorul meu să răspîndească
E fericirea oamenilor? Oare
E fericirea pe care-aş dori-o
Eu oamenilor numai din iubire?
Tare mă tem că maiestatea voastră

S-ar cam feri de-această fericire.
Politica regală a creat
O fericire nouă; ea mai are
Destule bogății ca s-o plătească.
Și-n inimi a stîrnit dorințe noi
Pe care le-mplinește această fericire.
Ea bate pe monede adevărul,
Un adevăr ce-i place ei. Și-aruncă
Orice monedă, alta decît asta.
Dar ce-i destul pentru coroană este
Destul și pentru mine? Poate oare
Iubirea mea frățească să îndure
Năpăstuirea semenilor mei?
Cum pot să cred că-s fericiți cînd ei
N-au dreptul să gîndească?... Nu mă puneți
Pe mine să împart o fericire
Pe care dumneavoastr-ați hotărît-o.
Nu vreau să răspîndesc moneda asta.
Nu pot să fiu un servitor regesc.

REGELE

(brusc)

Atunci ești protestant.

POSA

(după o clipă de gîndire)

Credința, sire,
Pe care o aveți e și a mea.

(După o pauză.)

Am fost rău înțeles. Chiar mă temeam
Că am să fiu. Vedeți acuma, sire,
Cum se ridică vălul de pe taina
Regalității. Cine poate spune
Că pentru mine mai e sfînt un lucru
De care nu-mi mai este frică? Sînt
Primejdios fiindc-am cugetat

La mine însumi? Nu sînt, maiestate.
Dorințele-mi se-nmormînteaz-aici.

(Își duce mîna la piept.)

Ridicola turbare-a înnoirii,
Care nu face decît să sporească
Povara lanțului ce nu-i în stare
Să-l sfarme, nu mă-nflăcărează. Vremea
De astăzi pentru idealul meu
Nu-i coaptă încă. Sînt un cetățean
Al vremurilor care vor veni.
De ce vă tulburați? Poate-un tablou
Să vă-nspăimînte? Doar cu o suflare
Îl nimiciți.

REGELE

Și sînt eu cel dintîi
Ce te cunoaște sub această latură?

POSA

Sub asta... da!

REGELE

(se ridică, face cîțiva pași și se oprește apoi în fața marchizului)
(aparte)

Nou cel puțin e tonul!
Da, lingușirea repede se stinge
Și imitația-njosește-un om
De merit. Totuși s-ar putea-ncerca
Și alte mijloace. Și de ce nu?
Surprinderea adesea izbutește.

(Tare.)

Dacă așa vezi lucrurile — uite,
Eu mă gîndesc să-nființez la curte
O slujbă care pentru-un om de cuget...

POSA

Ce mică şi umilă socotiţi
Că-i demnitatea omenească, sire!
Chiar şi-n ce spune un om liber
Vedeţi doar vicleşugul linguşirii.
Dar cred că ştiu de ce gîndiţi aşa.
De vină sînt tot oamenii; *ei singuri*
Şi-au lepădat nobleţea şi ei singuri
S-au scoborît la treapta asta joasă.
Fug îngroziţi de nobila fantomă
A demnităţii sufletului lor,
Se lăfăiesc în josnicia lor
Şi lanţurile şi le-mpodobesc
Cu-nţelepciune laşă şi-apoi spun
Că-i o virtute mare să le poarte
Cu cuviinţă. Lumea aţi primit-o
Aşa. Şi gloriosul dumneavoastră
Părinte a primit-o tot la fel.
Cum să aveţi faţă de oameni stimă,
Văzîndu-i cît sînt de schimonosiţi?

REGELE

E oarecare adevăr în asta.

POSA

Dar ce păcat! Cînd aţi luat pe om
Din mîna creatorului suprem
Făcînd din el un lucru-al dumneavoastră
Şi cînd v-aţi dat drept dumnezeu acestei
Făpturi nou-zămislite, aţi uitat
Un singur amănunt: că aţi rămas
Şi dumneavoastră om, un om ieşit
Din mîna creatorului suprem.
Aţi suferit şi aţi dorit la fel
Cu orice muritor. Şi aţi avut

Nevoie de iubire. Unui zeu
Nu-i poți aduce însă decît jertfe
Și-n fața lui doar tremuri și te rogi.
Schimbare jalnică! Nefericită
Întoarcere pe dos a firii! Dacă
Ați scoborît pe om pîn' ce-a ajuns
Un instrument pe care să cîntați
Așa cum vreți, nu mai rămîne nimeni
Cu care să vă bucurați
De vraja cîntecului.

REGELE

(aparte)

Tot ce spune
Mă mișc-adînc.

POSA

Această jertfă însă
Nimic nu-nseamnă pentru dumneavoastră.
De-aceea chiar și sînteți unic
Și singurul de felul dumneavoastră.
Cu prețu-acesta sînteți zeu. Și groaznic
Ar fi dacă *n-ar fi* așa și dacă
Cu prețu-acesta, adică zdrobind
Atîtor milioane de oameni fericirea,
N-ați cîștiga și dacă libertatea
Pe care-ați nimicit-o ar ajunge
Pentru a-mplini dorința dumneavoastră!
Și-acum să plec, vă rog, îngăduiți-mi.
Ceea ce vreau s-arăt mă-nflăcărează.
Mi-i inima prea plină și ispita
De-a mi-o deschide e prea tare
În fața singurului om din lume
Căruia pot să i-o deschid...

(Contele de Lerma intră și vorbește în șoaptă cu regele. Acesta îi face semn să plece și rămîne ca mai înainte.)

REGELE

(către Posa, după ce iese Lerma)

Urmează!

POSA

(după o pauză)

Știu, sire, cît de prețios...

REGELE

Aveai
De spus încă ceva. Sfîrșește.

POSA

Sire!
Eu vin acum din Flandra și Brabant.
Ce mîndre țări, bogate și mănoase!
Și ce popor voinic și cît de bun!
Și mă gîndeam că trebuie să ai
O mare bucurie-atunci cînd ești
Părintele poporului acestuia...
În drum am întîlnit grămezi de oase
De oameni ce fuseser-arși pe rug.

(Se oprește, privește drept în ochi pe rege, care caută să-i înfrunte privirea, dar, tulburat, își lasă ochii în jos.)

Aveți dreptate. *Trebuie* să faceți
Așa. Dar că *puteți* să faceți ceea
Ce vi se pare că-i de trebuință
M-a uluit și m-a cutremurat.
Păcat că-n timp ce zace-n sînge, jertfa
Nu prea e-n stare să înalțe-un cîntec
De slavă jertfitorului! Păcat
Că scriu istoria doar oameni numai

Şi nu fiinţe mai înalte... Veacuri
Mai blînde au să vie după veacul
Lui Filip; vor aduce-o-nţelepciune
Mai bună. Fericirea omenirii
Va sta lîngă măririle domneşti.
Şi statul nu-şi va irosi copiii
Şi sila însăşi o să fie-umană.

REGELE

Crezi c-au să vie acele blînde veacuri
Dacă m-aş teme-acuma de blestemul
Veacului meu? În Spania, cum vezi,
Hălăduiesc în pace cetăţenii,
Şi *pacea asta* vreau s-o dau eu Flandrei.

POSA

(brusc)

Da, pacea unui cimitir! Şi vreţi
Să isprăviţi ce-aţi început? Speraţi
S-opriţi schimbarea ce-n creştinătate
Se-ntîmpl-acuma, primăvara asta
Obştească ce întinereşte lumea?
Vreţi dumneavoastră singur în Europa
S-opriţi şi îndărăt să-mpingeţi roata
Destinului întregii lumi ce merge
Necontenit tot înainte, vreţi
Să-i prindeţi spiţele c-un braţ de om?
Nu veţi putea! Fug mii şi mii din ţară,
Săraci dar bucuroşi. Şi cetăţenii
Pe care-i pierdeţi astfel din pricina credinţei
Sînt cei mai buni. Cu braţele deschise
Primeşte pe fugari Elisabeta
Şi Anglia mai tare înfloreşte
Cu meşteşugurile ţării noastre.
Grenada e pustie, părăsită
De sîrguinţa noilor creştini.

Şi mult se bucură-Europa cînd
Pe duşman îl vede sîngerînd
De rănile ce şi le face singur.

(Regele e mişcat. Posa observă asta şi se apropie de el.)

Vreţi să sădiţi pentru eternitate
Şi moarte semănaţi? Un lucru silnic
Cum este-acesta nu va dăinui
Mai mult decît acela care-l face.
Tot ce clădiţi, cu nerecunoştinţă
Va fi primit. Aţi înfruntat zadarnic
Natura şi zadarnic aţi jertfit
O mare viaţă de monarh în planuri
De dărîmare. Omul e mai mult
Decît îl socotiţi. El se va smulge
Din lanţurile amorţelii şi
Va cere iarăşi dreptul lui cel sfînt.
Şi numele-o să vi-l arunce-alături
De-acela al lui Neron şi Busiris.
Şi-mi pare rău... Fiindcă sînteţi bun.

REGELE

De unde ştii acestea toate?

POSA

(cu înflăcărare)

Ştiu!
Da, ştiu. O, daţi-ne-napoi
Ce ne-aţi luat! Lăsaţi, mărinimos
Cum trebuie să fie-un om puternic,
Să curgă fericirea peste lume
Din cornu-mbelşugării dumneavoastră.
Lăsaţi în ţara asta să-nflorească
Şi să dea roade spiritele. Daţi,
O, daţi-ne-napoi ce ne-aţi luat!
Fiţi peste milioane de regi rege!

(Se apropie cu îndrăzneală de rege și îl privește țintă, cu priviri înflăcărate.)

O, dacă elocvența celor mulți,
Ce iau prin mine parte la această
Măreață clipă, mi-ar însufleți
Cuvintele și dacă raza care
V-o văd în ochi s-ar preschimba în flăcări!...
Zvîrliți această îndumnezeire
Ce-i nefirească și ne nimicește.
Fiți pentru noi un glorios exemplu
De ceea ce-i adevărat și veșnic.
O, niciodată, niciodată-un om
N-avu prilejul să-ntrebuințeze
Puteri atît de mari, dumnezeiește.
Toți regii Europei se închină
În fața Spaniei. E vremea, sire!
Pășiți în fruntea regilor Europei.
O trăsătură de condei și lumea
O făuriți din nou. Dați libertate
Gîndirii!

(I se aruncă la picioare.)

REGELE

(uimit, își întoarce la început fața, apoi și-o îndreaptă iar spre Posa)

Ce ciudat entuziast!
Ridică-te... Ridică-te...

POSA

Priviți
Natura-n toată măreția ei!
Pe libertate este-ntemeiată.
Și ce bogată-i ea prin libertate!
El, ziditorul cel atotputernic,
Arunc-un vierme într-un strop de rouă
Și chiar în spațiul mort al putrezirii
Dă drumul unei libere voințe.

Creațiunea dumneavoastră însă
Ce strîmbă e și ce săracă este!
O frunză dacă a foșnit, stăpînul
Creștinătății tremură de frică.
Orice virtute-o contemplați cu teamă.
El însă, ca să nu neliniștească
Ființa splendidă a libertății,
Mai bine lasă-n cosmosul său hoarda
Cumplit-a răului dezlănțuită.
Artist suprem, pe el nu-l vede nimeni;
Se-nvăluie modest în legi eterne.
Un om cu spirit liber *pe acestea*
Le vede, dar pe dînsul nu, și-și spune:
„De ce un zeu? Mi-ajunge lumea-n sine."
Nici o evlavie nu-l proslăvește
Mai bine decît pîngărirea asta
A unui spirit liber.

REGELE

Și ai vrea
Să-ncerci să-ntruchipezi acest model
Sublim în oameni din regatul meu?

POSA

Aceasta, sire, numai dumneavoastră
Puteți s-o faceți. Hărăziți puterea
Regească numai fericirii
Popoarelor, puterea asta care
Fu pîn-acuma hărăzită numai
Splendoarei tronului. Dați omenirii
Noblețea ei pierdută. Cetățeanul
Să fie iar ce-a fost, adică țelul
Coroanei să nu aibă nici o altă
Îndatorire decît să respecte
În ceilalți drepturi ca și ale lui.
Cînd omul sie însuși o să fie
Redat și va ști iar cît prețuiește

Și va-nflori pe lume libertatea;
Cînd, sire, din regatul dumneavoastră
Veți face cea mai fericită țară
Din lumea-ntreagă, da, atunci veți fi
Dator să cuceriți întreaga lume.

REGELE

(după o pauză lungă)

Ți-am dat prilej să spui tot ce dorești.
Eu știu că într-o minte-așa cum este
A dumitale, lumea se-oglindește
Altfel decît în alte minți; de-aceea
Nu te măsor cu norme-obișnuite.
Mi-ai spus — și mie cel dintîi — tot ceea
Ce ai pe suflet. Cred fiindcă știu.
Și pentru c-ai ascuns pînă acum
Păreri de-acestea zămislite-n flăcări,
Pentru c-ai fost modest și înțelept,
Vreau, tinere, să uit că le-am aflat
Și cum anume le-am aflat. Ridică-te.
Am să răspund năvalnicului tînăr
Nu ca monarh, ci ca un om bătrîn.
Vreau asta pentru că așa doresc.
Într-o natură bună chiar otrava
Se schimbă-n ceva bun. Un lucru însă:
Să te ferești de Inchiziția mea,
Rău mi-ar părea...

POSA

Adevărat?

REGELE

(tulburat de privirea lui)

Eu încă
N-am întîlnit un om la fel. Marchize,
Te-nșeli. Crezi despre mine prea mult rău.
Nu vreau să fiu un Neron. Nu, nu vreau
Să fiu un Neron pentru dumneata.

Nu vreau să piară orice fericire
Sub stăpînirea mea. Și dumneata
Poți să urmezi în voie să fii om
Sub ochii mei...

POSA

(brusc)

Și ceilalți cetățeni?
O, nu de mine era vorba, sire!
Nu treburile mele le-apăram.
Ce faceți cu supușii dumneavoastră?

REGELE

Fiindcă știi atît de bine cum
O să mă judece posteritatea,
Vreau ca să afle de la dumneata
Cum m-am purtat cu oamenii atunci
Cînd în sfîrșit, am întîlnit un om.

POSA

O! cel mai drept din regi să nu ajungă
Cel mai nedrept! În Flandra dumneavoastră
Sînt mii și mii mai buni decît sînt eu
Și totuși — trebuie să spun acuma —
Vedeți în fața asta blîndă, poate,
Întîia oară libertatea.

REGELE

(grav și domol)

Lasă
Aceasta, tinere. Ai să gîndești
Altminteri cînd ai să-i cunoști pe oameni
Cum îi cunosc. Aș vrea să te mai văd.
Cu ce-aș putea să te îndatoresc?

POSA

Lăsați-mă cum sînt. Cum m-ați privi
Dacă pe mine-acum m-ați cumpăra
Ca și pe ceilalți?

REGELE

Eu mîndria asta
N-o sufăr. Ești cu-ncepere de astăzi
În slujba mea. Nici o împotrivire!
Va fi așa cum spun.

(După o pauză.)

Dar ce voiam?
Voiam să aflu parcă adevărul...
Și am găsit ceva mai mult... Marchize,
Ai tot vorbit de mine ca monarh
Dar nu ca om.

(Văzînd că marchizul e nedumerit.)

Da, da, te înțeleg.
Dar dacă sînt nefericit ca tată,
Nu pot să fiu ca soț mai fericit?

POSA

Dacă un fiu plin de speranță, sire,
Și dacă o soție iubitoare
Dau dreptul unui muritor să creadă
Că-i fericit, atunci vă bucurați
De amîndouă-aceste fericiri.

REGELE

(sumbru)

Nu, nu sînt fericit. Și niciodată
Nu mi-am dat seama de aceasta cum
Îmi dau acum.

(Îl privește cu durere pe Posa.)

POSA

Prințul e bun și nobil.
Așa l-am cunoscut întotdeauna.

REGELE

Eu însă l-am mai cunoscut și altfel.
Ce mi-a luat el, nici o coroană
Nu este-n stare să înlocuiască:
O vrednică regină...

POSA

Sire, cine
Are-ndrăzneala?...

REGELE

Lumea! Calomnia!
Eu însumi!... Iată, am aici dovezi
Care-i condamnă pe-amîndoi. Mai sînt
Și altele care mă fac să cred
Îngrozitoare lucruri. Dar, marchize,
Chiar una singură mi-i greu s-o cred...
Și cine-o-nvinuiește?... De-ar fi fost
Ea-n stare să se necinstească-atîta,
Atunci cu-atît mai mult e de crezut
Că Eboli-a rostit o calomnie.
Călugărul și el pe amîndoi
Știu că-i urăște. Și nu mai știu oare
Că ducele clocește răzbunare?
Soția mea-i mai bună decît toți.

POSA

Și-apoi, în sufletul femeii, sire,
Mai e ceva sublim care se-nalță
Deasupra aparenței și deasupra
Bîrfelii: e virtutea femeiască.

REGELE

Da, asta spun şi eu. E greu să cazi
Atît de jos cum zice-se-a căzut
Regina. Nu se rup aşa uşor,
Cum ar dori să mă convingă ei,
Acele fine lanţuri ale cinstei.
Marchize, dumneata-i cunoşti pe oameni.
De-un om ca dumneata am dus eu lipsă.
Eşti bun, voios, şi îi cunoşti pe oameni.
De-aceea te-am ales...

POSA

(uimit şi speriat)

Pe mine, sire?

REGELE

Ai stat în faţa regelui şi n-ai
Cerut nimica pentru dumneata.
Aceasta-i pentru mine-un lucru nou.
Ai să fii drept şi nu vei fi-nşelat
De patimi. Vezi-l îndeaproape
Pe fiul meu. Şi inima reginei
S-o cercetezi. Îţi dau îngăduinţa
De-a sta-ntre patru ochi cu ea de vorbă.
Şi-acum, mă lasă singur.

(Trage clopoţelul.)

POSA

Pot să plec
Măcar cu o speranţă împlinită?
Ar fi atunci cea mai frumoasă zi
Din viaţa mea.

REGELE

(îi dă mîna să i-o sărute)

Nici pentru mine ziua
De astăzi nu-i pierdută.

*(Marchizul se ridică şi iese.
Intră contele de Lerma.)*

Cavalerul
La mine va intra oricînd neanunţat.

ACTUL AL PATRULEA

SCENA 1

Salon la regina.
Regina, ducesa de Olivarez, prinţesa de Eboli, contesa Fuentes şi alte doamne

REGINA

(ridicîndu-se, către ducesa de Olivarez)

Deci cheia nu s-a mai putut găsi...
Atunci caseta trebuieşte spartă
Şi chiar acum...

(Către Eboli, care se apropie de dînsa şi îi sărută mîna.)

Bine-ai venit, prinţesă.
Mă bucur că te văd iar sănătoasă...
Cam palidă!...

FUENTES

(cu oarecare răutate)

E-o febră rea ce-atinge
În chip ciudat întotdeauna nervii...
Ce zici, prinţesă?

REGINA

Aș fi vrut să vin
Ca să te văd, dar știi că nu se poate...

OLIVAREZ

Prințesa Eboli n-a prea dus lipsă
De musafiri...

REGINA

Cred asta foarte bine...
Dar ce ai? Tremuri.

EBOLI

Nu, nu, maiestate...
Îngăduiți-mi, rogu-vă, să plec.

REGINA

Prințesă, ești bolnavă, mai bolnavă
Decît ai vrea să credem noi că ești.
Chiar statul în picioare te-obosește.
Contesă, vezi, ajut-o să se-așeze
Pe taburet...

EBOLI

La aer mi-i mai bine.

(Iese.)

REGINA

Contesă, du-te după ea... Desigur
Că boala încă n-a trecut...

(Intră un paj și vorbește ceva cu ducesa de Olivarez, care se întoarce apoi către regină.)

OLIVAREZ

Marchizul
De Posa, maiestate... A venit
Din partea maiestății sale regelui.

REGINA

Să intre.

(Pajul se duce și deschide lui Posa.)

SCENA 2

Aceiași, Posa.
Posa pune un genunchi în pămînt în fața reginei, care îi face semn să se ridice.

REGINA

Ce porunci dă soțul meu?
Pot față de ceilalți?...

POSA

Ce am de spus
E numai pentru maiestatea voastră.

(Doamnele pleacă la un semn al reginei.)

SCENA 3

Regina, Posa

REGINA

(mirată)

Nu-mi vine să-mi cred ochilor, marchize.
Trimis aici de rege?

POSA

Vi se pare
Atît de straniu? Mie nu.

REGINA

Atunci
Să știi că lumea a sărit din loc.
Mărturisesc că dumneata și *el*
Deodată împreună...

POSA

E puțin
Cam neobișnuit... Se poate... Vremea
De astăzi plină-i de ciudate lucruri.

REGINA

Cel mai ciudat e-acesta.

POSA

Hai să zicem
Că m-am lăsat adus pe calea dreaptă,
Că sînt sătul de-a mai juca la curtea
Lui Filip pe originalul! Cine
Vrea să slujească oamenilor trebuie
Să se așeze-n rînd cu ei. De ce
Să se îmgîmfe-n straie de sectar?
Să zicem că-i așa... Ce om pe lume
E-atît de fără vanitate-ncît
Să nu încerce-a-și apăra credința?
Să zicem c-aș umbla s-așez pe tron
Pe cineva de-același crez cu mine...

REGINA

Nu, nu, marchize, nici în glumă chiar
Eu nu te-aș crede-n stare de această

Naivă-nchipuire. Nu ești omul
Ce-și pune-n gînd să fac-un lucru care
Nu poate fi-mplinit.

POSA

Dar tocmai asta
E întrebarea...

REGINA

Aș putea cel mult
Să cred, marchize — și asta m-ar mira
Din parte-ți—aș putea cel mult să cred...

POSA

Că sînt cu două fețe. S-ar putea.

REGINA

Sau, cel puțin, nesincer. Suveranul
Nu cred că mi-a trimis prin dumneata
Ce ai să-mi spui.

POSA

Nu.

REGINA

Crezi că scopul bun
Înnobilează mijloacele rele?
Și — iartă-mi îndoiala asta — poate
Mîndria-ți nobilă să-ndeplinească
Această slujbă? Nu prea pot să cred.

POSA

Nici eu n-aş crede dacă n-ar fi vorba
Decît să-nşel pe rege. Nu vreau asta
Şi cred că-l voi sluji acum mai bine
Decît mi-a spus chiar el.

REGINA

Acuma văd
Că ai rămas acelaşi... El ce face?

POSA

Monarhul?... Chiar acum mă şi răzbun
De felul aspru-n care m-aţi privit.
Ceea ce eu nu mă grăbesc să spun
Nici maiestatea voastră nu prea are
De ce să se grăbească s-afle. Totuşi
O să aflaţi. Vă roagă suveranul
Ca pe ambasadorul Franţei astăzi
Să nu-l primiţi. Aceasta mi-i solia.
Şi-am împlinit-o.

REGINA

Asta-i tot, marchize,
Ce ai din partea lui a-mi spune?

POSA

Asta
Mă-ndreptăţeşte-acum să fiu aici.

REGINA

Nu vreau să ştiu ceea ce-ar trebui
Să fie poate-o taină pentru mine.

POSA

Da, maiestate. Trebuie. N-aţi fi
Aşa cum sînteţi, dacă m-aş grăbi
Despre-anumite lucruri să vorbesc
Şi să vă spun că sînt pe-aicea oameni
De care-i bine să vă cam feriţi.
Cu dumneavoastră însă nu-i nevoie.
Primejdia în preajma voastră poate
Să se ivească şi să piară iară,
Dar nu-i nevoie s-o aflaţi. Aceasta
Nu se cuvine să alunge somnul
De aur de pe fruntea unui înger. .
De altfel, nu de asta am venit.
Don Carlos...

REGINA

Cum era cînd l-ai văzut?

POSA

Ca înţeleptu-acela a cărui dragoste
De adevăr contemporanii lui
I-au socotit-o drept nelegiuire;
Şi tot aşa de hotărît să moară
Pentru iubirea sa ca şi acela
Pentru a lui. Aduc puţine vorbe.
În schimb, aicea iată-l chiar pe dînsul.

(Îi dă o scrisoare.)

REGINA

(după ce a citit)

Neapărat vrea să-mi vorbească — zice.

POSA

Şi eu zic.

REGINA

Dar va fi el fericit
Cînd va vedea cu ochii lui că eu
Nu-s fericită?

POSA

Nu, dar o să fie
Mai hotărît şi mai grăbit la fapte.

REGINA

Cum asta?

POSA

Ducele de Alba este
Trimis în Flandra.

REGINA

Ştiu.

POSA

Şi suveranul
Nu poate să-şi ia vorba înapoi.
Noi îl cunoaştem. Dar e-adevărat
Că prinţul nu mai poate să rămîie
Aici şi-acum cu nici un preţ. Şi Flandra
Nu trebuie jertfită.

REGINA

Poţi să-mpiedici
Aceasta?

POSA

Da... Se poate. Este-un mijloc
Dar e aproape tot atît de rău
Ca şi primejdia. Şi-i nebunesc
Ca deznădejdea. Nu ştiu însă altul...

REGINA

Şi care este?

POSA

Da, am să vi-l spun;
Dar numai dumneavoastră, maiestate.
Şi numai de la dumneavoastră Carlos
Îl poate-afla fără să-i fie groază;
Căci numele ce-l poartă e cam aspru...

REGINA

Răscoală...

POSA

Trebuie să nu asculte
De rege şi să plece la Bruxelles
Pe-ascuns. Flamanzii îl aşteaptă toţi
Cu braţele deschise. La chemarea-i,
Aleargă toate Ţările de Jos;
Şi cauza cea dreaptă se-ntăreşte
Cu ajutorul unui fiu de rege;
Şi tronul Spaniei va tremura

La zăngănitul armelor din Flandra;
Şi ceea ce monarhul la Madrid
N-a vrut să-i dea acuma, la Bruxelles
O să-i îngăduiască.

REGINA

Ai vorbit
Cu dînsul astăzi şi socoţi că toate
Aceste lucruri s-ar putea?

POSA

Da, tocmai
Fiindcă am vorbit cu dînsul astăzi.

REGINA

(după o pauză)

Ceea ce-mi spui mă sperie şi totuşi
M-atrage. Cred că ai dreptate. Planul
E îndrăzneţ şi tocmai pentru asta
Cred eu că-mi place. Am să mă gîndesc.
Şi prinţul ştie?

POSA

Cred că e mai bine
Să-l afle chiar din gura dumneavoastră.

REGINA

De netăgăduit! Ideea-i mare.
Atîta doar că prinţu-i tînăr...

POSA

Asta
Nu-i rău de loc. El va găsi acolo
Pe Egmont[1] și pe Wilhelm de Orania,[2]
Oșteni destoinici și cu vechi renume,
Mult prețuiți de împăratul Carol,[3]
Și tot atît de înțelepți la sfat
Pe cît sînt de viteji în bătălie.

REGINA

(cu vioiciune)

Da. Planul e frumos și mare. Prințul
Îl va îndeplini, știu bine. Rolul
Pe care-l joacă în Madrid acuma
Mă umilește și pe mine. Eu
Făgăduiesc că Franța îi va da
Tot ajutorul. La fel și Savoia.
Sînt de părerea dumitale; prințul
Va trebui să-nceapă să lucreze.
Dar toate-acestea cer mulți bani.

POSA

Sînt bani.

REGINA

Găsesc și eu.

---

1 Nobil din Țările de Jos. A trăit în secolul al XVI-lea și a luptat pentru eliberarea țării de sub stăpînirea Spaniei. Ducele de Alba l-a condamnat la moarte (n.r.)

2 Conducătorul luptei de eliberare a Țărilor de Jos de sub stăpînirea Spaniei. A fost ucis din ordinul lui Filip al II-lea, regele Spaniei (n.r.).

3 E vorba de Carol al V-lea (Quintul), rege al Spaniei și împărat al Germaniei (n.r.).

POSA

Deci pot să-i dau speranța
Că va putea să vie să vă vadă?

REGINA

Să mă gîndesc.

POSA

El ar dori să aibă
Din partea dumneavoastră un răspuns.
I-am spus că nu mă-ntorc cu mîna goală.
(Întinde reginei carnetul său)
Doar două rînduri.

REGINA

(după ce scrie)
Și pe dumneata
Cînd te mai văd?

POSA

Cînd vreți și cît de des.

REGINA

Cînd vreau și cît de des? Dar ce-i, marchize?
Cum să-nțeleg această libertate?

POSA

În chipul cel mai simplu cu putință.
Destul e că vă bucurați de ea.
Reginei mele asta îi ajunge.

REGINA

(brusc)

Ce bine mi-ar părea cînd libertatea
Ar izbuti odată să-și găsească
În Europa adăpostu-acesta
Și dacă l-ar găsi cu ajutorul
Lui Carlos!... Fii încredințat, marchize,
Că sînt de partea voastră.

POSA

(cu înflăcărare)

O! știam
Că am să fiu aicea înțeles...

(Olivarez apare la ușă)

REGINA

(cu răceală)

Tot ceea ce sosește de la rege
E lege pentru mine. Deci plecați
Și-ncredințați-l de-ascultarea mea.

(Îi face un semn și marchizul iese.)

SCENA 4

O galerie.
Don Carlos, contele de Lerma.

CARLOS

Aici putem vorbi nestingheriți.
Ce-aveai să-mi spui?

LERMA

Alteța voastră are
Aici la curte un prieten bun.

CARLOS

(tresărind)

Pe care nu-l știam? Ce vrei să zici?

LERMA

Vă rog să mă iertați că am aflat
Mai mult decît se cuvenea să aflu.
Dar cel puțin, alteță, totul vine
De la un om cu cinste și credință...
Pe scurt, știu totul chiar prin mine însumi.

CARLOS

De cine-i vorba?

LERMA

De marchizul Posa.

CARLOS

Da, și?

LERMA

Dacă cumva marchizul știe
Mai multe lucruri despre-alteța voastră
Decît s-ar cuveni, așa cum mie
Aproape că mi-i teamă...

CARLOS

Cum anume?

LERMA

A fost la rege.

CARLOS

Da?

LERMA

Vreo două ceasuri
De vorbă-n cea mai mare taină.

CARLOS

Şi?

LERMA

De fleacuri negreşit că n-au vorbit.

CARLOS

Desigur.

LERMA

Numele alteţei voastre
L-am auzit cam des.

CARLOS

Nădăjduiesc
Că asta nu-i semn rău.

LERMA

Azi dimineață,
Chiar în iatacul maiestății sale
Fu vorba de regina într-un chip
Cu totul enigmatic...

CARLOS

(tulburat, se dă cu un pas înapoi)

Conte Lerma!

LERMA

Și cînd marchizul a ieșit, monarhul
Mi-a poruncit ca de-astăzi înainte
Să-l las neanunțat să intre.

CARLOS

Asta
E mult, într-adevăr!

LERMA

Alteță, este
Ceva ce nu s-a pomenit de cînd
Slujesc pe rege.

CARLOS

Mult! Da, foarte mult!
Și... cum... cum a fost vorba de regină?

LERMA

(se dă cu un pas înapoi)

Alteță, nu! Aceasta-i împotriva
Îndatoririi mele...

CARLOS

Ce ciudat!
Îmi spui un lucru și-altul mi-l ascunzi.

LERMA

Pe cel dintîi eram dator să-l spun
Alteței voastre; de cel de-al doilea
Eu sînt răspunzător față de rege.

CARLOS

Da, ai dreptate.

LERMA

Pe marchiz îl știu
Drept om de-onoare.

CARLOS

Deci l-ai cunoscut
Așa cum este.

LERMA

Orișice virtute
E fără pată pînă-n clipa cînd
O pui la încercare.

CARLOS

Uneori
E fără pată chiar și dup-aceea.

LERMA

Favoarea unui rege nu-i un lucru
Neînsemnat. E-o undiță de aur
De care multe tari virtuți s-au prins.

CARLOS

O, da.

LERMA

Și-adesea-i bine să dezvălui
Ceea ce nu se poate-ascunde.

CARLOS

Da,
E bine! Totuși, după cum ai spus,
Știi că marchizu-i om de-onoare.

LERMA

Dacă
Mai este încă, îndoiala mea
Nu-l va strica de loc și dumneavoastră
Aveți atunci un îndoit cîștig.

(Vrea să plece.)

CARLOS

(se duce după el și îi strînge mîna)

Un întreit cîștig!... Ești om de suflet!
Am cîștigat acuma un prieten
Dar fără să-l plătesc cu cel pe care
L-aveam și-l am și-acuma.

(Lerma iese.)

SCENA 5

Carlos. Posa vine pe galerie.

POSA

Carlos! Carlos!

CARLOS

Cine mă strigă? A, tu ești! Chiar bine.
Mă duc la mănăstire. Vii și tu.

(Vrea să iasă.)

POSA

O clipă numai.

CARLOS

Să nu fim văzuți.

POSA

Nu, nu. Doar două vorbe-ți spun. Regina...

CARLOS

Ai fost la tata?

POSA

Da. *El* m-a chemat

CARLOS
(nerăbdător)

De ce?

POSA

Ai să vorbești cu dînsa.

CARLOS

Bine.
Dar regele? Ce vrea?

POSA

El? Mai nimic.
A vrut să afle cine sînt. Se poate
Să-i fi vorbit de mine vreun prieten,
Sau cine știe... M-a-ndemnat să iau
O slujb-aici la curte.

CARLOS

N-ai primit!

POSA

Bine 'nţeles.

CARLOS

Şi cum v-aţi despărţit?

POSA

Destul de bine.

CARLOS

Aţi vorbit de mine?

POSA

De tine? Da. În treacăt.

(Scoate carnetul şi îl dă lui Carlos.)

Uite-aici
Ceva de la regina. Mîine aflu
Cum veţi putea şi unde...

CARLOS

(citeşte distrat, apoi bagă foaia în buzunar)

Ne-ntîlnim
La stareţ.

POSA

Stai puţin. Ce te grăbeşti?
Nu vine nimeni.

CARLOS

(zîmbind silit)

Oare ne-am schimbat
Noi rolurile? Azi ești uimitor
De liniștit.

POSA

Azi? De ce azi?

CARLOS

Regina
Ce-mi scrie?

POSA

Cum? Dar n-ai citit scrisoarea
Chiar adineauri?

CARLOS

Eu? Ah, da.

POSA

Dar ce-i?
Ce ai?

CARLOS

(citește încă o dată; plin de bucurie)

O, înger! Da, voi fi așa...
Voi fi de tine vrednic. Da. Iubirea
Pe-un suflet mare-l face și mai mare.
Oricum ar fi, mi-ai poruncit, ascult.
Îmi scrie să mă pregătesc să iau
O mare hotărîre. Ce anume?
Tu știi ceva?

POSA

Să zicem că aş şti,
Dar eşti tu-n stare, Carlos, să asculţi
Ce-aş spune?

CARLOS

Te-am jignit. Eram cu gîndul
În altă parte. Iartă-mă, Rodrigo.

POSA

Cu gîndu-n altă parte? Pentru ce?

CARLOS

Mai ştiu şi eu? Ascultă, vrei să-mi dai
Carnetul mie?

POSA

Nu de tot. Ba chiar
Venisem să ţi-l cer şi pe al tău.

CARLOS

Pe-al meu? Şi de ce-ţi trebuie?

POSA

Ţi-aş cere
Şi tot ce n-ar fi bine să ajungă
În mîini străine. Şi scrisori şi ciorne
Şi tot ce ai în portofoliu...

CARLOS

Bine,
Dar pentru ce?

POSA

Pentru-orice întîmplare.
Nu poți să știi. La mine însă nimeni
N-o să le caute. Dă-mi portofoliul.

CARLOS

(foarte neliniștit)
Dar e ciudat. De ce așa deodată?...

POSA

Fii liniștit! N-am vrut să spun cu asta
Nimica grav. E doar o prevedere.
Știi doar și tu că paza bună trece
Primejdia rea... Nu m-am gîndit de loc,
De loc nu m-am gîndit c-ai să te sperii.

CARLOS

(îi dă portofoliul)
Să le păstrezi!

POSA

Cu cea mai mare grijă.

CARLOS

(privindu-l adînc)
Rodrigo! Lucru scump ți-am dat.

POSA

Mai scump
A fost tot ce mi-ai dat tu pîn-acum...
Mai stăm de vorb-acolo. Plec. Cu bine...

(Vrea să iasă.)

CARLOS

(luptîndu-se cu el însuşi; îl strigă)

Mai dă-mi scrisorile o clipă. Una
Din ele mi-a trimis-o cînd eram
Bolnav de moarte la Alcala.
De-atunci o port mereu aici la piept.
Îmi vine greu să mă despart de ea.
Măcar pe asta lasă-mi-o... te rog...
Pe celelalte ia-le...

(Scoate scrisoarea şi îi dă portofoliul.)

POSA

Nu-mi prea place
Să ţi-o înapoiez. Tocmai pe asta
Ţineam s-o am.

CARLOS

La revedere.

(Pleacă încet, la uşă se opreşte o clipă, apoi se întoarce şi îi aduce scrisoarea.)

Iat-o.

(Mîna îi tremură. Îi dau lacrimile. Îl ia pe marchiz de după gît şi îşi pune capul pe pieptul lui.)

N-ar face asta tata niciodată.
Rodrigo, nu-i aşa că el n-ar face-o?

(Iese în grabă.)

SCENA 6

POSA

(uitîndu-se mirat după el)

Se poate oare? Nu l-am cunoscut
Eu bine? Să nu fi zărit eu încă

În inima-i această cută?
Să n-aibă el încredere în mine?
Nu! Calomnie! Ce-a făcut el oare
Ca să-l învinuiesc de-o slăbiciune
Ca asta? Săvîrşesc chiar eu greşeala
De care-l învinovăţesc... Desigur
Că e uimit şi e firesc să fie
Cînd vede că prietenul lui bun
E-atît de-ascuns cu dînsul. Asta-l doare.
Şi totuşi, Carlos, nu pot face altfel
Şi sufletul tău bun am să-l mai chinui.
Monarhul a crezut în omul căruia
I-a-ncredinţat un sfînt secret. Această
Încredere recunoştinţă cere.
De ce-aş vorbi? Tăcerea-mi nu ţi-aduce
Nici un ponos. Chiar poate te fereşte.
De ce pe-un om ce doarme să-l trezeşti
Şi să-i arăţi un nour care-atîrnă
Deasupra lui?... S-alung mai bine norul
Şi cînd te vei trezi va fi senin.

(Iese.)

SCENA 7

Cabinetul regelui.
Regele pe un fotoliu; lîngă el *infanta Clara Eugenia*.

REGELE

(după o pauză)

Şi totuşi, nu! E fiica mea... Natura
Nu poate-atît de-adevărat să mintă.
Ai mei sînt ochii. Şi mă regăsesc
În orice trăsătură. Eşti copilul
Iubirii mele. Sîngele meu!

(se opreşte brusc)

Cum?
Sîngele meu! Dar nu-i acesta lucrul
De care trebuie să-mi fie frică
Mai mult? Şi trăsăturile acestea
Nu sînt şi ale *lui*?

(A luat în mînă medalionul şi se uită acum cînd la el, cînd într-o oglindă din faţa lui. Apoi aruncă medalionul, se ridică brusc şi o împinge pe fetiţă.)

Hai! Pleacă, pleacă!
Prăpastia aceasta mă înghite.

SCENA 8

Lerma, regele.

LERMA

În anticamer-a intrat în clipa
Aceasta maiestatea sa regina.

REGELE

Acuma chiar?

LERMA

Vă roagă s-o primiţi.

REGELE

Acuma? Chiar acuma vrea să vie?
La ceasu-acesta neobişnuit?
Nu, nu! Nu pot acum să stau de vorbă
Cu dînsa!...

LERMA

Maiestatea sa regina
A şi venit.

(Iese.)

SCENA 9

Regele, regina, infanta.

Infanta se duce la mamă-sa, se lipeşte de dînsa. Regina se aruncă la picioarele regelui care, tulburat, nu scoate o vorbă.

REGINA

Stăpîne, soţul meu!
Sînt nevoită... trebuie să cer...
Să cer acuma de la tron dreptate.

REGELE

Dreptate?...

REGINA

Da. La curtea asta sînt
Văzută-n chip nedemn. Caseta mea
A fost deschisă.

REGELE

Cum?

REGINA

Şi multe lucruri
Care erau într-însa — pentru mine
De mare preţ — au dispărut.

REGELE

De mare
Preţ pentru tine?

REGINA

Care dac-ar fi
Răstălmăcite cu obrăznicie
De vreun nepriceput...

REGELE

Răstălmăcite...
Obrăznicie... Dar ridică-te...

REGINA

Nu înainte de-a-mi făgădui
Că vei descoperi cu mîna ta
Regească pe făptuitor, sau dacă
Nu-l vei putea găsi, să mă desparţi
De-o curte-n care hoţul se ascunde.

REGELE

Ridică-te, ridică-te... te rog...

REGINA

(se ridică)

Eu ştiu că-i cineva de rang înalt
Findc-aveam acolo diamante
Şi perle, preţ de peste-un milion
Şi el s-a mulţumit să ia scrisori...

REGELE

Pe care totuşi eu...

REGINA

Vei şti îndată.
Erau scrisori şi un medalion
De la infant...

REGELE

Cum? De la...

REGINA

Fiul tău.

REGELE

Şi către tine?

REGINA

Către mine, da.

REGELE

De la infant. Şi asta tocmai *mie*
Îmi spui?

REGINA

Şi de ce oare nu ţi-aş spune?

REGELE

Şi cît de liniştită eşti la faţă!

REGINA

Dar pentru ce te miri? Cred că-ţi aduci
Aminte de scrisorile pe care,
Cu-ngăduinţa celor două curţi,
Don Carlos mi le-a scris la Saint-Germain.
Dacă portretul ce mi l-a trimis
Era şi el îngăduit şi dacă
Speranţe prea pripite-l îndemnară
Să facă pasu-acesta îndrăzneţ
Eu nu cutez să hotărăsc. Dar dacă
A fost din partea lui prea mare grabă
A fost oricum cu totul de iertat.
Pe vremea ceea nu-i trecea prin minte
Că scrie mamei lui...

(Vede tulburarea de pe faţa regelui.)

Ce ai? Ce este?

INFANTA

(care în vremea asta a găsit pe jos medalionul, s-a jucat cu el și acum îl aduce reginei)

Ia uite, mamă, ce portret frumos!

REGINA

E-al meu...

(Recunoaște medalionul și rămîne încremenită. Regele și cu ea se uită lung unul la altul. După o lungă pauză.)

Cu-asemenea mijloace, sire,
Să-ți pui soția la-ncercare este
Într-adevăr regesc și nobil. Totuși,
Mi-aș mai îngădui o întrebare.

REGELE

Eu trebuie să-ntreb.

REGINA

Vreau cel puțin
Ca să nu sufere-un nevinovat...
Și dacă tîlhăria asta
S-a săvîrșit chiar la porunca ta...

REGELE

Da.

REGINA

Nu mai învinovățesc pe nimeni
Și nici nu plîng pe nimeni — nu, pe nimeni
Decît pe tine, că nu ți-ai găsit
Soția demnă de-altfel de mijloace.

REGELE

Cunosc eu felu-acesta de-a vorbi,
A doua oară însă nu mă-nșeală
Așa cum m-a-nșelat în Aranjuez.
Acum cunosc mai bine pe regina
Curată ca un înger care-atunci
Se apăra cu-atîta demnitate.

REGINA

Ce vrei să spui?

REGELE

Pe scurt și fără-nconjur:
E-adevărat, e-adevărat și-acuma
Că n-ai vorbit atunci cu nimeni? Chiar
Cu nimeni?

REGINA

Cu don Carlos am vorbit.

REGELE

Așa? Atunci e clar. Ce cutezanță!
Și ce jignire a onoarei mele!

REGINA

Onoare? Dacă-i vorba de onoare,
Mă tem că era una-n joc, mai mare
Decît aceea care mi-a adus-o
Castilia ca dar de nuntă.

REGELE

De ce-ai tăgăduit?

REGINA

Fiindcă eu
Nu sînt obișnuită ca, de față
Cu toți curtenii, să fiu întrebată
Așa cum e-ntrebat un vinovat
La judecată. Eu spun adevărul
Cînd mi se cere-n chip respectuos
Și blînd. Dar oare în Aranjuez
Așa m-ați întrebat atuncea, sire?
Sau poate nobilimea de la curte
Alcătuiește-un tribunal la care
Reginele-s chemate să răspundă
De fapta lor? Eu am primit să stau
De vorbă cu don Carlos. Mă rugase
Stăruitor. Și am făcut aceasta
Fiindc-așa am vrut, fiindcă eu
Nu vreau să las o datină obștească
Să judece cu strășnicie lucruri
Pe care le socot deplin curate....
Și despre-acestea toate nu v-am spus
Fiindcă n-aveam poftă să vorbesc
Cu maiestatea voastră despre ele
De față cu slujitorimea curții.

REGELE

Vorbești cu multă îndrăzneală, doamnă!

REGINA

Și mai era o pricină, și-anume
Că-n inima părintelui său, Carlos
Cu greu găsește-acea dreptate care
I se cuvine.

REGELE

Cum? I se cuvine?

REGINA

Da, sire. Eu — şi n-am de ce s-ascund —
Pun mare preţ pe dînsul şi-l iubesc
Ca pe o rudă scumpă, ca pe-un om
Odinioară socotit drept vrednic
Să poarte-un nume care pentru mine
Era mai potrivit. Nu m-am putut
Obişnui cu gîndul că el mie
De-aceea tocmai trebuie să-mi fie
Mult mai străin decît oricare om,
Fiindcă în trecut mi-a fost mai drag
Decît oricare altul. Dar dacă poate
Politica să-nnoade după plac
Şi să-ntărească legături, nu poate
La fel de lesne să le şi sfărîme...
Eu nu vreau să urăsc pe-un om pe care
Mi se impune să-l urăsc. Pe scurt,
— Fiindcă sînt silită să vorbesc —
Vreau să-mi aleg eu singură ce-mi place...

REGELE

Elisabeta! M-ai văzut în clipe
De slăbiciune. Asta-ţi dă curaj.
Te-ncrezi într-o atotputernicie
Pe care-adeseori ţi-ai încercat-o
Asupra mea. Să bagi de seamă totuşi
Că ceea ce mă poate-nduioşa
Mă poate şi înfuria cumplit.

REGINA

Dar ce-am făcut?

REGELE

(o ia de mînă)

Dacă-i aşa — şi cred
Că este-aşa — şi dacă greutatea

Cumplită a învinuirii care
Apas-asupră-ţi mai sporeşte-acum
Abia c-un suflu numai... şi dacă-s înşelat,

(îi lasă mîna)

Eu totuşi slăbiciunea asta
Îmi voi învinge-o — pot şi vreau — şi-atunci
Va fi, Elisabeta, vai de tine
Şi vai de mine....

REGINA

Spune-mi ce-am făcut!

REGELE

Şi-atunci chiar sînge ar putea să curgă!

REGINA

Cum? Pîn-acolo am ajuns? O, doamne!

REGELE

Pe mine însumi nu mă mai cunosc.
Nu-mi pasă nici de lege, nici de datini,
Nu-mi pasă nici de vocile naturii,
Nici de tratate între naţiuni...

REGINA

Ce mult te plîng eu, sire!

REGELE

(ieşindu-şi din sărite)

Să mă plîngi?
Nu-mi trebui' mila unei ţiitoare!

INFANTA

(se lipeşte speriată de mamă-sa)

Nu plînge, mamă, regele e rău!...

(Regele smulge pe fetiţă de lîngă regină.)

REGINA

(cu blîndeţe şi demnitate, cu tremur în glas)

Copila asta trebuie s-o apăr
De-asemenea batjocuri. Să mergem, fiica mea!

(O ia în braţe.)

Şi dacă regele nu mai doreşte
Să te cunoască, voi chema atunci
De dincolo de Pirinei prieteni
Ca să-ntărească drepturile noastre.

(Vrea să plece.)

REGELE

(jignit)

Regină!

REGINA

Nu mai pot... Nu... E prea mult!

(Vrea să ajungă la uşă şi cade în prag cu fetiţa.)

REGELE

(aleargă spre ea)

O, doamne, ce-i?

INFANTA

(speriată)

Vai! Mama s-a lovit!
Şi-i curge sînge...

(Se repede afară.)

REGELE

(speriat, vrea să ridice pe regină)

Ce-ntîmplare! Sînge!
De ce mă pedepsești așa de crud?
Ridică-te și vină-ți iar în fire!
Să nu ne vadă cineva așa!
Ridică-te... E groaznic... Toată curtea
Să vadă un asemenea spectacol?
Ridică-te, te rog.

(Ea se scoală; regele o sprijină.)

SCENA 10

Aceiași. Alba, Domingo intră speriați, urmați de *cîteva doamne.*

REGELE

Duce-ți-o pe regină
La ea-n odaie. Nu se simte bine.

(Regina iese cu doamnele. Alba și Domingo se apropie.)

ALBA

Regina-i plînsă și pe fața ei
E sînge...

REGELE

Și se miră de aceasta
Chiar demonii care m-au îndemnat?

ALBA ȘI DOMINGO

Cum? Noi?

REGELE

Şi care cu bîrfeala lor
Au izbutit mînia să-mi stîrnească.
Dar nu să mă convingă.

ALBA

Noi am spus
Tot ce-am ştiut.

REGELE

Vă mulţumească iadul!
Îmi pare rău de ce-am făcut. *Aşa*
Vorbeşte oare-un cuget vinovat?

POSA

(afară)

Pot să vorbesc cu regele?

SCENA 11

Aceiaşi, Posa,

REGELE

(tresărind la vocea aceasta face cîţiva paşi în întîmpinarea lui Posa)

El este!
Bine-ai venit, marchize! Şi-acum,
Duce de Alba, nu mai am nevoie
De dumneata. Te poţi retrage.

(Alba şi Domingo se uită miraţi unul la altul şi pleacă.)

SCENA 12

Regele, Posa.

POSA

Sire,
Pentr-un bătrîn ce-n douăzeci de lupte
S-a înfruntat cu moartea-n apărarea
Coroanei şi a maiestăţii voastre,
Crud lucru-i să se vadă-ndepărtat
În chipu-acesta.

REGELE

E frumos din parte-ţi
Să spui aşa, dar nu pot face altfel.
Ce-ai fost în două ceasuri pentru mine
El n-a putut să fie-o viaţă-ntreagă.
Nu vreau ca să-mi ascund bunăvoinţa.
Vreau ca pecetea-ncrederii regeşti
Să strălucească-n văzul tuturora
Pe fruntea-ţi; omul care mi-i prieten
Să fie pizmuit!

POSA

Chiar şi atunci
Cînd numai singur vălu-obscurităţii
L-ar face vrednic de-acest nume?

REGELE

Spune,
Ce mi-ai adus?

POSA

Cînd am trecut prin sală
Am auzit tot lucruri neplăcute

Şi chiar de necrezut... Am auzit
De-un schimb de vorbe aprige... de sînge...
Se zice că regina...

REGELE

Vii de-acolo?

POSA

M-aş îngrozi să ştiu că zvonu-acesta
E-adevărat, că maiestăţii voastre
I s-a-ntîmplat ceva... Eu am făcut
Descoperiri de seamă care schimbă
Cu totul lucrurile...

REGELE

Care-anume?

POSA

Aici am portofoliul lui don Carlos.
Sînt cîteva hîrtii care-au s-aducă
Lumină, cred eu...

(Dă regelui portofoliul.)

REGELE

(se uită în el, curios)

Iată o scrisoare
De la-mpăratul, tatăl meu... Se poate?
Eu nu-mi aduc aminte s-o fi văzut vreodată...

(O citeşte, o pune deoparte, apoi trece la celelalte hîrtii.)

Un plan de fortăreaţă... Cugetări
Din Tacit... Asta ce-i? Un scris pe care
Parcă-l cunosc... E de la o femeie...

(Citeşte cu atenţie, cînd tare, cînd încet.)

„Deschizi cu cheia asta... E în fundul
Pavilionului reginei..." Cum?
„Aici iubirea va rosti în voie...
Sfiosul... O frumoasă răsplătire..."
Trădare diavolească! Ştiu acuma!
Ea este. Şi e scrisul ei.

POSA

E scrisul
Reginei? Nu se poate...

REGELE

Al prințesei
De Eboli...

POSA

Atunci e-adevărat
Ce mi-a spus pajul Henares deunăzi,
Cel ce-a adus scrisoarea şi cu cheia...

REGELE

(îl ia de mînă foarte tulburat)

Marchize, am căzut în mîini cumplite!
Femeia asta... Trebuie să-ţi spun...
Femeia asta a deschis caseta
Reginei... Ea mi-a spus... Şi cine ştie
Ce parte-o fi avînd aici Domingo!
Am fost în chip nemernic înşelat.

POSA

Atunci s-ar mai putea...

REGELE

Mi-i tare teamă
Că față de soția mea, marchize,
Am fost nedrept...

POSA

Și dacă-ntre regină
Și prinț vreo înțelegere-o fi fost,
Atunci a fost în chip neîndoielnic
Cu totul de alt soi, decît aceea
De care sînt acum învinuiți.
Pot spune că dorința lui don Carlos
Să plece-n Flandra a-ncolțit în mintea
Reginei.

REGELE

Asta am crezut și eu.

POSA

Regina are-ambiție... Aș spune
Mai mult: ea este foarte supărată
Că mîndrele-i speranțe-s înșelate,
Că nu ia parte la domnie. Prințul
Cu-nflăcăratele-i porniri nutrește
Cu noi speranțe marile ei planuri.
Iar cît privește inima reginei,
Mă îndoiese că ar putea iubi...

REGELE

Eu nu mă tem de planurile ei
Politice.

POSA

Să fie ea iubită?
Să aibă prințul gînduri și mai rele?

E de văzut. Cred că-i nevoie aici
De-o priveghere mai amănunțită.

REGELE

Răspunzi de dînsul.

POSA

(după o clipă de gîndire)

Maiestate, dacă
Mă credeți bun de-o treabă cum e asta,
Atunci vă rog să mi-o lăsați întreagă
Pe mîna mea — și fără îngrădire.

REGELE

Așa va fi.

POSA

Nu vreau să am pe nimeni,
Oricine-ar fi și oricum l-ar chema,
Să-mi fie, chipurile, de-ajutor
Și-n fapt să stingherească tot ce fac.

REGELE

Nu va fi nimeni, îți făgăduiesc.
Îmi ești prieten și îți mulțumesc
De tot ce mi-ai adus...

(Către Lerma, care a intrat la aceste ultime cuvinte.)

Cum îi mai este
Reginei?

LERMA

E slăbită încă, sire.

(Se uită bănuitor la Posa și iese.)

POSA

(după o pauză)

Mai e nevoie de o prevedere.
Mă tem ca prințul să nu afle. Are
Prieteni buni și, poate, legături
Cu răsculații. S-ar putea să ia
Vreo hotărîre deznădăjduită.
De-aceea ar fi bine de pe-acum
Să luăm măsuri ca să întîmpinăm
Aceasta prin mijloace foarte repezi.

REGELE

E foarte drept ce spui. Dar cum?...

POSA

Să-mi dați
Un ordin de-arestare; și în clipa
Primejdiei mă voi sluji de el.
(Văzînd că regele stă la gînduri.)
Dar ordinul va fi secret de stat
Și numai eu îl voi cunoaște.

REGELE

(se duce la masă și scrie ordinul)

Țara
E-n joc... Primejdia cea mare cere
Mijloace neobișnuite... Iată-l.
Nu trebuie, marchize, dumitale
Să-ți spun să fii mai cruțător.

POSA

(primind ordinul)

Eu, sire,
Mă voi sluji de ordinul acesta
Doar cînd va fi neapărat nevoie.

REGELE

(punîndu-i mîna pe umăr)

Şi-acuma du-te! Pleacă, dragul meu,
S-aduci iar sufletului meu odihnă
Şi somnul nopţilor să mi-l dai iarăşi.

(Ies amîndoi, fiecare pe altă uşă.)

SCENA 13

O galerie
Carlos intră cu un aer preocupat. *Contele de Lerma* îl întîmpină.

CARLOS

Pe dumneata te căutam.

LERMA

Şi eu
Pe dumneavoastră.

CARLOS

E adevărat?
O, spune-mi, pentru dumnezeu!

LERMA

Dar ce?

CARLOS

C-a ridicat asupra ei pumnalul,
C-au scos-o de acolo-nsîngerată...
O, pentru dumnezeu, răspunde! Spune!
Ce trebuie să cred? E-adevărat?

LERMA

A leşinat şi s-a zgîriat puţin.
Atîta tot.

CARLOS

Atîta? Nu e nici o
Primejdie? Pe-onoarea dumitale?

LERMA

Primejdie pentru regină nu e,
Dar este pentru dumneavoastră-alteță!

CARLOS

Nu-i pentru ea? Slăvit să fie cerul!
Cumplite zvonuri am tot auzit:
Că regele e mînios pe mamă
Şi pe copil şi că ar fi aflat
O foarte însemnată taină.

LERMA

Asta
E foarte-adevărat.

CARLOS

Adevărat?

LERMA

Eu v-am adus o veste azi, alteţă,
Pe care n-aţi luat-o-n seamă. Poate
Veţi folosi mai bine vestea care
V-o dau acum.

CARLOS

Da. Ce?

LERMA

De nu mă-nşel
Aveaţi un portofoliu de catifea
Albastră tighelit cu aur.

CARLOS
(mirat)
Da,
Aveam. Ei, şi?

LERMA
Pe o faţ-a lui era,
Tivit cu perle, un medalion.

CARLOS
Da, da.

LERMA
Cînd adineauri, fără veste,
La rege am intrat, mi s-a părut
C-avea în mînă portofoliu-acela...
Era acolo şi marchizul Posa...

CARLOS
(după o scurtă pauză, cu putere)
Nu, nu-i adevărat!

LERMA
(jignit)
Atunci eu mint.

CARLOS
(privindu-l lung)
Da, minţi.

LERMA
Vă iert ce-aţi spus.

CARLOS
(se plimbă agitat încoace şi încolo, apoi se opreşte în faţa lui)
Ce ţi-a făcut?
Ce ţi-au făcut aceste legături

Nevinovate, de te năpustești
Cu-o grabă infernală să le rupi?

LERMA

Respect durerea care vă îndeamnă
Să fiți nedrept.

CARLOS

O, Doamne, Doamne! Doamne!
Păzește-mă de bănuieli!

LERMA

Mi-aduc
Aminte și de vorbele pe care
Le-a spus monarhul chiar cînd am intrat:
„Îmi ești prieten și îți mulțumesc
De tot ce mi-ai adus."

CARLOS

O, taci!

LERMA

Se spune
Că ducele de Alba a căzut,
Că prințului Ruy Gomez i s-a luat
Sigiliul, care, zice-se, s-a dat
Marchizului de Posa.

CARLOS

(pierdut în gînduri)

Mie însă
Nimica nu mi-a spus. De ce?

LERMA

Curtenii
Îl socotesc chiar de pe-acum ministru
Și favorit al regelui.

CARLOS

I-am fost
Drag, foarte drag. Mai scump i-am fost decît
Chiar inima lui însăși. Știu aceasta;
Mii de dovezi mi-au arătat-o, mii.
Și-acuma milioanele de oameni
Și țara să nu-i fie lui mai scumpă
Decît un singur om? Prea mare-a fost
Inima lui pentr-un prieten; pentru
Iubirea lui, prea mică fericirea
Lui Carlos. Văd acum că m-a jertfit
Virtuții lui. De ce să-l dojenesc?
Da, l-am pierdut, pierdut pe totdeauna.

(Se dă deoparte și își acoperă fața.)

LERMA

(după o pauză)

Ce-aș putea face pentru dumneavoastră,
Alteță?

CARLOS

(fără să-l privească)

Să te duci la rege
Și să mă vinzi. Eu n-am nimic de dat.

LERMA

Vreți s-așteptați ce-o să se mai întîmple?

CARLOS

(sprijinindu-se de o coloană, cu ochii țintă în gol)

Da! l-am pierdut și singur sînt pe lume.

LERMA

(apropiindu-se de el, cu compătimire)

Gîndiți-vă cum ați putea scăpa.

CARLOS

Cum aş putea scăpa!... Ce om de treabă!

LERMA

Şi nu mai este oare cineva
La care-acum să vă gîndiţi cu grijă?

CARLOS

O, doamne! Ai dreptate... Da... Regina...
Şi tocmai lui i-am dat scrisoarea-aceea...
Pe care nu voiam s-o dau şi-am dat-o...
(Umblă încoace şi încolo, frîngîndu-şi mîinile.)
Dar ce-i de vină ea? Măcar pe dînsa
Putea s-o cruţe! Spune, Lerma, nu?

(Repede şi hotărît.)

Da, trebuie neapărat s-o văd,
Să-i dau de veste... Lerma, dragă Lerma,
Pe cine să trimit? Mai am eu oare
Pe cineva?... O, slavă ţie, doamne!
Mai am înc-un prieten! Şi pe-acesta
Nu-l pierd.

(Iese repede.)

LERMA

(după dînsul)

Alteţă, unde vreţi să mergeţi?

(Iese.)

SCENA 14

Odaie la regina.
Regina, Alba, Domingo.

ALBA

Ne-ngăduiţi o clipă, maiestate?

REGINA

Ce este?

DOMINGO

Grija sinceră, pe care
Noi o purtăm persoanei prea ilustre
A maiestății voastre, nu ne lasă
Să stăm nepăsători la o-ntîmplare
Care v-amenință cu mari primejdii.

ALBA

Vestindu-vă din vreme, noi în grabă
Vrem să zădărnicim o uneltire
Urzită împotriva dumneavoastră.

DOMINGO

Venim ca să vă punem la picioare
Serviciile noastre, zelul nostru.

REGINA

(privindu-i mirată)

Cucernice părinte și dumneavoastră, duce,
Mărturisesc că mă uimiți adînc...
N-am fost obișnuită cu acest
Devotament din partea lui Domingo
Și-a ducelui de Alba. Știu prea bine
Cum trebuie să-l prețuiesc. Îmi spuneți
De-o uneltire împotriva mea.
Nu pot să aflu cine?...

ALBA

Vă rugăm
Să vă feriți, regină, de marchizul
De Posa, care pentru suveran
Învîrte treburi tainice.

REGINA

Mă bucur
Că regele-a ales atît de bine.
Marchizul mi s-a spus de mult că este
Un om de treabă și un mare om.
Bunăvoința regelui n-a fost
Mai bine hărăzită niciodată.

DOMINGO

Mai bine hărăzită? Nu prea credem.

ALBA

De mult se știe cam ce fel de slujbă
Îndeplinește omu-acesta.

REGINA

Cum?
Ce vreți să spuneți?

DOMINGO

Nu vă amintiți
Cam cîtă vreme-i de cînd n-ați deschis
Caseta dumneavoastră?

REGINA

Cum?

DOMINGO

Lipsește
Din ea ceva? Vreun giuvaer de preț?

REGINA

Cum asta? Ce-mi lipsește știe bine
Întreaga curte... Și marchizul Posa?
Ce legătură poate-avea marchizul...

ALBA

O strînsă legătură, maiestate.
Fiindcă lui don Carlos îi lipsesc
Și lui hîrtii de preț ce s-au aflat
În mîna regelui azi dimineață,
Pe cînd avea marchizu-audiență
Secretă.

REGINA

(după o clipă de gîndire)

Doamne! Ce ciudat! Găsesc
Deodată un dușman acolo unde
Nici nu m-aș fi gîndit, și doi prieteni
La care niciodată n-am visat...

(Uitîndu-se cu atenție la cei doi.)

Fiindcă-ntr-adevăr, mărturisesc,
Eram să pun pe seama dumneavoastră
Un rău serviciu ce mi-a fost făcut
Pe lîngă rege... dar pe care tocmai
Voiam să-l iert...

ALBA

Pe seama noastră?

REGINA

Da.

DOMINGO

Pe seama noastră, duce!

REGINA

(mereu cu ochii țintă la ei)

Cît mă bucur
Cînd văd că m-am grăbit și pot acum
Să-mi schimb părerea. Tocmai mă gîndeam
Să-l rog pe suveran să-mi spună cine
M-a-nvinuit. Cu-atît mai bine-acuma!
Iau martor deci pe ducele de Alba!

ALBA

Pe mine? Chiar pe mine?

REGINA

De ce nu?

DOMINGO

De faceți asta veți zădărnici
Serviciile care pe-ascuns
Vi le-am putea aduce.

REGINA

Pe ascuns?

(Mîndră și gravă.)

Eu aș dori să știu, duce de Alba,
Ce-anume lucruri poate să vorbească
Cu dumneata regina sau, părinte,
Cu dumneata, ce lucruri despre care
N-ar trebui să afle soțul ei.
Sînt vinovată sau nevinovată?

DOMINGO

Ce întrebare!

ALBA

Dar dacă n-ar fi
Monarhu-atît de drept... sau cel puțin
Dacă n-ar fi acum...

REGINA

Aş aştepta
Pîn' ce-ar fi iarăşi drept... Şi fericit
E cel ce poate numai să cîştige
Cînd împărţeşte regele dreptate.

(Le face o reverenţă şi pleacă. Ies şi ei pe altă uşă.)

SCENA 15

Odaie la prinţesa de Eboli.
Prinţesa de Eboli. Imediat după aceea, *Carlos.*

EBOLI

Să fie-adevărată vestea asta
De care-acum vuieşte toată curtea?

CARLOS

(intrînd)

Prinţesă, nu te speria! Voi fi
Cuminte ca şi un copil.

EBOLI

Alteţă,
Mă mir că...

CARLOS

Tot mai eşti jignită, spune?

EBOLI

Alteţă!

CARLOS

Spune, tot mai eşti jignită?

EBOLI

Nu înţeleg... Cum? Ai uitat? Ce cauţi
Aici la mine?

CARLOS

(o ia de mînă)

Poţi urî mereu?
O dragoste jignită niciodată
Nu iartă?

EBOLI

(trăgîndu-şi mîna).

Ce-mi aduci aminte-alteţă?

CARLOS

Îţi amintesc de bunătatea ta,
De nerecunoştinţa mea. Ah! ştiu
Că te-am jignit adînc; şi inima
Ţi-am sfîşiat-o; ochii tăi de înger
Ţi i-am făcut să plîngă... Vai şi-acuma
Mă vezi aici din nou... Dar n-am venit
Să-ţi spun că-mi pare rău de ce-am făcut.

EBOLI

O, lasă-mă, alteţă...

CARLOS

Am venit
Fiindcă eşti atît de bună. Am
Încredere în sufletul tău blînd.
Eu alt prieten nu mai am pe lume
Decît pe tine. Te-ai purtat cîndva
Frumos cu mine... N-ai să mă urăşti
Mereu şi-ai să te-mpaci cu mine...

EBOLI

(întorcîndu-şi faţa)

Taci!
Nu mai vorbi, te rog, nu mai vorbi.

CARLOS

Aş vrea acuma să-ţi aduc aminte
De vremurile-acelea fericite;
Şi de iubirea ta să-ţi amintesc,
Da, de iubirea ta faţă de care
Eu m-am purtat ca un nemernic. Adu-ţi
Aminte tot ce-am fost eu pentru tine
Şi tot ce visul tău vedea în mine!
O dată, înc-o dată să mă vezi
Aşa cum mă vedeai atunci
Şi-acestei umbre să-i aduci drept jerfă
Ceea ce mie jertfă niciodată
N-ai să-mi mai poţi aduce!

EBOLI

Carlos!
Ce nemilos te joci cu mine!

CARLOS

Fii
Mai bună decît sînt de obicei
Femeile şi uit-orice jignire
Şi fă ce pîn-acum nici o femeie
N-a mai făcut şi nici nu va mai face.
Îţi cer un lucru nemaiauzit...
Cad în genunchi şi-ţi cer... să faci aşa
Ca să vorbesc o clipă cu regina...

(I se aruncă la picioare.)

SCENA 16

Aceiaşi. Posa se repede înăuntru urmat de doi ofiţeri din garda regală.

POSA

(gîfîind, repezindu-se între ei)

Ce-a spus? Să nu cumva să-l crezi!

CARLOS

(încă în genunchi, cu voce tare)

Pe tot
Ce-i sfînt în lume...

POSA

(întrerupîndu-l cu putere)

E nebun! Nebun!
Nu-l asculta! Nu-l asculta!

CARLOS

(acelaşi joc)

E vorba
De viaţă şi de moarte! Du-mă, du-mă
La dînsa.

POSA

(smulgînd-o pe prinţesă de lîngă el)

Te omor dacă-l asculţi!
(Către un ofiţer.)
Conte de Cordoba! Priveşte-aici:
În numele monarhului,

(îi arată ordinul de arestare a lui Carlos)

Don Carlos
E prizonierul dumitale.

(Carlos se ridică parcă lovit de trăsnet. Prințesa scoate un strigăt de spaimă și vrea să fugă. Ofițerii privesc uimiți. Pauză lungă. Posa tremură și își stăpînește cu greu tulburarea.)

Vă rog, alteță, spada dumneavoastră...
Prințesă, stați aici...

(Ofițerului.)

Iar dumneata
Să bagi de seamă ca alteța sa
Să nu vorbească un cuvînt cu nimeni.
Cu nimeni! Dacă nu, răspunzi cu capul!

(Mai vorbește ceva în șoaptă cu ofițerul, apoi se întoarce către celălalt.)

Eu chiar acum mă duc la suveran
Să-i dau despre acestea toate seamă.

(Lui Carlos.)

Și dumneavoastră-am să vă dau, alteță,
Deci așteptați-mă. Vin peste un ceas.

(Carlos se lasă dus fără să pară că știe ce se petrece cu el. Numai cînd trece pe lîngă Posa îi aruncă o privire stinsă. Posa își acoperă fața. Prințesa vrea încă o dată să fugă. Marchizul o apucă de braț.)

SCENA 17

Eboli, Posa.

EBOLI

O, lasă-mă, te rog, să plec de-aici.

POSA

(aducînd-o în fața scenei; cu gravitate înfricoșătoare)

Nefericito, ce ți-a spus?

EBOLI

Nimic,
Nimic... O, lasă-mă, te rog... Nimic...

POSA

(o ține cu forța; și mai grav)

Să-mi spui tot ce-ai aflat. Nu poți să scapi.
Ce-ai auzit n-ai să mai spui la nimeni
Pe lumea asta...

EBOLI

(speriată)

Doamne! Dar ce vrei
Cu mine? Vrei să mă omori?

POSA

(scoțînd un pumnal)

Da, vreau;
Hai, spune repede.

EBOLI

Să mă omori?
Pe mine? Ce-am făcut?

POSA

(punînd vîrful pumnalului pe pieptul ei și ridicînd privirile spre cer)

Mai este vreme.
Otrava încă n-a ajuns pe buze.
Sfărîm urcioru-nveninat și totul
E cum a fost... De o parte e destinul
Întregii țări, de altă parte-i viața
Unei femei.

(Stă la îndoială.)

EBOLI

(Căzîndu-i la picioare şi privindu-l în faţă.)

De ce tot şovăi? Haide!
Nu cer iertare. Nu. Am meritat
Să mor şi vreau să mor.

POSA

(îşi lasă mîna în jos; după o clipă de gîndire)

Ar fi mişelnic
Şi barbar... Nu! Mai este înc-un mijloc.
(Aruncă pumnalul şi iese repede. Prinţesa iese şi ea în fugă pe altă uşă.)

SCENA 18

Odaie la regină.
Regina, contesa Fuentes.

REGINA

Ce-i larma asta în palat? Contesă,
Azi orice zgomot mă-nspăimîntă. Vezi
Ce este.

(Fuentes iese.
Intră prinţesa Eboli.)

SCENA 19

Regina, Eboli.

EBOLI

(palidă, cu sufletul la gură, se aruncă la picioarele reginei)

Maiestate! Ajutor!
E arestat!

REGINA

Cum? Cine?

EBOLI

Adineauri
L-a arestat marchizul de Posa din porunca
Monarhului.

REGINA

Pe cine?

EBOLI

Pe don Carlos.

REGINA

Ştii ce vorbeşti?

EBOLI

Acuma chiar l-au dus.

REGINA

Şi cine spui că l-ar fi arestat?

EBOLI

Marchizul Posa.

REGINA

Slavă ţie, doamne!
E foarte bine că l-a arestat marchizul.

EBOLI

Atît de liniştită spuneţi asta,
Atît de rece, maiestate! Doamne!
Nu ştiţi, nu ştiţi...

REGINA

De ce-a fost arestat?
Desigur, vreo greşeală... Cu o fire
Atît de pătimaşă cum e-a lui,
E-un lucru chiar foarte firesc.

EBOLI

Nu! Nu!
Eu ştiu mai bine ce-i... Vai, maiestate,
Ce faptă nebunească! Pentru dînsul
Nici o scăpare nu-i. Va trebui
Să moară!

REGINA

Cum? Să moară?

EBOLI

Da. Şi eu
Sînt ucigaşa lui.

REGINA

E-o nebunie
Ce spui!

EBOLI

Cînd mă gîndesc... din ce pricină
Va trebui să moară... O, dac-aş fi ştiut
Că lucrurile au s-ajung-aici!

REGINA

(luînd-o de mînă)

Prinţesă, vino-ţi mai întîi în fire,
Să poţi vorbi mai liniştit
Şi nu cu-asemenea imagini care

Îmi înfioară sufletul, să-mi spui
Ce știi și ce s-a întîmplat...

EBOLI

O, nu!
Nu mai vorbiți atît de blînd cu mine
Și cu această sfîntă bunătate
Ce-mi arde inima ca focul iadului.
Nu-s vrednică privirea-mi pîngărită
S-o-nalț spre nimbul maiestății voastre!
Călcați-o în picioare pe nemernica
Ce-n faț-acum vi se tîrăște, plină
De groaznice mustrări și de rușine.

REGINA

Nenorocito, dar ce vrei să-mi spui?

EBOLI

O, înger de lumină! Sfîntă! Bună!
Nu știți, nu știți ce demon ați ținut
În preajma voastră și l-ați ocrotit.
Dar veți afla acuma! Eu sînt hoțul
Ce v-a furat...

REGINA

Cum? Tu?

EBOLI

Și eu am dat
Monarhului scrisorile...

REGINA

Cum? Tu?

EBOLI

Și-am îndrăznit să vă-nvinovățesc.

REGINA

Cum ai putut?

EBOLI

Iubirea... răzbunarea...
Iubeam pe prinț și vă uram...

REGINA

De-aceea ai făcut tot ce-ai făcut
Fiindcă îl iubeai?

EBOLI

Fiindc-atunci
Cînd i-am mărturisit iubirea mea,
Nu mi-a luat-o-n seamă.

REGINA

(după o pauză)

Da, acum
Am înțeles. Ridică-te. Te iert
Fiindcă l-ai iubit. Am și uitat.

(Îi întinde mîna ca s-o ridice.)

EBOLI

Nu! Nu! Mai am ceva de spus, mai groaznic
Decît orice.

REGINA

Dar ce mai este oare?
Vorbește!

EBOLI

Regele... Ademenirea...
Văd că întoarceți capul... Vă citesc
Pe faț-osînda mea... Nelegiuirea

De care vă-nvinovățeam, eu însămi
Am săvîrșit-o.

(Se aruncă cu fața la pămînt. Regina pleacă. Pauză lungă. Intră ducesa de Olivarez și o găsește pe prințesă în aceeași stare. Se apropie de ea. La zgomotul pașilor ei, prințesa se ridică și e uimită cînd vede că regina a plecat.)

SCENA 20

Eboli, Olivarez.

EBOLI

Doamne! A plecat!
Deci totul s-a sfîrșit.

OLIVAREZ

(apropiindu-se de ea)

Prințesă Eboli...

EBOLI

Da, știu de ce-ai venit, ducesă....
Regina te trimite ca să-mi spui
Sentința... Haide, repede...

OLIVAREZ

Am ordin
De la regină să vă iau și crucea
Și cheile.

EBOLI

(își scoate de la gît o cruce de aur și i-o dă)

Dar n-aș putea s-o văd
Măcar o dată încă pe regină
Și mîna să-i sărut?...

OLIVAREZ

În mănăstirea
Sfînta Maria, vei afla, prinţesă,
Ce ţi s-a hotărît.

EBOLI

(izbucnind în plîns)

Şi pe regină
N-am s-o mai văd de loc?

OLIVAREZ

(o îmbrăţişează, întorcîndu-şi faţa)

Rămîi cu bine!

(Iese repede. Prinţesa o urmează pînă la uşa cabinetului reginei, care se închide în faţa ei. Rămîne cîteva clipe la uşă, în genunchi, nemişcată, apoi se ridică şi pleacă repede, acoperindu-şi faţa.)

SCENA 21

Regina, Posa.

REGINA

Ah! În sfîrşit, marchize, ai venit!

POSA

(palid, cu faţa răvăşită, cu glas tremurător, cu un ton adînc, solemn, pe care îl păstrează de-a lungul acestei scene)

Nu-i nimeni în odăile de-alături?

REGINA

Nu-i nimeni. Dar ce este?

(Uitîndu-se mai atent la el și dîndu-se înapoi uimită.)

Ești schimbat
La față... Ce s-a întîmplat?... Mă sperii,
Marchize! Ești mai galben ca un mort...

POSA

Știți, fără îndoială...

REGINA

Că don Carlos
E arestat... De dumneata, se zice...
E-adevărat? Voiam să aflu asta
Chiar de la dumneata.

POSA

E-adevărat.

REGINA

Și *dumneata* l-ai arestat?

POSA

Da, eu.

REGINA

(uitîndu-se nedumerită la el)

Respect ce faci chiar cînd nu te-nțeleg.
De data asta însă eu mă tem,
Cu inima-mi sperioasă de femeie,
Că joci un joc cutezător.

POSA

În care
Eu am pierdut.

REGINA

O, doamne!

POSA

Fiţi pe pace.
De el să n-aveţi grijă. Am pierdut
Eu singur numai.

REGINA

Cum anume? Spune!

POSA

O, cine m-a-ndemnat să pun pe-o carte
Nesigură tot ce-am avut? Să joc,
Semeţ şi plin de-ncredere, cu cerul?
Şi cine oare s-ar încumeta
Să mînuiască greaua cîrmă
A întîmplării fără ca să aibă
Atotştiinţa? O, e drept aşa!...
Dar ce să mai vorbesc de mine însumi?
Această clipă este preţioasă
Ca viaţa unui om. Şi cine ştie
Dacă nu cade chiar acum din mîna
Judecătorului cel mare stropul
Din urm-al vieţii mele?

REGINA

Ce solemn
Vorbeşti! Nu înţeleg ce vrei să spui
Dar mă-nfior...

POSA

El a scăpat. Uşor
Sau greu — totuna-i. A scăpat, dar numai
Pe ziua de-astăzi. Nu mai are vreme
Prea multă să aştepte. Chiar la noapte
Va trebui să plece din Madrid.

REGINA

La noapte chiar?

POSA

Am pregătit eu totul.
La mănăstirea unde şi-a găsit
Prietenia noastră adăpost,
Aşteaptă caii gata de plecare.
În poliţe, aici, e tot ce am;
Ce mai lipseşte puneţi dumneavoastră.
Aş mai avea să-i spun atîtea lucruri
Pe care-ar trebui să le cunoască
Dar, poate, nu e vreme să vorbesc
Cu dînsul despre toate. Dumneavoastră
Îl veţi vedea chiar astăzi, şi de-aceea
Vă spun...

REGINA

Marchize, dacă vrei ca iarăşi
Să-mi capăt liniştea, atunci vorbeşte
Mai limpede şi lasă toate-aceste
Enigme înfricoşătoare... Spune
Ce s-a-ntîmplat...

POSA

Mai am să fac o gravă
Mărturisire şi-am s-o fac. Mi-a fost
O mare fericire hărăzită.
Mi-a fost un fiu de rege foarte drag

Şi dîndu-i inima am pus în ea
Întreaga lume. Şi-am plăsmuit
Un paradis în sufletul lui Carlos,
Un paradis al omenirii-ntregi!
Erau frumoase visurile mele!
Dar i-a plăcut, se vede, providenţei
Să nu mă lase să-mplinesc ce-am vrut,
Să-mi ia menirea care mi-o dăduse.
Curînd el o să-l piardă pe Rodrigo.
Prietenul va trece-acum iubitei
Tot ce mai este de făcut. Aici,
Aici... aici pe-altaru-acesta sfînt,
În inima reginei sale, pun
Tot ce-am avut mai scump şi tot ce-i las,
Ca să găsească-atunci cînd n-oi mai fi.

(Întoarce capul, cu lacrimi în ochi.)

REGINA

Aşa vorbeşte-un om care-o să moară.
Nădăjduiesc că numai tulburarea
Te face să vorbeşti aşa... Sau poate
Vrei să-nţeleg şi altceva...

POSA

(cu ton mai ferm)

Să-i spuneţi
Lui Carlos să-şi aduc-aminte
De jurămîntul nostru de-altădată
Pe-o sfîntă nafură-mpărţită-n două.
Eu jurămîntul mi-am ţinut. I-am fost
Pînă la moarte credincios. Acum
E rîndul lui să-şi ţină jurămîntul.

REGINA

Pînă la moarte?

POSA

Să îndeplinească,
Vă rog să-i spuneți visul îndrăzneț
Al statului cel nou ce l-a creat
Prietenia noastră. La clădirea
Aceasta el să pună-ntîia piatră.
Și să nu-i pese dacă izbutește
Sau cade copleșit. Să pună mîna
Și să lucreze. După ce vor trece
Cîteva veacuri, providența iarăși
Va așeza pe-un tron un fiu de rege
Asemenea cu el, și-i va aprinde
În inimă același foc. Să-i spuneți
Să-și amintească mai tîrziu, cucernic,
De visurile lui din tinerețe
Și să nu-și lase inima, această
Dumnezeiască floare, să i-o roadă
Ucigătorul vierme-al rațiunii
Și să nu-și piardă mințile atunci cînd
Înțelepciunea pulberii, măruntă,
Hulește inspirația cerească.
I-am spus demult...

REGINA

Dar pentru ce, marchize?
Ce-nseamnă toate-acestea?

POSA

Să-i mai spuneți
Că reazem fericirea omenirii
De sufletul său mare, și-i cer asta
Stăruitor, acum, pe pragul morții,
Fiindcă am tot dreptul să i-o cer.
Aș fi avut puterea să împrăștii
Zori nouă peste toate-aceste țări.
Monarhu-avea încredere în mine.
Spunea că-s fiul său. Îi port sigiliul.
Și Alba nu mai este.

(Uitîndu-se cu atenție la regină.)

De ce plîngeți?
O, nobil suflet! Știu, aceste lacrimi
De bucurie sînt. Acuma însă
S-a isprăvit, s-a isprăvit. Ori Carlos,
Ori eu. Cumplit de iute trebuia
Să se aleagă într-un fel sau altul
Fără zăbavă. Unul dintre noi
Era pierdut. Și-acela, maiestate,
Vreau să fiu eu... mai bine să fie eu.
Mai mult nu mă-ntrebați.

REGINA

Acum de-abia,
Acum de-abia încep să te-nțeleg.
Nefericitule, o, ce-ai făcut?

POSA

Am dat un ceas sau două de amurg
Ca să salvez o clară zi de vară.
Îl părăsesc pe rege. Ce pot fi
Eu pentru rege? Pe pămîntu-acesta
Uscat, nu va mai înflori nici unul
Din trandafirii mei. Acuma soarta
Europei este-n marele-mi prieten.
Și Spania o las în mîna lui.
Ea deocamdată sîngerează-n mîna
Lui Filip. Dar păcat ar fi de Carlos,
Păcat de mine, dacă am ales
Cumva mai rău! Nu, nu! Cunosc pe Carlos.
N-o să se-ntîmple niciodată asta!
Și drept chezaș vă am pe dumneavoastră,
Regină!

(După o pauză.)

Am văzut cum a-ncolțit
Iubirea asta. Am văzut cum prinde,

În inima-i, cea mai nefericită
Dintre iubiri vînjoase rădăcini.
Puteam pe vremea-aceea s-o înfrunt.
N-am înfruntat-o. Am nutrit această
Iubire care mie nu-mi părea
Primejdioasă. Lumea poate altfel
Să judece, dar mie rău nu-mi pare;
Şi inima mea nu mă-nvinuieşte.
Văd viaţă unde lumea vede moarte.
În focu-acesta fără de speranţă
Eu am văzut lucind de mult speranţa.
Am vrut să-l duc către desăvîrşire,
Spre frumuseţi supreme să-l înalţ.
Dar pentru asta n-am găsit în oameni
Nici o imagine, nici un cuvînt
În limbă; şi atunci l-am îndreptat
Spre ţelu-acesta şi m-am străduit
Să-i tălmăcesc iubirea lui, lui însuşi.

REGINA

Atît de plin ţi-i sufletul, marchize,
De-amicul dumitale-ncît pe mine
Uitatu-m-ai de tot. Cum? M-ai crezut
Pînă-ntr-atîta de puţin femeie,
Încît ai vrut să faci din mine-un înger
De pază pentru el şi-ai vrut drept armă
Să-i dai virtutea? Dar tu nu te-ai gîndit
Ce greu e pentru inimile noastre
Să pună dragostei astfel de nume?

POSA

E greu pentru-orişice femei-afară
De una singură şi eu pe-aceea
Jur şi-n aceea cred. Ori vi-i ruşine
De cea mai nobilă dintre dorinţe:
De-a insufla eroice avînturi?

Ce-i pasă regelui că un tablou
Pe care-l are în Escurial
Insuflă pictorului care-l vede
Dorința nemuririi? Armonia
Ce doarme-n coardele lăutei este
A surdului ce-a cumpărat lăuta?
A cumpărat doar dreptul ca s-o sfarme
Dar nu și meșteșugul ca să scoată
Dintr-însa sunete și să le-adune
În cîntece frumoase. Adevărul
E pentru înțelepți și frumusețea
E pentru-o inimă ce simte. Sînt
Făcute una pentru alta. Nici o
Prejudecată nu mă poate-opri
Să cred că este-așa. Făgăduiți-mi
Că-l veți iubi mereu și nu veți fi
De nici o teamă și de nici un fals
Avînt eroic îndemnată
Iubirea asta s-o tăgăduiți.
Statornic să-l iubiți și-ntotdeauna.
Făgăduiți-mi asta, maiestate.
Vreți să-mi făgăduiți?

REGINA

Făgăduiesc
Că inima-mi va fi judecătorul
Etern și unic al iubirii mele.

POSA

Acuma pot în liniște să mor.
Am isprăvit tot ce mi-am pus în gînd.

(Se înclină și vrea să plece.)

REGINA

(urmărindu-l cu privirea)

Cum? Pleci, marchize, fără să-mi spui dacă
Ne mai vedem și cînd?...

POSA

(revenind și întorcînd ochii în altă parte)

Da, negreșit!
Ne mai vedem.

REGINA

Te-am înțeles prea bine...
Și totuși... spune-mi... pentru ce-ai făcut
Tot ce-ai făcut?

POSA

Ori el, ori eu.

REGINA

Nu! Nu!
Te-ai aruncat în fapta asta care
Ți s-a părut sublimă... Te cunosc,
Nu, nu tăgădui. De multă vreme
Rîvneai s-o săvîrșești. Chiar mii de inimi
Dacă s-ar rupe, nu! puțin îți pasă!
Numai mîndria să ți-o mulțumești!
De-abia acum te înțeleg. Îți place
Să te admire lumea.

POSA

(uimit, în sine)

Nu! La asta
Nu m-aș fi așteptat...

REGINA

(după o pauză)

Marchize, spune,
Scăpare nu mai este?

POSA

Nu.

REGINA

Nici una?
Gîndește-te. Nu-i chiar nici o scăpare?
Nici cu ajutorul meu nu este?

POSA

Nici chiar cu ajutorul dumneavoastră.

REGINA

Nu mă cunoști destul de bine încă.
Sînt curajoasă.

POSA

Știu.

REGINA

Nici o scăpare?

POSA

Nici una.

REGINA

(acoperindu-și fața)

Pleacă! Nu mai prețuiesc
Pe lume-acum nici un bărbat.

POSA

(adînc mișcat, aruncîndu-i-se la picioare)

Regină!
O, doamne! Viața totuși e frumoasă.

(Se ridică și pleacă în fugă. Regina intră în odaia ei.)

SCENA 22

Anticamera regelui.
Ducele de Alba şi *Domingo* se plimbă încoace şi încolo, în tăcere, şi fiecare în altă parte. *Contele de Lerma* iese din cabinetul regelui. După aceea, intră *don Ramon de Taxis*, ministrul poştelor.

LERMA

Marchizul încă n-a venit?

ALBA

Nu încă.

(Lerma vrea să se întoarcă în cabinetul regelui.)

TAXIS

(intrînd repede)

Vă rog să m-anunţaţi la rege, conte
De Lerma.

LERMA

Suveranul nu primeşte
Pe nimeni.

TAXIS

Spuneţi-i neapărat
Că trebuie îndată să-i vorbesc.
Ceva de foarte mare-nsemnătate,
Privind pe însuşi maiestatea sa.
Vă rog nu-ntîrziaţi.

(Lerma intră la rege.)

ALBA

(ducîndu-se la Taxis)

Iubite Taxis,
Obişnuieşte-te să ai răbdare.
Nu poţi vorbi cu regele.

TAXIS

De ce?

ALBA

Ca să vorbeşti ai fi avut nevoie
Să capeţi prea înalta învoire
A cavalerului de Posa, care
Îi ţine închişi pe tată şi pe fiu.

TAXIS

Cum? Posa? Posa-i cel care mi-a dat
Scrisoarea asta.

ALBA

O scrisoare?

TAXIS

Da.
Ca s-o trimit în grabă la Bruxelles.

ALBA

(cu atenţia trezită)

Cum? La Bruxelles?

TAXIS

Şi-acuma vreau s-o dau
În mîna suveranului.

ALBA

Bruxelles!
Auzi, părinte, la Bruxelles!

DOMINGO

(apropiindu-se)

E foarte
Suspect.

TAXIS

Mi-a dat-o foarte tulburat
Spunîndu-mi să am grijă...

DOMINGO

Tulburat?

ALBA

Și către cine-i scrisă?

TAXIS

Către prințul
De-Orania.

ALBA

Cum? Wilhelm de Orania?
Părinte, asta e trădare!

DOMINGO

Da,
Ce poate altceva să fie? Da,
Scrisoarea asta trebuie-nmînată,
În toată graba, regelui. E-o cinste
S-arăți această strășnicie, Taxis,
În slujba regelui!

TAXIS

Eu mi-am făcut
Doar datoria.

ALBA

Bine ai făcut.

LERMA

(ieşind de la rege, către Taxis)

Intraţi la maiestatea sa.
(Taxis intră.)
Marchizul
Tot n-a venit?

DOMINGO

Îl caută dar nu e
Pe nicăieri.

ALBA

Ciudate lucruri. Prinţul
E prizonier de stat şi suveranul
Nu ştie încă pentru ce.

DOMINGO

Marchizul
Nici n-a venit să spună ce-a făcut?

ALBA

Şi suveranul cum a primit ştirea?

LERMA

N-a spus nici un cuvînt.
(Zgomot în cabinet.)

ALBA

Dar ce se-aude?
Tăceţi, vă rog, o clipă.

TAXIS

(ieşind din cabinet)

Conte Lerma!

(Intră amîndoi la rege.)

ALBA

(lui Domingo)

Dar ce-o fi oare?

DOMINGO

Ce speriat era!
Scrisoarea, poate? Duce, nu presimt
Nimica bun.

ALBA

Pe Lerma l-a chemat...
Şi ştie doar că noi sîntem aici!

DOMINGO

Eu cred că vremea noastră a trecut.

ALBA

Sînt oare eu cel care-aici vedea
Cum larg i se deschide orice uşă?
Schimbat e totu-n preajma mea, străin...

DOMINGO

(care s-a dus la uşa cabinetului şi trage cu urechea)

Sst! Parc-aud ceva.

ALBA

(după o clipă)

Tăcere-adîncă.
S-aude cum răsuflă.

DOMINGO

Uşa dublă
Înăbuş-orice sunet.

ALBA

Vezi! Vine cineva.

DOMINGO

(plecînd de la uşă)

Pluteşte o nelinişte în aer.
Eu cred că-n clipa asta se întîmplă
Ceva hotărîtor şi însemnat.

SCENA 23

Aceiaşi. Intră *prinţul de Parma, ducii de Feria* şi *Medina Sidonia* împreună cu *alţi granzi.*

PARMA

Putem vorbi cu regele?

ALBA

Nu.

PARMA

Nu?
Dar cine e la suveran?

FERIA

Marchizul
De Posa fără îndoială?

ALBA

Tocmai
Pe dînsul îl așteaptă.

PARMA

Chiar acum
Sosim din Saragosa. Tot Madridul
E-nspăimîntat. E deci adevărat?

DOMINGO

Da, din nefericire.

FERIA

Cum? Marchizul
L-a arestat?

ALBA

Așa e, da.

PARMA

De ce?
Ce s-a-ntîmplat?

ALBA

De ce? Nu știe asta
Decît monarhul și marchizul Posa.

PARMA

Şi fără ca să cheme Adunarea
Regatului?

FERIA

Vai celui care-a fost
Părtaş la siluirea legii ţării.

ALBA

Vai lui! O spun şi eu!

MEDINA SIDONIA

Şi eu.

CEILALŢI NOBILI

Şi noi!

ALBA

Cu mine cine vine-acum la rege?
Vreau în genunchi să-i cad...

LERMA

(ieşind în fugă din cabinet)
Duce de Alba!

DOMINGO

A! în sfîrşit! Slăvit să fie domnul!
(Alba se repede înăuntru.)

LERMA

(cu sufletul la gură, foarte emoţionat)

Şi cînd marchizul va veni, să-i spuneţi
Că suveranul e cu cineva
Şi-l va chema...

DOMINGO

(lui Lerma, în timp ce ceilalţi se strîng, curioşi, în jurul lui)

Dar ce se-ntîmplă, conte?
Eşti galben ca un mort!

LERMA

(dînd să plece)

Ce groaznic lucru!

PARMA ŞI FERIA

Ce-anume? Ce e?

MEDINA SIDONIA

Regele ce face?

DOMINGO

Dar ce e groaznic?

LERMA

Regele a plîns.

DOMINGO

A plîns monarhul!

TOŢI

(cu uimire)

Regele a plîns!

(Se aude clopoţelul în cabinet. Lerma intră la rege.)

DOMINGO

(după el, vrînd să-l reţie)

O vorbă, conte! Spune... A plecat!
Sîntem cu toţii înlemniţi de spaimă.

SCENA 24

Prinţesa de Eboli, Feria, Medina Sidonia, Parma, Domingo şi ceilalţi granzi.

EBOLI

(intrînd repede, foarte tulburată)

Vreau să vorbesc cu suveranul.

(lui Feria)

Duce,
Anunţă-mă, te rog.

FERIA

Acum nu poate
Să vă primească. Treburi însemnate,
Nu are voie nimenea să intre.

EBOLI

Semnează, poate, groaznica sentinţă?
A fost minţit. Am să-i aduc dovezi
C-a fost minţit.

DOMINGO

(făcîndu-i semn, cu înţeles)

Prinţesă Eboli!

EBOLI

(îndreptîndu-se spre el)

A, eşti aici, părinte? Foarte bine.
Ai să-ntăreşti ce spun.

(Îl ia de mînă şi vrea să intre cu el în cabinet.)

DOMINGO

Eu? Ce vorbeşti,
Prinţesă?

FERIA

Regele nu poate-acum
S-asculte ce-o să spuneţi.

EBOLI

E nevoie
Neapărat s-asculte. Adevărul
O să-l asculte! Adevărul, chiar
De-ar fi el zeu de zece ori!

DOMINGO

Nu! Nu!
Puteţi să pierdeţi totul. Staţi aici!

EBOLI

Să tremuri tu, dacă pofteşti, în faţa
Mîniei idolului tău! Eu n-am
Nimic pe lumea asta de pierdut!

(Vrea să intre în cabinet, dar uşa se deschide şi apare ducele de Alba.)

ALBA

(Ochii îi strălucesc. E triumfător. Se duce la Domingo şi îl îmbrăţişează.)

Părinte, spune să slujească-n toate
Bisericile cîte un te-deum.
Izbînda e a noastră!

DOMINGO

Da? A noastră?

ALBA

(lui Domingo și granzilor)

Și-acum, duceți-vă la suveran
Cu toții. Veți mai auzi de mine.

ACTUL AL CINCILEA

SCENA 1

O odaie în palatul regal, despărţită printr-o uşă de fier cu gratii de o curte în care se plimbă santinele. *Carlos* stă la o masă cu capul pe braţ, ca şi cum ar dormi. În fundul odăii, *cîţiva ofiţeri* care sînt închişi cu el. *Marchizul de Posa* intră fără să-l vadă Carlos şi spune în şoaptă cîteva vorbe ofiţerilor care ies imediat. Posa se apropie de Carlos şi îl priveşte cîteva clipe tăcut şi cu mîhnire. În sfîrşit, face o mişcare care îl trezeşte pe Carlos din amorţire.

CARLOS

(se ridică, vede pe Posa şi tresare speriat; apoi se uită la dînsul cu ochi mari şi îşi trece mîna peste frunte ca şi cum ar vrea să-şi aducă aminte de ceva)

POSA

Carlos, eu sînt.

CARLOS

(dîndu-i mîna)

Vii să mă vezi! Ce bine!
Asta-i frumos din parte-ţi.

POSA

M-am gîndit
Că ai nevoie de un prieten.

CARLOS

Da?
Adevărat? Chiar te-ai gîndit așa?
Mă bucur, o! mă bucur foarte mult!
Știam, știam că-mi ești mereu prieten.

POSA

Și-s vrednic să crezi asta despre mine.

CARLOS

Da, negreșit. Noi ne-nțelegem bine
Și-acuma chiar! Îmi place că-i așa.
Îngăduința și blîndețea asta
Șed bine unor inimi mari cum sîntem
Și tu și eu. Și dacă din dorinți
Vreuna mi-o fi fost nesocotită
De ce acuma mi-ai tăgădui
Și cele care sînt cuminți? Virtutea
E aspră dar nu-i crudă niciodată,
Nici inumană... Cred că greu ți-a fost!
O, știu că inima ta milostivă
A sîngerat în timp ce-și pregătea
De moarte jertfa.

POSA

Cum? Ce vrei să spui?

CARLOS

Vei isprăvi acum ceea ce eu
Am vrut și n-am putut. Vei dărui
Spaniolilor acele vremi de aur
Pe care ei zadarnic de la mine

Le-au aşteptat. Cu mine s-a sfîrşit,
Pe totdeauna s-a sfîrşit. Şi tu
Ai presimţit aceasta. Şi cumplita-ţi
Dragoste a rupt atît de timpuriu,
Năprasnic, floarea spiritului meu.
Eu pentru marile-ţi nădejdi sînt mort.
Destinul tău sau poate întîmplarea
Te-au dus la rege. Şi l-ai cucerit
Cu preţul tainei mele. Pentru mine
Scăpare nu mai este. Poate însă
Mai este pentru Spania. O, nu!
Nu-i nimeni vinovat aici decît
Nebuna mea orbire. Pînă astăzi
Eu n-am văzut că tu eşti tot atît
De mare, pe cît eşti de iubitor.

POSA

Nu! Asta-ntr-adevăr nu bănuisem!
Nu bănuisem că mărinimia
Unui prieten ar putea să fie
Mai iscusită decît înţeleapta
Mea prevedere. Şi clădirea mea
Se năruie fiindcă am uitat
De sufletul tău.

CARLOS

O, de-ai fi putut,
De-ai fi putut măcar pe ea s-o cruţi
De soarta asta, ţi-aş fi mulţumit
Din fundul inimii! Cum? Nu era
De-ajuns că sufăr eu? Mai trebuia
Să sufere şi ea?... Şi-acum, destul!
Nu vreau să te acopăr de mustrări.
Ce-ţi pasă ţie de-o regină? Eşti
Îndrăgostit de ea? Virtutea ta
Cea aspră are timp să ia în seamă

Măruntă grijă a iubirii mele?
Am fost nedrept cu tine. Să mă ierți!

POSA

Acuma ești nedrept. Nu însă pentru
Mustrarea asta. Dac-aș merita-o,
Aș merita orice mustrări. Și-atunci
Eu n-aș mai sta în fața ta cum stau.

(Își scoate portofoliul.)

Aicea iată cîteva scrisori
Din cele date mie spre păstrare.
Ți le înapoiez.

CARLOS

(uitîndu-se mirat cînd la scrisori, cînd la Posa)

Cum?

POSA

Ți le dau
Fiindcă-n mîna ta vor fi acum
Mai sigure decît în mîna mea.

CARLOS

Ce-i asta? Regele nu le-a citit?
Cum? Nici nu le-a văzut măcar?

POSA

Ce-anume
Să fi văzut? *Scrisorile acestea?*

CARLOS

Atunci, nu i le-ai arătat pe toate?

POSA

Dar cine-ţi spune că i-am arătat
Vreuna?

CARLOS

(foarte mirat)

Cum se poate? Mie Lerma...

POSA

A! el ţi-a spus? Acuma înţeleg!
Cum să prevăd şi asta? Lerma deci?
Şi el e-un om ce nu ştie să mintă.
E-adevărat, aşa e: celelalte
Scrisori se află-n mîna regelui.

CARLOS

(se uită lung la el, uimit)

Atunci, de ce sînt eu aici?

POSA

Din prevedere,
Dacă-ţi mai vine-n gînd cumva să spui
Prinţesei Eboli ce ai pe suflet.

CARLOS

(ca trezit din vis)

Ah! în sfîrşit am înţeles. Acuma
E totul limpede...

POSA

(ducîndu-se la uşă)

Dar cine vine?

SCENA 2

Alba, aceiaşi.

ALBA

(intră, se apropie de Carlos şi stă tot timpul cu spatele la Posa)

Alteţă, sînteţi liber. Suveranul
Prin mine vă trimite-această veste.

(Carlos se uită mirat la marchiz. Toţi tac.)

Şi totodată mă socot, alteţă,
Prea fericit că eu sînt cel dintîi...

CARLOS

(se uită cu atenţie la ceilalţi doi; după o pauză, către duce)

Sînt arestat, pe urmă iar sînt liber
Şi nu ştiu pentru ce.

ALBA

Dintr-o greşeală
La care, după cîte ştiu, monarhul
A fost ademenit de-un mincinos.

CARLOS

Eu din porunca regelui mă aflu
Aici, aşa e?

ALBA

Dar dintr-o greşeală
A maiestăţii sale.

CARLOS

Rău îmi pare,
Într-adevăr; dar dacă suveranul
A săvîrşit greşeala, se cuvine
Tot el să vie-n carne şi în oase
Ca să îndrepte iarăşi ce-a greşit.

(Caută cu ochii privirea lui Posa şi are o atitudine mîndră faţă de duce.)

Se zice-aici că-s fiul lui don Filip.
Bîrfeala, curiozitatea stau
Cu ochii aţintiţi asupra mea.
Nu vreau să par cumva că datoresc
Milostivirii maiestăţii sale
Ceea ce regele-i dator să facă.
Sînt gata, de-altfel, să mă-nfăţişez
La judecata Marii Adunări.
Din mîna dumneavoastră nu iau spada.

ALBA

Această dreaptă cerere monarhul
O va îndeplini fără-ndoială,
Dacă, alteţa voastră, îmi daţi voie
Să vă conduc la dînsul.

CARLOS

Stau aici
Pînă mă scoate de la închisoare
Sau suveranul sau Madridul său.
Răspunsu-acesta-ndată să i-l duceţi!

(Alba iese. Mai este văzut cîteva clipe în curte unde dă cîteva ordine.)

SCENA 3

Carlos, Posa.

CARLOS

(după ce ducele a ieşit, plin de mirare şi curiozitate, către Posa)

Ce-nseamnă asta? Nu-nţeleg nimic.
Nu eşti ministru?

POSA

Vezi şi tu: am fost.

(Se duce spre el, emoţionat.)

O, Carlos! totul merge de minune.
Am izbutit! Am izbutit! Slăvit
Să fie cel-de-sus că mi-a dat sprijin
Să izbutesc!

CARLOS

Să izbuteşti? Ce-anume?
Nu pot pricepe...

POSA

(luîndu-l de mînă)

Carlos, ai scăpat!
Eşti liber, ai scăpat; iar eu...

(Se opreşte brusc.)

CARLOS

Iar tu?

POSA

Iar eu... te strîng la piept... şi am acum
Întîia oară dreptul să te strîng,
Fiindcă mi l-am dobîndit plătindu-l
Cu tot, cu tot ce am mai scump. O, Carlos,

Ce dulce și ce mare-i clipa asta!
Sînt mulțumit de mine însumi.

CARLOS

Cum te-ai schimbat la față dintr-o dată!
Eu nu te-am mai văzut așa. Ce mîndru
Se-nalță pieptul tău! Și ochii tăi
Sînt plini de strălucire.

POSA

Și acum
Noi trebuie să ne luăm adio.
Nu-ți fie teamă. Fii bărbat. Orice
Ai auzi, făgăduiește-mi, Carlos,
Că n-ai să-mi copleșești cu o durere
Nevrednică de niște inimi mari
Această despărțire. Carlos, tu
Mă părăsești acum pe multă vreme,
Nebunii spun pe veșnicie.

(Carlos își trage mîna, se uită fix la el și nu răspunde.)

Fii tare, Carlos. Eu mi-am pus în tine
Speranțe mari și nu m-am dat în lături
Să-ndur cu tine ceasu-acela groaznic
Ce se numește cel din urmă. Carlos,
Mărturisesc că eu m-am bucurat
De ceasu-acesta. Să ședem aici.
Sînt ostenit.

(Se apropie de Carlos, care stă mereu nemișcat și mut și care se așază mașinal.)

De ce-ai căzut pe gînduri
Și nu-mi răspunzi? Atunci, să-ți spun, pe scurt.
A doua zi după-ntîlnirea noastră
Din urmă, de la mănăstire, am fost

Chemat de rege. Ce-a ieşit de-aici
Ştii, astfel cum întreg Madridul ştie.
Dar tu nu ştii că taina ta a fost
Descoperită şi că în caseta
Reginei s-au găsit nişte scrisori
Primejdioase pentru tine,
Nu ştii că eu aceste lucruri toate
Din gura regelui le-am auzit
Şi că am fost chiar confidentul lui.

(Se opreşte brusc, aşteptînd răspunsul lui Carlos. Acesta tace.)

Da, Carlos! Chiar cu gura mea mi-am rupt
Credinţa către tine şi-am condus
Eu însumi uneltirea în vederea
Pieirii tale. Faptele vorbeau
Cu totul împotrivă-ţi. Nu puteam
Să te mai apăr. Prea tîrziu era.
Nu-mi rămînea decît să iau asupră-mi
Ca să-l răzbun. Şi-aşa eu m-am făcut
Duşmanul tău ca să-ţi slujesc mai bine.
M-asculţi ori nu?

CARLOS

Te-ascult. Hai, spune, spune.

POSA

N-am nici o vină pîn-aici. Dar iată
Că strălucirea neobişnuită
Care-mi venea de la prietenia
Monarhului m-a dat de gol. Şi zvonul
Ajunse pîn'la tine, aşa cum prevăzusem.
Dar eu, momit de-o falsă gingăşie,
Orbit de îngîmfare, m-am gîndit
Să isprăvesc făr-ajutorul tău
Tot ce urzisem şi s-ascund de tine
Primejdioasa-mi taină. M-am grăbit

Prea tare şi-am făcut o grea greşeală.
Încrederea aceasta-n mine-a fost
O nebunie. Iartă-mă. Era
Întemeiată pe adînca ta
Prietenie, bine încercată.

(Se opreşte. Carlos trece de la neclintirea lui, la o vie agitaţie.)

Şi s-a-ntîmplat atuncea tocmai lucrul
De care mă temeam. Tu te-ai speriat
Cînd unul şi-altul îţi înfăţişau
Tot felul de primejdii născocite.
S-aude că regina e rănită...
Palatul tot vuieşte... Şi mai vine
Şi Lerma cu nefericita-i grabă
De-a-ţi face un serviciu... Şi-n sfîrşit
Tăcerea mea cu totul ne'nţeleasă...
Acestea toate copleşesc deodată
Sufletul tău şi-l uluiesc... începi
Să şovăieşti şi crezi că m-ai pierdut.
Dar prea cinstit tu însuţi ca să crezi
Că-i necinstit prietenul tău bun,
Pui măreţie în căderea lui
Şi-ţi spui că e necredincios abia
Cînd necredinţa lui poţi s-o stimezi.
Şi părăsit de singuru-ţi prieten
Te-arunci în braţele prinţesei Eboli,
Adică tocma-n braţele satanei.
Nefericitule! *Ea* te-a trădat.

(Carlos se ridică.)

Noroc că te-am văzut cînd alergai
La dînsa. Prins de-o presimţire rea,
Te-am urmărit. Dar prea tîrziu era.
I te-aruncaseşi la picioare şi-i
Destăinuiseşi totul. Pentru tine
Nu mai era acum nici o scăpare...

CARLOS

Ba nu! Te-nșeli. A fost adînc mișcată
De ce i-am spus...

POSA

Cînd am văzut și asta,
Privirile mi s-au întunecat.
Nimic nu mai găseam, nici o ieșire
Și nici un ajutor... nici unu-n toată
Nemărginirea firii... Deznădejdea
În furie, în fiară mă preschimbă.
Ridic pumnalul, gata să înjunghi
Pe o femeie... cînd deodat'o rază
De soare parcă-n suflet îmi pătrunde;
Și mă gîndesc: „Ce-ar fi să-nșel pe rege?
Ce-ar fi să fac chiar eu pe vinovatul?
De necrezut sau nu, dar pentru rege
Va fi de-ajuns... fiindcă pentru dînsul
Tot ce e rău e-adevărat. Să-ncerc!
Și poate că un trăsnet ca acesta
Lovindu-l, îl va face pe tiran
Să șovăie... Ce-mi trebuie mai mult?
În timp ce el va sta la gînduri, Carlos
Va izbuti să fugă în Brabant".

CARLOS

Și... ai făcut tu asta?

POSA

Da. Am scris
Lui Wilhelm de Orania că sînt
Îndrăgostit la culme de regină,
Că datorită unei mincinoase
Învinuiri ce ți se aducea

Am izbutit să scap de bănuiala
Monarhului; că însuși el mi-a dat
Prilej să mă apropii de regină;
Că totuși mi-a fost teamă și că tu,
Aflînd de pasiunea mea, te-ai dus
În grabă la prințesa Eboli
S-o rogi să dea numaidecît de veste
Reginei de cele ce se-ntîmplă;
Că eu te-am arestat dar văd că totul
E-acum pierdut și vreau să fug în Flandra...
Scrisoarea asta...

CARLOS

Cred că n-ai trimis-o
Cu poșta. Doar tu știi prea bine: toate
Scrisorile către Brabant și Flandra...

POSA

Sînt date regelui... Eu cred că Taxis
Și-a și făcut acuma datoria.

CARLOS

O, doamne, sînt pierdut!

POSA

Tu ești pierdut?
De ce?

CARLOS

Nefericitule, și tu
Pierdut vei fi cu mine împreună!
Minciuna asta nemaipomenită
Nu-ți va ierta-o tata niciodată.

POSA

Minciună? cine oare îi va spune
Că e minciună?

CARLOS

(privindu-l drept în ochi)

Cine? Chiar eu însumi.

(Vrea să plece.)

POSA

Stai! Eşti nebun!

CARLOS

Nu! Dă-te într-o parte!
Nu! Pentru dumnezeu, nu mă opri!
În timp ce stau aici de vorbă, el
A şi tocmit un ucigaş.

POSA

Atunci
Ni-i timpul cu atît mai preţios.
Doar mai avem atîtea să ne spunem!

CARLOS

Nu! Dacă vrea cumva...

(Vrea din nou să plece.)

POSA

(îl apucă de braţ şi îl priveşte adînc)

Ascultă, Carlos!
Eu tot atît de tare m-am grăbit
Şi tot aşa de inimos am fost

Atunci, ții minte, în copilărie,
Cînd ai primit pedeapsa-n locul meu?

CARLOS

(mişcat, se opreşte uimit în fața lui)

O, sfîntă providență!

POSA

Pentru Flandra
Tu trebuie să scapi de-aici.
Menirea ta e să domnești. A mea
E să-mi dau viața pentru tine.

CARLOS

(îl ia de mînă, adînc mişcat)

Nu!
El nu se va împotrivi, nu poate
Să nu se-nduplece cînd va vedea
Asemenea-nălțime sufletească.
Mă duc la el cu tine și-i spun: „Tată,
Vezi, asta a făcut-o un prieten
Pentr-un prieten!"... Se va-nduioșa.
De lacrimi au să i se umple ochii
Şi-o să ne ierte...

(Prin gratiile uşii din fund se trage un foc de armă. Carlos tresare.)

Pentru cine-i asta?

POSA

Cred că e pentru mine...

(Cade la pămînt.)

CARLOS

(se prăbuşeşte cu un țipăt lîngă el)

O! Doamne, dumnezeule!

POSA

(cu glas întretăiat)

Da... regele... se vede că-i grăbit...
Credeam... că... mai durează... cîtva timp...
Vezi... caută de fugi... cît mai curînd...
Auzi?... Să fugi... să scapi de-aici... să scapi...
Regina știe totul... Nu mai pot!...

(Carlos rămîne nemișcat lîngă mort. După cîteva clipe, intră regele însoțit de mai mulți curteni și, cînd îi vede pe cei doi, se dă înapoi, tulburat. Pauză lungă. Curtenii se așază în semicerc în jurul celor doi și se uită cînd la rege cînd la Carlos. Acesta stă mereu neclintit. Regele îl contemplă în tăcere.)

SCENA 4

Regele, Carlos, ducii de Alba, Feria și Medina Sidonia, prințul de Parma, Contele de Lerma, Domingo, nobili.

REGELE

(cu blîndețe)

Răspund la rugămintea ta și vin
Cu toți mai marii țării împreună
Să te vestesc eu însumi că ești liber.

(Carlos se uită de jur împrejur ca un om trezit din vis. Ochii lui se îndreaptă cînd spre rege, cînd spre mort. Nu răspunde.)

Ia-ți spada înapoi. Nu s-a lucrat
Cu chibzuială.

(Se apropie de el, îi întinde mîna, și-l ajută să se ridice.)

Fiul meu aici
Nu e la locul lui. Ridică-te
Și-n brațele părintelui tău vino.

CARLOS

(se lasă ridicat de rege, dar tresare deodată, se oprește și îl privește țintă)

Tu miroși a omor. Nu, nu te pot
Îmbrățișa.

(Îl respinge. Mișcare printre nobili.)

Nu fiți uimiți. E-atît
De groaznic ce-am făcut? V-ați supărat
C-am îndrăznit să mă ating de unsul
Lui dumnezeu? Fiți fără nicio grijă;
Nu pun pe dînsul mîna. Nu vedeți
Pe fruntea lui pecetea crimei? Cerul
L-a însemnat.

REGELE

(brusc)

Urmați-mă, curteni.

CARLOS

Dar încotro? Nu, sire, nu așa!
Nu vei pleca de-aici...

REGELE

(Îl ține de braț cu amîndouă mîinile și, în mișcarea asta, apucă cu o mînă spada pe care a adus-o regele. Spada iese din teacă.)

Cum? Împotriva
Tatălui tău tragi spada?

NOBILII

(scoțînd săbiile)

Îl omoară
Pe rege!

CARLOS

(ținînd cu o mînă pe rege, cu cealaltă spada trasă)

Puneți săbiile-n teacă!
Ce? Credeți că-s nebun? Nu, nu-s nebun!
Căci dac-aș fi, rău, rău ați fi făcut
Să-mi amintiți că viața lui atîrnă
De spada asta. Stați, vă rog, deoparte.
Cu-o fire ca a mea se umblă numai
Cu binișorul. Așadar, deoparte!
Ceea ce am acum de discutat
Cu regele, aceasta n-are-a face
Cu jurămîntul vostru de credință
Nimic. Vedeți? I-s degetele pline
De sînge! Da? Uitați-vă la dînsul,
Uitați-vă și-aici. El a făcut
Aceasta, el cu marea-i dibăcie.

REGELE

(către nobilii care vor să se strîngă, îngrijorați, împrejurul lui)

De ce vă temeți? Dați-vă-napoi!
Doar sîntem fiu și tată. Am s-aștept
Să văd pînă la ce nelegiuire
Natura îl...

CARLOS

Natura? Nu cunosc
Nici o natură. Și acum lozinca
Este omorul. Orice legătură
De omenie este sfărîmată;
Și tu ai sfărîmat-o, sire, tu,
Pe tot întinsu-mpărăției tale!
Cum să cinstesc atunci ceea ce tu
Hulești? Priviți! Nici un omor la fel
Cu-acesta nu s-a săvîrșit pe lume.
Nu este dumnezeu? Pot oare regii
În lumea lui să-și bată joc așa?
Întreb: Nu este dumnezeu? De cînd

Sînt mame pe pămînt doar *unul* numai,
Doar *unul singur* a murit în chip
Atît de crud și de nedrept. Știi tu,
Știi ce-ai făcut?... Nu știe! Nu, nu știe
Că a răpit din lumea noastră-o viață
Mai scumpă, mai înaltă decît este
El împreună cu tot veacul lui.

REGELE

(domol)

Și dacă m-am grăbit se cade oare
Ca tu cel pentru care m-am grăbit,
Să-mi ceri de fapta asta socoteală?

CARLOS

E cu putință? Cum? Nu bănuiești
Ce-nseamnă mortu-acesta pentru mine?
O, spuneți-i, vă rog... și ajutați
Atotștiința lui să lămurească
Această grea enigmă. Mortu-acesta
Mi-era prieten. Vreți să știți acum
De ce-a murit? Atunci vă spun că omul
Acesta pentru mine a murit.

REGELE

Ha! presimțirea mea!

CARLOS

Prieten drag,
Îți cer iertare că-ți dezvălui taina!
Dar vreau să-i crape-obrazul de rușine
Acestui vechi cunoscător de oameni,
Cînd va afla că-nțelepciunea lui
Bătrînă-a fost amarnic înșelată
De istețimea unui tînăr. Da!
Da, sire! Am fost frați! Și frați uniți

De-o sfîntă legătură mai frumoasă
Decît cea făurită de natură.
Iubire a fost viața lui. Iubire
Față de mine moartea lui frumoasă.
A fost al meu atunci cînd tu credeai
Că are-o stimă-adîncă pentru tine,
Cînd, aprinzîndu-și vorbele în glumă,
Cu mintea ta cea mîndră se juca.
Credeai că-l stăpînești și erai numai
Unealta planurilor lui înalte.
Și arestarea mea n-a fost decît
O faptă mare-a prevederii lui.
Lui Wilhelm de Orania i-a scris
Numai și numai ca să mă salveze.
A fost — o, Doamne! — cea dintîi minciună
A vieții lui! Și ca să mă salveze
S-a aruncat în moarte. Tu i-ai dat
Bunăvoința ta — el a murit
De dragul meu. Ai vrut să-i dai cu sila
Prietenia și iubirea ta.
Și sceptrul tău a fost în mîna lui
O jucărie. El l-a aruncat
Și a murit acuma pentru mine.

(Regele stă nemișcat, cu ochii în pămînt. Curtenii îl privesc uimiți și tulburați.)

Cum ai putut să crezi minciuna asta
Atît de grosolană? Ce puțin
Te prețuia dac-a-ncercat s-ajungă
La tine cu-acest ieftin vicleșug!
Ai îndrăznit să-i ceri prietenia
Și n-ai putut să-nfrunți o încercare
Ușoară cum a fost aceasta!
Nu, n-a fost omul care-ți trebuia!
Știa el asta de cînd te-a respins
Cu toată-ngrămădirea-ți de coroane.
Această liră gingașă s-a spart
În mîna ta de fier. Și l-ai ucis.

ALBA

(care nu l-a slăbit din ochi pe rege și i-a urmărit cu neliniște, mișcările feței, s-apropie de el cu sfială)

De ce tăcerea asta, maiestate?
Uitați-vă-mprejur. Vorbiți cu noi.

CARLOS

Și totuși nu era nepăsător
Față de tine. El, de multă vreme,
Te urmărea cu ochi prietenești.
Și poate te-ar fi ajutat să fii
Mai fericit. Avea un suflet foarte
Bogat, așa încît prinosul lui
Chiar și pe tine ar fi izbutit
Să te îndestuleze. Mici fărîme
Din mintea lui ar fi făcut din tine
Un zeu. Pe tine însuți te-ai prădat.
Cu ce-ai putea să-nlocuiești vreodată
Un suflet ca al lui?

(Tăcere adîncă. Mulți nobili se uită în altă parte sau își ascund în mantie fața.)

O, voi ce stați
Aici, cuprinși de spaimă și uimire,
Nu-nvinuiți pe tînărul ce-aruncă
În regele și tatăl lui aceste
Cuvinte grele. Iată omu-acesta!
El pentru mine a murit!
Știți voi să plîngeți? Dacă-n vine sînge
Vă curge, nu aramă clocotită,
Atunci priviți și nu mă-nvinuiți!

(Se întoarce spre rege mai liniștit.)

Aștepți să vezi cum se va isprăvi
Povestea asta nemaipomenită?

Poftim, aici e spada mea. Acum
Ești regele meu iarăși. Îți închipui
Că eu mă tem de răzbunarea ta?
Ucide-mă, așa cum ai ucis
Pe cel mai bun, mai vrednic dintre oameni.
S-a isprăvit cu viața mea. Da, știu.
Și ce e viața pentru mine-acuma?
Zvîrl tot ce m-aștepta pe lumea asta!
Printre străini să-ți cauți un fecior.
Împărăția mea aicea zace...

(Se prăbușește lîngă cadavru și nu mai ia parte cu nimic la cele ce urmează. Începe să se audă în depărtare zgomot de voci și tropăituri. Tăcere în jurul regelui. El se uită de jur împrejur la fiecare, dar nici unul nu-i răspunde la priviri.)

REGELE

Ei? Nimeni nu răspunde? Fiecare
Se uită-n jos și își ascunde fața.
Sentința mea-i rostită. O citesc
Pe chipurile-acestea amuțite.
Supușii mei m-au judecat.

(Aceeași tăcere din partea tuturora, ca și adineauri. Zgomotul de afară crește și se apropie. Printre curteni trece un murmur. Se uită unii la alții și își fac semne de uimire. Lerma se apleacă spre ducele de Alba.)

Auzi? Asta-i răscoală!

ALBA

(încet)

Și eu cred!

LERMA

S-aud cum vin încoace.

SCENA 5

Aceiaşi, un ofiţer din gardă.

OFIŢERUL

(intrînd repede)

Răzvrătire!
Unde e regele?

(Îşi face loc printre ceilalţi şi ajunge la rege.)

Madridul tot
S-a înarmat. Soldații și mulțimea
Înconjură, cu miile, palatul.
Se spune că don Carlos e-arestat,
Că viața-i e-n primejdie. Poporul
Vrea viu să-l vadă; dacă nu, dă foc
Madridului.

TOŢI GRANZII

(agitaţi)

Să apărăm pe rege!

ALBA

(către rege, care stă calm şi nemişcat)

Fugiți! Primejdia e mare, sire!
Și nu știm cine înarmează brațul
Mulțimii.

REGELE

(se trezeşte din toropeală, ridică fruntea şi înaintează maiestuos spre dînşii)

Tronul meu mai stă-n picioare?
Mai sînt eu regele acestei țări?
Nu, nu mai sînt. Fricoșii-aceștia plîng
Înduioșați de-un băiețandru. Toți

Așteaptă doar o vorbă ca să fugă
Și să mă părăsească. Sînt trădat
De niște răzvrătiți.

ALBA

Ce-nchipuire
Îngrozitoare, sire!

REGELE

Uite-acolo!
Acolo prosternați-vă cu toții!
Acolo-n fața regelui cel tînăr!
Eu nu mai sînt nimic... un biet moșneag!

ALBA

O, spanioli... Aicea am ajuns!

(Toți se îngrămădesc în jurul regelui și îngenunchează cu săbiile scoase în fața lui. Carlos rămîne singur și părăsit de toți, lîngă mort.)

REGELE

(smulgîndu-și mantia și aruncînd-o)

Puneți-i lui podoabele regale!
Și ridicați-l peste trupul meu!

(Cade leșinat în brațele lui Lerma și ale lui Alba.)

LERMA

O, Doamne! Ajutor!

FERIA

Ce întîmplare!

LERMA

A leşinat.

ALBA

(lasă pe rege în mîinile lui Lerma şi Feria)

Luaţi-l şi culcaţi-l
Domol în pat. Iar eu în vremea asta
Voi face linişte-n Madrid.

(Iese. Regele e dus pe braţe. Toţi nobilii îl însoţesc.)

SCENA 6

Carlos rămîne singur lîngă mort. După cîteva clipe intră *don Luis Mercado*, se uită cu teamă de jur împrejur şi stă o clipă tăcut lîngă prinţ, care nu-l observă.

MERCADO

Vin de la maiestatea sa regina.

(Carlos nu răspunde.)

Sînt medicul reginei. Mă numesc
Luis Mercado. Am aici dovada.

(Arată lui Carlos un inel cu pecete. Carlos rămîne neclintit.)

Regina vrea numaidecît, chiar astăzi,
Să vă vorbească. Lucruri însemnate.

CARLOS

Pe lume pentru mine nu mai este
Nimic de seamă.

MERCADO

E ceva din partea
Marchizului de Posa.

CARLOS

(ridicîndu-se deodată)

Cum? Să mergem!

(Vrea să iasă.)

MERCADO

Alteță, nu acuma. S-așteptăm
Pînă la noapte. Sînt păzite toate
Intrările cu cîte două străji.
În partea-aceea a palatului
Nu poți pătrunde făr-a fi văzut.
Primejdia-i prea mare.

CARLOS

Bine, dar...

MERCADO

Un singur mijloc mai avem, alteță.
Regina l-a găsit și vi-l propune.
Dar e-ndrăzneț, ciudat și-aventuros.

CARLOS

Ce mijloc?

MERCADO

Știți că după o legendă,
La miezul nopții, printr-o galerie
Boltită a palatului regal,

Ar fi umblînd în haine de călugăr
Năluca împăratului. Toți cred.
Și străjile acolo stau cu frică.
Dac-ați voi de-această travestire
Să vă slujiți, ați izbuti să treceți
Prin toate străjile, nevătămat,
Pîn'la odăile reginei. Cheia
Aceasta vi le va deschide.
Năluca sfîntă o să vă păzească
De orișice primejdie. Și-acum,
Alteță, să luați numaidecît
O hotărîre. Veți găsi-n odaie,
La dumneavoastră, hainele și masca
De trebuință. Plec să duc reginei
Răspunsul.

CARLOS

Și cînd trebuie să vin?

MERCADO

La miezul nopții.

CARLOS

Spune-i să m-aștepte.

(Mercado iese.)

SCENA 7

Carlos, Lerma.

LERMA

Fugiți, alteță. Regele-i furios
Pe dumneavoastră. Se urzește-acum
Ceva-mpotriva libertății, poate

Chiar și-mpotriva vieții dumneavoastră.
Mai mult nu mă-ntrebați. M-am strecurat
Încoace ca să vă pot da de veste.
Fugiți, fugiți, alteță!

CARLOS

Sînt în mîna
Atotputernicului.

LERMA

Cum mi-a spus
Regina, trebuie să părăsiți
Madridul, astăzi chiar, și să plecați
În grabă la Bruxelles. Nu-ntîrziați.
Răscoala vă-nlesnește fuga. Tocmai
De asta chiar, regina a stîrnit-o.
Acuma nimeni nu va îndrăzni
Să vă înfrunte. Caii-s pregătiți
La mănăstire. Iat-aici și arme
Dacă se-ntîmplă să aveți nevoie.

(Îi dă un pumnal și niște pistoale.)

CARLOS

Îți mulțumesc, îți mulțumesc.

LERMA

Ce s-a-ntîmplat cu dumneavoastră astăzi
M-a tulburat adînc. Nici un prieten
N-a fost așa ca el. Toți patrioții
Vă plîng... Mai mult nu pot să vă mai spun.

CARLOS

Cel care zace-aici, conte de Lerma,
A spus că ești un om mărinimos.

LERMA

Alteță, înc-o dată vă urez
Drum bun. Veni-vor vremuri mai frumoase
Dar eu nu voi mai fi. Și-acum, alteță,
Primiți-mi jurămîntul de credință.

(Se lasă într-un genunchi în fața lui.)

CARLOS

(vrea să-l oprească, foarte înduioșat)

Nu, nu așa... Nu vreau... Mă simt mișcat...
N-aș vrea ca-nduioșarea să-mi slăbească
Curajul.

LERMA

(îi sărută mîna.)

Rege al fiilor mei!
O! fiii mei, da, vor putea să moară
În slujba dumneavoastră, dar eu nu.
Aduceți-v-aminte-n fiii mei
De mine. Și în pace să vă-ntoarceți
În Spania. Pe tronul lui don Filip
Fiți om! Știți ce înseamnă suferința.
Să nu-ncercați cu planuri sîngeroase
În tatăl dumneavoastră să țintiți.
Feriți-vă de sînge-alteță. Filip
Al doilea l-a silit pe împăratul,
Bunicul dumneavoastră, să se dea
Jos de pe tron. Același Filip, astăzi,
Se teme de feciorul lui. La *asta*
Să vă gîndiți, alteță, și cerul să v-ajute!

(Pleacă în grabă. Carlos face cîțiva pași să plece și el, dar se întoarce brusc, se azvîrle lîngă trupul lui Posa pe care îl mai strînge o dată în brațe, apoi iese în fugă.)

SCENA 8

Anticamera regelui plină de granzi. E seară și se aprind luminările. *Alba* și *Feria* intră vorbind între ei.

ALBA

Orașu-i liniștit. Și suveranul
Ce face?

FERIA

Tulburat îngrozitor,
S-a-nchis la el și-a spus că nu primește
Pe nimeni, orișice s-ar întîmpla.
Trădarea asta gravă a lui Posa
I-a răvășit deodată toată firea.
Nici nu-l mai cunoști.

ALBA

Neapărat
Eu trebuie să-l văd. De data asta
Nu pot să-l cruț. O foarte însemnată
Descoperire care s-a făcut
Acuma chiar...

FERIA

Descoperire? Iarăși?

ALBA

La prinț s-a strecurat mai adineauri,
În taină, un călugăr. Ar fi vrut
Să afle amănunte despre moartea
Lui Posa cu atîta stăruință,
C-a dat de bănuit. Străjerii mei

L-au prins, l-au cercetat. De frica morţii
Călugărul făcu destăinuiri,
Spunînd că are-asupra lui scrisori
De mare preţ pe care răposatul
I le dăduse ca să le-nmîneze
Lui Carlos, dacă pînă astă-seară
Nu se va-ntoarce.

FERIA

Şi?

ALBA

Dintr-o scrisoare
Se vede că în noaptea asta prinţul
Ar trebui să plece din Madrid.

FERIA

Ce?

ALBA

Am aflat de-asemeni că în Cádiz
E gata o corabie să-l ducă
La Vlissingen, că Ţările de Jos
'L-aşteaptă doar pe dînsul ca să poată
Să sfarme lanţurile spaniole.

FERIA

E cu putinţă?

ALBA

O scrisoare spune
Că Solimán a şi trimis o flotă
Din Rhodos — potrivit cu un tratat —

Să nimicească în Mediterana
Puterea Spaniei.

FERIA

Se poate oare
Așa ceva?

ALBA

Scrisorile acestea
Mă fac să înțeleg acum ce rost
Aveau călătoriile lui Posa
Prin Europa. Ele-aveau drept scop
Să înarmeze și să-ndemne toate
Puterile din nordul Europei
Să cucerească libertatea Flandrei.

FERIA

Auzi, ce om!

ALBA

Mai este și un plan
Amănunțit a-întregului război
Ce trebue să despărțească Flandra
De Spania pe totdeauna. Totul
E prevăzut; puterea, apărarea
Sînt bine cumpănite. Orice mijloc
Ce poate fi-ntrebuințat și tot
Ce poate să dea țara e-nsemnat
În amănunt și însemnate sînt
Și normele ce trebuiesc păzite
Și toate alianțele ce sînt
De încheiat. Un plan demonic, dar
Alcătuit cu mare măiestrie.

FERIA

Ce trădător!

ALBA

Tot în scrisoarea asta
Mai este vorba şi de-o întîlnire
Ascunsă-ntre don Carlos şi regină
În seara-n care el va trebui
Să fugă.

FERIA

Cum? Atunci, chiar astă-seară!

ALBA

La miezul nopţii. În privinţa asta
Am şi dat ordine. Vezi, aşadar,
Că lucru-i grabnic. Nu e de pierdut
Nici o clipită. Lasă-mă să intru
La rege.

FERIA

Nu. Intrarea e oprită.

ALBA

Atunci deschid eu singur. Îndrăzneala-mi
Va fi iertată din pricina marei
Primejdii.

(Se repede să intre, dar uşa se deschide şi apare regele.)

FERIA

Iată-l chiar pe rege!

SCENA 9

Aceiaşi, regele.

Toţi se sperie cînd îl văd cum arată, se dau înapoi şi-l lasă respectuoşi să treacă. El păşeşte ca un somnambul. Hainele şi trăsăturile feţei tot mai arată neorînduiala în care l-a aruncat leşinul. Trece încet pe dinaintea granzilor şi se uită rînd pe rînd la fiecare, fără să cunoască pe nici unul. În sfîrşit, se opreşte îngîndurat, cu ochii în pămînt, pînă cînd tulburarea lui izbucneşte în cuvinte.

REGELE

Dă-mi mortul înapoi. E-al meu și vreau
Să-l am din nou.

DOMINGO

(încet, ducelui de Alba)

Vorbește cu el, duce!

REGELE

(acelaşi joc)

M-a socotit nevrednic și-a murit.
De-aceea trebuie să-l am din nou
Și să gîndească altfel despre mine.

ALBA

(apropiindu-se cu sfială)

Sire, vă rog...

REGELE

Cine vorbește-aici?

(uitîndu-se lung de jur împrejur)

Uitat-ați oare cine sînt? De ce
Nu-ngenuncheați în fața mea?

Sînt încă rege. Vreau să văd la toţi
Supunere. Toţi vor să mă hulească
Fiindcă unul m-a dispreţuit?

ALBA

Să nu mai pomenim de dînsul, sire!
Un nou duşman, mai mare, s-a ivit
În inima împărăţiei voastre.

FERIA

Don Carlos...

REGELE

A avut un bun prieten
Care s-a dus la moarte pentru el.
Da, pentru el! Cu mine un regat
Ar fi-mpărţit! Cum mă privea de sus!
Nici de pe tron chiar nu priveşti aşa
De mîndru. El ştia cît preţuieşte
Ce cucerise. Şi durerea lui
Mărturisea ce pierdere-ndurase.
Nu plîngi aşa un lucru trecător.
Dac-ar trăi, o Indie i-aş da!
Ce biat-atotputernicie, care
Nu poate măcar să-ntindă braţu-n
Mormînt şi să îndrepte o măruntă
Greşeală care costă o viaţă omenească!
Nu-nvie morţii! Cine poate spune
Că-s fericit? E în mormînt acuma
Acela care nu m-a preţuit;
Ce-mi pasă de cei vii? Un om întreg
Şi liber s-a născut în veacu-acesta...
Doar unul singur... M-a dispreţuit
Şi a murit.

ALBA

Deci noi trăim degeaba!
Deci, spanioli, să coborîm în groapă!
Chiar mort ne izgonește omu-acesta
Din inima monarhului!

REGELE

(așezîndu-se și sprijinindu-și capul în mînă)

O, dacă
Ar fi murit el pentru mine-așa!
Drag mi-a fost, drag. Mi-era la fel de scump
Ca și un fiu. În tînărul acesta
Îmi răsăreau zori noi și mai frumoși.
O, cine știe ce i-aș fi păstrat!
El a fost dragostea mea cea dintîi!
Să mă blesteme toată Europa!
Nu-mi pasă de blestemele Europei!
Dar de la el am meritat să am
Recunoștință...

DOMINGO

Prin ce vrajă oare...

REGELE

Și cui făcut-a el această jertfă?
Unui copil, fiului meu. O, nu!
Nu cred. Pentr-un copil nu moare-un Posa.
Săraca flacăr-a prieteniei
Nu umple-o inimă cum e-a lui Posa.
Pentru-omenirea-ntreagă bătea inima lui!
Iubirea-i cuprindea întreaga lume
Și generațiile viitoare.
De dragul lor el a găsit un tron...
Și a trecut pe lîngă el? Această

Trădare față de-omenire poate
S-o săvîrșească Posa? Nu, o, nu!
Eu îl cunosc mai bine. Nu pe Filip
L-aduce jertfă el lui Carlos,
Ci pe bătrîn discipolului său
Mai tînăr. Soarele către-asfințit
Al tatălui nu mai avea putere
Destulă pentru opera cea nouă.
Mai bine ea să fie luminată
De-apropiatul răsărit
Al fiului. O, totu-i lămurit!
Ei așteptau apusul meu.

ALBA

Citiți
Aici și veți vedea că este-așa.

REGELE

(se ridică)

S-a înșelat. Eu mai trăiesc. Natură,
Îți mulțumesc! Îmi simt în vine-o vlagă
De tînăr. Am să-l fac de rîs. Virtutea-i
Fu nălucirea unui visător.
Și a murit ca un nebun. O dată
Cu prăbușirea sa vor fi zdrobiți
Prietenul și veacul lui. Să văd
Ce-ar mai putea să facă fără mine!
Pe-o seară încă lumea este-a mea;
Și seara asta vreau s-o folosesc
Astfel încît în zece generații
De-acuma înainte, pe pămîntul
Acesta ars, nimic să nu-ncolțească.
El omenirii, idolului său,
A vrut să mă jertfească. Omenirea
Îmi va plăti în locul lui. Și-ncep
Cu omul lui de paie.

(Către Alba.)

Ce mi-ai spus
Despre infant? Mai spune-mi înc-o dată.
Ce este cu scrisorile acestea?

ALBA

În ele e cuprinsă moștenirea
Pe care-o lasă prințului marchizul
De Posa.

REGELE

(se uită prin hîrtii, în timp ce ceilalți îl privesc. După ce a citit, le pune deoparte și se plimbă încoace și încolo)

Să chemați pe cardinalul
Inchizitor. Îl rog să-mi hărăzească
Un ceas de vorbă.

(Un nobil iese. Regele ia hîrtiile, se mai uită o dată prin ele, apoi le pune deoparte.)

Așadar, la noapte?

TAXIS

La două vor fi caii pregătiți
La mănăstire.

ALBA

Și trimiși de-ai mei
Mi-au spus că tot la mănăstire-au fost
Aduse lucruri de călătorie
Cu stema regelui.

FERIA

Și sume mari
De bani au fost, în numele reginei,

Încredințate unor zarafi mauri
Spre-a fi trimise-n grabă la Bruxelles.

REGELE

Infantul unde-i?

ALBA

L-am lăsat alături
De trupul cavalerului.

REGELE

Mai este
Lumină la regină?

ALBA

E-ntuneric.
Azi, doamnelor regina le-a dat drumul
Mult mai devreme ca de obicei.
Ducesa de-Arcos, care a ieșit
La urmă din odaie, a lăsat-o
Dormind adînc.

(Un ofițer din gardă intră, îl ia deoparte pe Feria și vorbește în șoaptă cu el. Feria se întoarce apoi tulburat, către Alba; mai vin și alții în jurul lor și toți vorbesc în șoaptă.)

FERIA, TAXIS, DOMINGO

(toți deodată)

Ciudat!

REGELE

Ce este?

FERIA

Sire,
Ceva ce-aproape nu e de crezut...

DOMINGO

Spun doi străjeri care-au venit acum
Din postul lor că... Dar e caraghios
Să povestim...

REGELE

Ce spun?

DOMINGO

Spun c-au văzut
Cum umbra împăratului trecea
Prin fața lor cu pași solemni și rari.
La fel vorbesc și alte străji din partea
Aceea a palatului. Mai spun
Că umbra în odăile reginei
Ar fi intrat.

REGELE

Cu ce înfățișare?

OFIȚERUL

În straiele călugărești pe care
Le-avea la mănăstirea de la Juste.

REGELE

În straie de călugăr? Cum? Străjerii
Aceia l-au văzut pe cînd trăia?
Fiindcă, altfel, cum erau să știe
Că-i împăratul?

OFIŢERUL

Au ştiut că-i el
Deoarece ţinea în mînă sceptrul.

DOMINGO

Spun oamenii c-ar mai fi fost văzut
Aşa şi altă dată.

REGELE

N-a vorbit
Cu dînsul nimeni?

OFIŢERUL

Nimeni n-a-ndrăznit.
Străjerii au şoptit o rugăciune
Şi l-au lăsat respectuoşi să treacă.

REGELE

Şi zici că stafia ar fi pierit
Înspre odăile reginei?

OFIŢERUL

Da,
În anticamera reginei.

(Tăcere generală.)

REGELE

(întorcîndu-se brusc)

Voi
Ce ziceţi?

ALBA

Sire, noi tăcem.

REGELE

(după o clipă de gîndire, ofițerului)

Să spui
Ostașilor din gardă să păzească
Intrările din aripa aceea.
Grozav aş vrea să stau puțin de vorbă
Cu-această umbră.

(Ofițerul iese.)

(Intră un paj.)

PAJUL

Sire! Cardinalul
Inchizitor.

REGELE

(către ceilalți)

Lăsați-ne.

(Intră Cardinalul Inchizitor, un bătrîn de nouăzeci de ani, orb, sprijinindu-se în cîrjă și condus de doi dominicani. Toți nobilii i se aruncă la picioare și îi ating poala hainei. El îi binecuvîntează. Apoi nobilii pleacă.)

SCENA 10

Regele, Marele Inchizitor.
O lungă tăcere.

MARELE INCHIZITOR

Aici
E regele?

REGELE

Da.

MARELE INCHIZITOR

Nu mă aşteptam
Să mă mai chemi.

REGELE

Trăiesc din nou acum
O scenă de pe vremuri. Prinţul Filip
Vorbeşte cu învăţătorul lui
Şi-i cere sfatul.

MARELE INCHIZITOR

Împăratul Carol,
Şcolarul meu pe vremuri şi slăvitul
Domniei tale tată, n-a avut
De sfatul meu nevoie niciodată.

REGELE

Ferice-a fost. Eu însă, cardinale,
Am omorît un om şi nu mai am
Odihnă.

MARELE INCHIZITOR

Pentru ce l-ai omorît?

REGELE

O înşelătorie fără seamăn...

MARELE INCHIZITOR

Ştiu.

REGELE

Ştii? De cînd şi de la cine?

MARELE INCHIZITOR

Știu
De ani de zile ce domnia ta
Abia în seara asta ai aflat.

REGELE
(uimit)

Știai de omu-acesta?

MARELE INCHIZITOR

Viața lui
De la-nceput și pînă la sfîrșit
E scrisă-n catastiful nostru sfînt.

REGELE

Și totuși l-ați lăsat în libertate?

MARELE INCHIZITOR

Frînghia care îl ținea legat
Era mai lungă dar cu neputință
De rupt.

REGELE

Fusese cîtva timp plecat
Peste hotaru-mpărăției mele.

MARELE INCHIZITOR

Oriunde ar fi fost eram și eu.

REGELE
(plimbîndu-se agitat încoace și încolo)

Deci se știa în mîna cui mă aflu.
Și pentru ce nu mi s-a spus nimic?

MARELE INCHIZITOR

Această întrebare-o pun și eu.
De ce n-ai spus nimic atunci cînd te-ai
Zvîrlit în brațele acestui om?
Îl cunoșteai. Cu-o singură privire
Ai și dezvăluit pe eretic!
Ce te-a făcut atuncea să nu-l dai
Pe mîna sfintei inchiziții?
Te joci cu noi? Dacă monarhul însuși
Se înjosește-atîta-ncît ajunge
Tăinuitor și se împrietenește
Cu cei mai ticăloși dușmani ai noștri,
Ce ne vom face? Dacă ierți pe unul,
Ce drept ai să jertfești sute de mii?

REGELE

A fost și el jertfit.

MARELE INCHIZITOR

Nu. El a fost
Ucis... ucis pe-ascuns și mișelește
Și sîngele ce trebuia să curgă
În slava noastră a-mproșcat o mînă
De ucigași. Al nostru era omul.
Și-atunci ce drept aveai să te atingi
De bunuri sacre de-ale tagmei noastre?
El trebuia prin mijlocirea noastră
Să moară. Dumnezeu l-a dăruit
Acestor vremuri, căci era nevoie
Ca-n duhul lui de hulă și ocară
Să iasă și mai bine la iveală
Zadarnica-ngîmfare-a rațiunii.
Acesta a fost planul meu. Și-acum
S-a spulberat o muncă de-ani de zile!

Am fost prădați. Iară domnia ta
Nu te-ai ales decît cu mîini pătate
De sînge.

REGELE

Pasiunea m-a împins.
Mă iartă.

MARELE INCHIZITOR

Pasiunea! Cine spune
Aceasta? Prințul Filip? Numai eu
Să fi îmbătrînit? Ha! Pasiunea!

(Dă din cap nemulțumit.)

Dă libertate gîndului atunci
În țările împărăției tale,
Dacă tu însuți ești în lanțuri.

REGELE

Sînt
Novice-n lucrurile-acestea. Fii
Mai îngăduitor.

MARELE INCHIZITOR

Nu-s mulțumit
De loc de tine. Să pătezi așa
Întreaga ta domnie! Unde-a fost
Acel destoinic Filip, al cărui suflet tare
Se-ntoarce veșnic și nestrămutat
În jurul lui, asemenea cu steaua
Polară? Tot trecutul tău deodată
S-a năruit? Și lumea n-a mai fost
Aceeași cum fusese înainte
De-a-ntinde omului acesta mîna?

Otrava n-a mai fost otravă? Zidul
Dintre minciună și-adevăr și dintre
Ce-i rău și ce e bine a căzut?
Ce-nseamnă hotărîre, neclintire,
Credință bărbătească, dacă-ntr-o
Sărmană clip-o rînduială veche
De șaizeci de-ani se risipește
Ca toanele unei femei?

REGELE

Da, m-am lăsat furat de ochii lui.
Să-mi ierți această revenire
La slăbiciunea omenească. Una
Din porțile spre inim-ale lumii
Ție-ți lipsește. Ochii tăi sînt stînși.

MARELE INCHIZITOR

Dar ce nevoie-aveai de omu-acesta?
Tot ce putea să-ți dea și să-ți arate
Știai de multă vreme. Nu cunoști
Pe-acești înnoitori înflăcărați?
Și felul de-a vorbi plin de-ngîmfare
Al celor care vor să-ndrepte lumea
Părea atît de neobișnuit
Urechii tale? Dacă edificiul
Credinței tale cade năruit
De niște vorbe, eu te-ntreb atunci
Cum ai putut să iscălești sentința
A zeci de mii de inimi slabe, care
Au ars pe rug pentru aceleași fapte?

REGELE

Voiam să am pe lîngă mine-un om,
Fiindcă cei de soiul lui Domingo...

MARELE INCHIZITOR

Ce trebuință ai de oameni? Oamenii
Sînt pentru tine numai niște cifre
Și altceva nimic. Oare-i nevoie
Să mai repet cu vechiul meu școlar
Principiile artei de-a domni?
Un zeu de pe pămînt ar trebui
Să se dezvețe de-a dori un lucru
Ce nu se poate dobîndi. Și dacă
Tînjești după prietenie, ești
La fel cu ceilalți; dar atunci ce drept
Mai ai să-i stăpînești?

REGELE

(aruncîndu-se într-un jilț)

Sînt un biet om.
Tu de la creatură ceri un lucru
Pe care-l poate numai creatorul.

MARELE INCHIZITOR

Nu, sire. Nu mă-nșeli. Și gîndul tău
Ți l-am pătruns. Ai vrut să scapi de noi,
De lanțurile tagmei noastre, care
Sînt grele și te-apasă. Ai fi vrut
Să fii stăpîn tu singur, să fii liber.

(Se oprește brusc. Regele tace.)

Dar sîntem răzbunați. Să mulțumești
Bisericii care te pedepsește
Doar ca o mamă iubitoare. Faptul
Că te-a lăsat să te încrezi orbește
În omu-acela ți-a fost cea mai bună
Pedeapsă. Știi acuma tot. Și-acum
Te-ntorci la noi. Și dacă n-aș fi stat
Eu azi în fața ta, o! negreșit
Că mîine-ai fi stat tu în fața mea.

REGELE

Părinte! Nu vorbi așa cu mine!
Măsoară-ți vorbele. Nu-ngădui asta.
Nu-mi place tonu-acesta să-l aud.

MARELE INCHIZITOR

De ce te-ndemni acuma să chemi umbra
Străveche a lui Samuil? Am pus
Doi regi pe tronul Spaniei. Credeam
Că las un lucru trainic după mine.
Dar văd că rodul vieții mele piere.
Don Filip însuși zdruncină clădirea
Pe care-am ridicat-o... Și-acuma spune
Ce vrei cu mine. De ce m-ai chemat?
A doua oară nu mai vin.

REGELE

Mai este
Un lucru, cel din urmă. Dup-aceea
Te poți retrage-n pace. Să uităm
Ce-a fost și iarăși să ne împăcăm.
Vrei?

MARELE INCHIZITOR

Fie! Dacă-și pleacă Filip fruntea
Cu umilință.

REGELE

(după o pauză)

Fiul meu urzește
O răzvrătire.

MARELE INCHIZITOR

Și ce vrei să faci?

REGELE

Nimic sau tot.

MARELE INCHIZITOR

Ce-nseamnă-aicea tot?

REGELE

Îl las să fugă dacă n-am să pot
Să-l fac să moară.

MARELE INCHIZITOR

Da. Şi mai departe?

REGELE

Poţi să-mi întemeiezi cumva o nouă
Credinţă-n stare să îndreptăţească
Omorul unui fiu? Poţi oare?

MARELE INCHIZITOR

Fiul
Lui dumnezeu s-a răstignit pe cruce
Spre-a împăca dreptatea cea eternă.

REGELE

Părerea asta vrei s-o răspîndeşti
În toată Europa?

MARELE INCHIZITOR

Pretutindeni,
Acolo unde e slăvită crucea.

REGELE

Fac un păcat de moarte împotriva
Naturii însăși. Și tu vrei chiar glasul
Puternic al naturii să-l înăbuși?

MARELE INCHIZITOR

Natura n-are glas în fața
Credinței.

REGELE

Trec atunci în mîna ta
Oficiul judecății. Pot să n-am
Aici nici un amestec?

MARELE INCHIZITOR

Dă-mi-l mie.

REGELE

E singurul meu fiu. Cui am să las
Ce-am strîns în viață?

MARELE INCHIZITOR

Lasă putrezirii
Mai bine decît libertății.

REGELE

(se ridică)

Bine.
Să mergem.

MARELE INCHIZITOR

Încotro?

REGELE

Cu mîna mea
Să-ți dau pe cel ce trebuie jertfit.

(Îl ia cu dînsul.)

ULTIMA SCENĂ

Odaia reginei.

Carlos, regina. Apoi *regele și suita.*

CARLOS

(în haine de călugăr, cu o mască pe față pe care tocmai și-o scoate, cu o spadă fără teacă sub braț. E întuneric. Se apropie de o ușă care se deschide în fața lui. Intră regina în haine de noapte, cu o lumînare aprinsă în mînă. Carlos pune un genunchi în pămînt în fața ei.)

Elisabeta!

REGINA

(privindu-l cu duioșie)

Vasăzic-*așa*
Ne revedem!

CARLOS

Așa ne revedem!
(Pauză.)

REGINA

(căutînd să-și dea curaj)

Ridică-te. Să nu ne-nduioșăm
Unul pe altul, Carlos. Nu cu lacrimi
Neputincioase să ne amintim
De marele prieten mort. Cu lacrimi

Poţi alina necazuri mai mărunte.
El pentru *tine* s-a jertfit. Cu viaţa
Lui scumpă a plătit-o pe a ta.
Şi-a dat el sîngele pentru-o fantasmă?
Nu, Carlos! Am răspuns chiar eu de tine.
Şi pe temeiul chezăşiei mele
El a putut să moară mai voios.
Ai să mă faci acuma de minciună?

CARLOS

(cu înflăcărare)

Nu! Am să-i pun o piatră pe mormînt
Cum nici un rege n-a avut vreodată
Şi din cenuşa lui va înflori
Un paradis!

REGINA

Aşa te-am vrut mereu!
Aceasta-a fost înalta chibzuinţă
A morţii lui! Pe mine m-a ales
Să-ndeplinesc voinţa lui din urmă.
La lucru, deci! Eu vreau ca jurămîntul
Să fie împlinit. Mi-a mai lăsat
Şi altceva-nainte de-a muri;
I-am dat cuvîntul şi — de ce să tac? —
Mi te-a lăsat pe tine. Nu-mi mai pasă
De nimeni! Şi nu mă mai tem de oameni.
Vitează vreau să fiu ca un prieten.
Acum vorbesc din inimă. Virtute
A zis el că-i iubirea noastră? Cred.
Şi nu mai vreau ca inima să-mi fie...

CARLOS

Regină! nu sfîrşi ce vrei să-mi spui!...
Eu pîn-acum trăit-am într-un vis
Apăsător şi lung. Dar m-am trezit.

Uitat să fie tot trecutul! Iată-ţi
Scrisorile-napoi. Iar pe-ale mele
Să le distrugi. Să nu-ţi mai fie teamă
De nici o izbucnire pătimaşă
Din partea mea. S-a isprăvit. Un foc
Curat mi-a limpezit fiinţa-ntreagă.
Iubirea-mi zace-acuma în morminte,
Cu morţii. Nici o poftă pămîntească
N-a mai rămas în pieptu-mi.

(După o pauză, luîndu-i mîna.)

Am venit
Să-ţi spun că plec şi bun rămas să-mi iau.
Văd, în sfîrşit, că este-n lumea asta
Un bun mai preţios şi mai înalt
Ca fericirea să te am pe tine.
O scurtă noapte doar a fost de-ajuns
Să-naripeze paşii lenevoşi
Ai vieţii mele, şi-astfel să mă facă
De timpuriu bărbat în toată firea.
Pe lumea asta nu vreau altă muncă
Decît aceea care îmi aduce
Aminte de prietenul meu mort.

(Se apropie de regină, care îşi acoperă faţa.)

Nu vrei să-mi spui nimic, Elisabeta?

REGINA

Nu-mi lua în seamă lacrimile, Carlos.
Nu mi le pot opri. Dar eu te cred
Şi te admir.

CARLOS

Tu singură ştiai
Ce strîns legaţi eram unul de altul,
Şi din pricina asta vei rămîne
Fiinţa pentru mine cea mai scumpă

De pe pămînt. Prietenia mea
Nu ţi-o pot da aşa cum n-am putut
Să dau iubirea mea altei femei.
Dar pentru mine văduva lui Filip
Va fi de-a pururi sfîntă dacă soarta
Mă va urca vreodată pe-acest tron.

(Regele, însoţit de Marele Inchizitor şi de nobili, apare în fund fără să fie văzut de Carlos şi de regină.)

Plec, şi pe tatăl meu n-am să-l mai văd
În viaţa asta niciodată.
Eu nu-l mai preţuiesc de loc. În mine
Natura a murit cu totul. Fii
Din nou soţia lui. Fiu nu mai are.
Întoarce-te la datoria ta.
Mă duc să-mi scot poporul de sub jugul
Tiranilor. De-acuma înainte
Madridul mă va revedea ca rege
Sau n-o să mă mai vadă niciodată.
Şi-acum, adio cea din urmă oară!

(O sărută.)

REGINA

O, Carlos! N-aş putea să mă ridic
La măreţia asta bărbătească,
Dar pot să te-nţeleg şi să te-admir.

CARLOS

Elisabeta! Vezi cu ce tărie
Mă-nving! Te ţin în braţe şi nu şovăi.
Nu mai departe decît ieri, de-aici
Nu m-ar fi smuls nici chiar primejdia morţii.

(O lasă din braţe.)

S-a isprăvit. Acum înfrunt oricare
Primejdii ale lumii muritoare.

Te-am strîns în braţe şi n-am şovăit.
Dar ce se-aude?

(Sună un ceas.)

REGINA

Nu aud decît
Cumplitul ornic care ne vesteşte
Că-i ceasul despărţirii.

CARLOS

Noapte bună!
Ai să primeşti din Gand întîia mea
Scrisoare, care va dezvălui
Ce-a fost ascuns în legătura noastră.
La luptă trec pe faţă cu don Filip.
De-acuma înainte nu mai vreau
Să fie între noi nimica tainic.
Tu n-ai nevoie să te-ascunzi de lume.
Aceasta-i cea din urm-a mea minciună.

(Vrea să-şi puie masca. Regele vine între ei.)

REGELE

E cea din urmă!

(Regina cade leşinată.)

CARLOS

(repezindu-se şi prinzînd-o în braţe)

A murit? O, doamne!

REGELE

(rece şi liniştit, către Marele Inchizitor)

Eu datoria mi-am făcut-o. Fă-o
Pe-a dumitale-acuma, cardinale!

(Pleacă.)